

Euroopan unionin
osarahoittama

Kotoutumisen edistämisen tueksi Läntisellä Pirkanmaalla

KOTOA KOHTI -HANKKEEN SEMINAARIT 2024–2026

Kotoa kohti

osaavaa ohjausta läntisellä
Pirkanmaalla

Hämeenkyrö

 Ikaalinen

PARKANO

 Punkalaidun

SASTAMALA
sopivasti sykettä

Julkaistu Sastamalassa 21.5.2026

Koonnut Veera Kallioinen

Sisällys

Alkusanat.....	8
Perustiedot hankkeesta:.....	9
Sanasto:.....	10
1. Kehittyvän kielitaidon huomioiminen yläkoulun opetuksessa ja arvioinnissa.....	14
Kehittyvän kielitaidon huomioiminen yläkoulun opetuksessa ja arvioinnissa.....	14
Mikä vaikuttaa oppimiseen?	15
Oppijan kokemus ja oman äidinkielen merkitys.....	16
Opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa	17
Erilaisia tuen muotoja.....	17
S2-opetuksen järjestelyt	18
Arviointi ja suomi toisena kielenä -oppilaat.....	19
Formatiivinen arviointi.....	19
Kielitietoinen opettaja.....	20
Vertaisarviointi	21
Summatiivinen arviointi.....	21
Kielitietoinen arviointi.....	21
Kielitietoisuuden kokeen ja arviointitehtävän laatiminen.....	22
Lopuksi.....	23
2. Kotoutujien järjestöissä toimimisen edistäminen.....	26
Kotoutujat mukaan järjestötoimintaan	26
Käsitteitä ja tilastoja	26
Mistä maahanmuuttajia tavoittaa ja miksi mukaan järjestöihin?	27
Yhteinen kieli	28
3. Kielitietoinen opetus	30
Mitä on kielitietoisuus?.....	30
Miten voin olla kielitietoinen?	31

Koti ja koulu: osallisuus	32
Kielitietoisuus ja koulun rakenteet	32
Kielen rooli oppimisessa	33
Kielitietoinen aineenopettajuus.....	34
Vinkkejä sanaston opettamiseen:	35
Oppiaineen kieli: tehtävänantojen kieli.....	35
Tiedonalan kieli luokkahuoneessa	35
Vieraskielisen oppijan tilanne.....	36
Kielen oppimisen prosessi	36
Miten kielitietoinen opettaja toimii?.....	36
Monikielisyys	37
Vieraskielisten oppilaiden kielitaidon tukeminen	38
Lopuksi	39
4. Traumataustaisten oppilaiden kohtaaminen ja opetus	41
Traumataustaisuus on ilmiö, joka voidaan tunnistaa	41
Mikä on trauma?	41
Kaikki pakolaiset eivät traumatisoidu	41
Mikä voi traumatisoida?	42
Trauman vaikutukset	44
Traumojen seuraukset	45
Tunnetason oireet	45
Psykkisen hyvinvoinnin vahvistaminen.....	46
Miten koulun arjessa voimme kiinnittää näihin huomiota?.....	46
Traumasta selviämisen avaimia	46
Traumasta selviytyminen	47
Ilmiöitä, joita voin havaita ja keinoja, joita voin kokeilla.....	48
Luottamuksen menettäminen	50
Negatiiviset käsitykset ja toivottomuus	51

Suuret tunteet ja niiden hallinta.....	51
Toimijuuden vahvistaminen	53
Erityistilanteet	53
Milloin on syytä huolestua?	54
Psykoedukaatio.....	54
Psykoedukaation ideoita	54
Hyvinvoinnin tekijöitä.....	55
Hyvinvointia uhkaavat asiat	55
Uhkatekijöiden seuraukset.....	56
Raja tulee vastaan	56
Mikä auttaa?	56
5. Kansainvälisen työvoiman mahdollisuudet	59
Avauspuheenvuoro kaupunginjohtaja Aki Viitasaari & Rajkumar Sabanadesan.....	59
Kokemuksia kansainvälisistä osaajista, Supersteel Jonna Laurinaho	60
Hakijoista.....	60
Mitä pitää ottaa huomioon.....	61
Vuokratyöfirma rekrytoinnin tukena	61
EU-kansalaisen todistus.....	62
Eroja työnkuvassa	62
Työntekijöiden sitouttaminen	62
Lopuksi.....	63
Miten rekrytoida ulkomailta ja millaisia tukipalveluita on tarjolla, Pirkanmaan ELY- keskus Tuomas Männistö & Rajkumar Sabanadesan.....	64
Miksi puhumme ulkomailta rekrytoinnista?	64
Suomen maine.....	64
Osaajien löytäminen ja yritysten kokemuksia	65
Millaisiin haasteisiin on törmätty	65
Miten rekrytoida kansainvälisesti	66

Vinkkejä.....	67
Työnantajan velvoitteet	67
Lopuksi	68
Työllistä kv-opiskelija harjoittelulla, KOHTA-hanke Laura Sairanen ja Marita Tuomala.....	68
Mikä on KOHTA-hanke?	68
Hankkeen toimenpiteet	69
Hankkeen tausta ja toimet.....	70
Hankkeen tavoitteet ja tuotokset.....	70
Yhteistyömuodot	71
6. Ihmiskauppa Suomessa ja sen uhrien tunnistaminen kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa	74
HEUNI.....	74
Käsitteistä	74
Ihmiskaupan kolme osatekijää	75
Pakkotyön määritelmä.....	76
Ihmiskaupan keskeiset piirteet.....	77
Hyväksikäytön seurauksia	78
Tilastoista	78
Työperäinen hyväksikäyttö	79
Varomerkit epäeettisestä rekrytoinnista	81
Milloin hälytyskellojen pitäisi alkaa soida?	81
Pakkoavioliitto	82
Ihmiskaupasta työllistymisen ja kotoutumisen näkökulmasta.....	84
UHKE-lupa	85
Palkkaturva	85
Tunnistaminen	86
Hyväksikäytön tunnistamiseen liittyvät inhimilliset haasteet.....	86
Uhrisensitiivisyys & miten aloittaa keskustelu, jos epäilet hyväksikäyttöä.	87

Ilmoitukset viranomaisille ja uhreja nimettömästi auttavat tahot.....	89
Uhrin ohjaaminen auttamisjärjestelmään	90
Miten työsuojeluviranomainen voi auttaa?	91
7. Minä ja maailma	94
8. Osaamisperusteisen maahanmuuton tulevaisuuskuvia	97
Aluksi.....	97
Maahanmuuttoteoria	98
Paikallisia tilastoja Läntiseltä Pirkanmaalta	101
Työlupatilastoja	102
Toimintaympäristön muutos.....	103
Millaista suomea rakennamme?	104
Hiljaiset signaalit	105
Pysyvyys ja poismuutto	105
Miten pitovoimaa voidaan lisätä?	106
Lopuksi	106
Liitteet:	108

Aluksi

Alkusanat

Kotoutumisen edistämisen kenttä on monitahoinen ja moniulotteinen. Tietoa kotoutumiseen liittyen on valtavasti ja se päivittyy jatkuvasti. Maahanmuuttaneet ovat heterogeeninen ryhmä, jossa liikkuvuus on suurta, minkä vuoksi myös tieto maahanmuuttaneista ryhmänä on jatkuvassa muutoksessa.

Tämä artikkelikokonaisuus perustuu Kotoa kohti -hankkeen vuosina 2024–2026 järjestämiin koulutustilaisuuksiin ja seminaareihin. Löydät tiedot jokaisesta koulutuksesta jokaisen artikkelin alusta. Koulutusten sisältöä on osittain editoitu artikkelia varten luettavampaan muotoon ja esimerkiksi sanamuotoja on yhtenäistetty, kuitenkin koulutusten asiasisältö on peräisin koulutusten ja seminaarien asiasisällöstä. Löydät kouluttajien tiedot jokaisen artikkelin yhteydestä. Koulutuskokonaisuuden teemat valittiin tukemaan vieraskielisten ja maahanmuuttaneiden parissa toimivien henkilöiden osaamista. Sisällysluettelosta löytyy tarkempi erottelu artikkelien sisällöistä, jolloin tietopakettia on helppo hyödyntää. Artikkelikokonaisuus on tarkoitettu tueksi kotoutumisen edistämisen työhön.

Perustiedot hankkeesta:

Kotoa kohti -hanke on Sastamalassa 9/2024–6/2026 toiminut kotoutumisen edistämisen kehittämishanke. Hanke toimii koko Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueen alueella.

Hanke on Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueen kotoutumispalveluiden kehityshanke.

Hankkeessa kartoitetaan, yhtenäistetään ja kehitetään kotoutumispalveluita. Hankkeen tavoitteena on erityisesti ohjausosaamisen lisääntyminen alueella. Hanke tekee yhteistyötä niin paikallisten kuin myös alueellisten viranomaisten kanssa.

Hankkeen päärahoittajana toimii Euroopan Unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (engl. Asylum, Migration and Integration Fund, AMIF). AMIF-rahaston avulla vahvistetaan ja kehitetään Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää, tuetaan kolmansien maiden kansalaisten kotoutumista ja laillista maahanmuuttoa sekä kehitetään paluustrategioita.

AMIF-rahastolla on kolme päätavoitetta:

1. Yhteisen eurooppalaisen turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän kehittäminen
2. Laillisen maahanmuuton sujuvuuden sekä kolmansien maiden kansalaisten kotoutumisen ja osallisuuden edistäminen
3. Laittoman maahanmuuton ehkäiseminen ja toimivien paluujärjestelmien kehittäminen

Sanasto:

- Sanaston tarkoituksena on avata artikkeleissa käytettyjä termejä. Sanaston määritelmät ovat Työ- ja elinkeinoministeriön laatimasta Kotoutumisen sanastosta (TEM, 2025). Kokonaisuudessaan sanasto löytyy osoitteesta [Kotoutumisen sanasto, 2. laitos](#)

Termi	Määritelmä
Kotoutuminen	Maahanmuuttajan yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo yhteiskunnassa lisääntyvät
Kotoutumisen edistäminen	Kotoutumisen tukeminen tarjoamalla tarpeenmukaisia palveluja, tukemalla maahanmuuttajan mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen ja edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta
Yhteiskunnan vastaanottavuus	Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja hyvien väestösuhteiden tosiasiallinen toteutuminen yhteiskunnassa
Hyvät väestösuhteet	Väestöryhmien väliset suhteet, jotka perustuvat myönteisiin asenteisiin, toimivaan vuorovaikutukseen, turvallisuuden tunteeseen ja osallistumiseen yhteiskunnassa
Kotoutumisohjelma	Kotoutumispalveluista koostuva kunnan palvelukokonaisuus
Monikielinen yhteiskuntaorientaatio	Ensisijaisesti äskettäin maahan tulleelle kotoutuja-asiakkaalle tarkoitettu, hänen äidinkielellään tai muulla hyvin osaamallaan kielellä järjestetty kotoutumispalvelu, jonka tavoitteena on vahvistaa kotoutuja-asiakkaan ymmärrystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja arjen kansalaistaidoista sekä omista oikeuksista ja velvollisuuksista
Kotoutumiskoulutus	Kotoutumispalvelu, jota järjestetään ensisijaisesti sellaisille kotoutuja-asiakkaille, joiden oppivelvollisuus on päättynyt, ja jonka tarkoituksena on kehittää henkilön suomen tai ruotsin kielen taitoa ja muita kotoutumista edistäviä valmiuksia, jotka tukevat henkilön pääsyä opintoihin ja työelämään sekä osallistumista yhteiskunnan toimintaan
Maahanmuuttajien kielikoulutus; kielikoulutus	Koulutus, jonka tavoitteena on parantaa maahanmuuttajan suomen tai ruotsin kielen osaamisen tasoa
Vieraskielinen	Suomessa asuva henkilö, joka on rekisteröinyt äidinkielekseen jonkin muun kielen kuin suomen, ruotsin, pohjoissaamen, inarinsaamen tai koltansaamen
Ulkomaan kansalainen	Henkilö, joka on muun valtion kuin Suomen kansalainen
Ulkomaalaistaustainen	Henkilö, joka on itse muuttanut maahan tai jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt Suomen ulkopuolella
Turvapaikanhakija	Henkilö, joka hakee kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta
Maahanmuuttaja; maahanmuuttanut	Ulkomailla syntynyt henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, mutta asuu Suomessa ja on saanut oleskeluoikeuden

Kansainvälistä suojelua saava	Henkilö, jolla on pakolaisasema tai voimassa oleva oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella
Tilapäistä suojelua saava	Henkilö, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, koska henkilön turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapahtunut ihmisten joukkopako aseellisen selkkauksen tai muun väkivaltatilanteen taikka ympäristökatastrofin vuoksi
Pakolainen	Kansalaisuusvaltionsa tai entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella oleskeleva henkilö, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa kansalaisuusvaltiossaan tai entisessä pysyvässä asuinmaassaan vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi ja jolle on vainon perusteella myönnetty pakolaisasema
Kiintiöpakolainen; uudelleensijoitettu pakolainen	YK:n pakolaisjärjestön tunnistama pakolainen, joka siirretään maasta, josta hän on hakenut suojelua, kolmanteen maahan, joka on myöntänyt hänelle oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella
Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullut lapsi tai nuori; yksintullut alaikäinen	Alaikäisenä maahan tullut tai alaikäisenä pakolaiskiintiöpaikan saanut ja maassa ilman huoltajaa oleva lapsi tai nuori, joka on saanut oleskeluluvan kansainvälisen tai tilapäisen suojelun hakemuksen perusteella tai omaisena tai ihmiskaupan uhriksi joutumisen perusteella tai kiintiöpakolaisena
Kotoutuja-asiakas	Maahanmuuttaja, jolla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma
Ihmiskaupan uhri	Henkilö, joka on saatettu alisteiseen asemaan ja hyväksikäytön kohteeksi, jotta hänestä voi saada taloudellista tai muuta hyötyä
Oleskeluoikeus	Ulkomaalaislakiin perustuva oikeus oleskella Suomessa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten
Oleskelulupa	Lupa, jonka perusteella muulla kuin Pohjoismaiden, Euroopan unionin, Liechtensteinin tai Sveitsin kansalaisella on oikeus oleskella Suomessa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten
Yhdenvertaisuus	Tila, jossa ihmiset ovat tarkasteltavan tavoitteen tai toiminnan suhteen keskenään samanarvoisessa asemassa
Tasa-arvo; tasa-arvoisuus	Tila, jossa ihmisten poliittiset ja sosiaaliset oikeudet, mahdollisuudet ja resurssit ovat jakautuneet tasapuolisesti
Osallisuus	Kokemus kuulumisesta itselle merkitykselliseen yhteisöön ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään ja yhteisöön
Moninaisuus; monimuotoisuus	Tila, jossa ihmisillä on tunnistettu olevan erilaisia ominaisuuksia ja piirteitä
Rakenteellinen rasismi	Järjestelmä, jossa politiikka, institutionaaliset käytännöt, kulttuuri ja muut normit ylläpitävät yhteiskunnallisia valta-asetelmia, joissa tietyt ihmisryhmät ovat toisia ihmisryhmiä alempiarvoisemmassa asemassa
Syrjintä	Henkilön kohtelemisen muita huonommin ilman hyväksyttävää syytä joidenkin henkilöön liittyvien tekijöiden perusteella
Välillinen syrjintä; epäsuora syrjintä	Syrjintä, jossa näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita huonompaan asemaan

Välitön syrjintä; suora syrjintä	Syrjintä, jossa henkilöä kohdellaan huonommin kuin toista henkilöä on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa
Rakenteellinen syrjintä; institutionaalinen syrjintä	Syrjintä, joka ilmenee eriarvoistavina tekoina yhteiskunnan toiminnassa
Intersektionaalisuus	Tarkastelutapa, jossa monien tekijöiden katsotaan vaikuttavan samanaikaisesti yksilöön ja hänen aseoitumiseensa yhteiskunnallisissa valtasuhteissa

Kehittyvän kielitaidon huomioiminen yläkoulun opetuksessa ja arvioinnissa

1. Kehittyvän kielitaidon huomioiminen yläkoulun opetuksessa ja arvioinnissa

12.3.2025 Sastamala

Kouluttaja: Susanna Nera (FM), suomen kielen ja kirjallisuuden lehtori (yläkoulu ja lukio)

Julkaisun ensimmäinen artikkeli käsittelee kehittyvän kielitaidon huomioimista opetuksessa. Artikkelin perustuu 12.3.2025 järjestettyyn koulutustilaisuuteen, jossa Susanna Nera piti koulutuksen aiheesta. Artikkelissa kerrotaan esimerkiksi käytännön vinkkejä siihen, miten opettajat ja muu koulun henkilöstö voi ottaa tarkemmin huomioon kehittyvän kielitaidon. Koulutuksen sisältö tukee myös muuta työtä vieraskielisten ihmisten parissa. Artikkelin liittyvät kaksi liitettä löydät artikkelipaketin lopusta.

Kehittyvän kielitaidon huomioiminen yläkoulun opetuksessa ja arvioinnissa.

Kehittyvän kielitaidon huomioimiseen kouluissa liittyy paljon samoja tuttuja asioita kuin opettamiseen. Ei ole olemassa ihmekeivää, jolla kaikki saisi oppimaan. Sen sijaan kyse on jatkuvasta opettamisesta ja asioiden haltuunotosta. On tärkeää muistaa, että tilanteessa ei ole yksin: opettajat voivat käyttää hyödyksi myös toistensa osaamista. Tämän artikkelin sisältö auttaa kaikessa opettamisessa ja se voi auttaa kaikkia oppimaan. Artikkelin sisältöjen hyödyllisyys ei siis pelkästään rajaudu suomi toisena kielenä - oppilaisiin.

Voit lähestyä artikkelin aihetta mielikuvaharjoituksen avulla: millä kohtaa mielipidejanaa olisit, jos toisessa päässä on "kielitaidon heikkous aiheuttaa merkittäviä haasteita opetukseeni" ja toisessa päässä "opetus sujuu helposti riippumatta oppilaan kielitaidosta"?

Haastetta opetukseen voi tuoda erityisesti se, jos ryhmässä on paljon hajontaa niin, että osa oppilaista on vasta aloittanut kielen opiskelun ja osa taas puhuu jo lähes äidinkielen tasolla. Kielen alkuvaiheen opiskelun aikana on hyvin hankalaa saada oppilas mukaan koko ryhmän kattavaan opettamiseen. Myöskään tämän luennon sisältö ei suoraan auta

tähän ongelmaan, sillä ihan alkuvaiheen kielitaidon kanssa tarvitaan yleensä enemmän tukea.

Miten opetussuunnitelman perusteissa huomioidaan monikulttuurisuus?

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

[Opetussuunnitelman perusteet 2014, 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet]

Mikä vaikuttaa oppimiseen?

Oppimisen tukemisen kannalta on olennaista, että ryhmät saadaan toimimaan yhdessä yhtenäisinä. Opettajan on hyvä olla hereillä ja valmiina ja kiinnittää huomiota siihen, että ei oletta mitään valmiiksi. Paikalla voi olla opiskelija, joka ei tiedä miten yleensä toimitaan, joten olettamalla asioita voidaan vahingossa päätyä sivuuttamaan opiskelija.

Kielitietoisuudesta puhutaan myös opetussuunnitelman perusteissa:

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä,

tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja

[Opetussuunnitelman perusteet 2014, 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet]

Oppijan kokemus ja oman äidinkielen merkitys

Oppijan kokemus on tärkeässä roolissa. Viime aikoina on Nera nähnyt muutosta oppijoiden kokemuksissa. Nera on töissä lähiössä, jossa suurin osa opiskelijoista on maahanmuuttotataustaisia. Ihan viimeisinä vuosina on tullut esiin huolestuttavia identiteetin rakentumisen piirteitä. Aiemmin opiskelijat ja oppilaat tulivat mielellään äidinkielenryhmiin. Nykyään taas törmätään tilanteisiin, joissa lukiossa opiskelija, joka puhuu suomea käytännössä äidinkielen tasolla, haluaa mennä S2-oppimäärään, koska hän identifioituu siihen ja kokee, että ei kuulu äidinkielisten joukkoon. Ilmiö on suuri haaste: miten luodaan sellainen olo kaikille oppijoille, että he kuuluvat tähän yhteiskuntaan ja he ovat sen täysivaltaisia jäseniä.

Oman äidinkielen osaamisella on merkittävä rooli uuden kielen opiskelussa. Oman äidinkielen hallinta tukee valtavasti toisen kielen oppimista ja ymmärtämistä, sekä identiteettiä. Kun tiedän vakaasti mistä tulen ja millainen olen, on helpompi tulla toiseen yhteiskuntaan. Ihminen voi silloin hyödyntää näiden eri puolien ja kulttuurien hyviä puolia, eikä palloile paikasta toiseen kiinnittymättä täysin mihinkään. Jos opiskelija on oppinut lukemaan ja kirjoittamaan omalla äidinkielellään ja opiskelija osaa sekä aktiivisesti käyttää omaa äidinkieltään, oppii hän paljon helpommin myös suomen kielen.

Toisinaan oman äidinkielen opetusta järjestetään myös kunnan puolesta, vaikka aina kaikkiiin kieliin ei saada muodostettua omaa ryhmää. Jos lapsi ei opi omaa äidinkieltään jää abstrakti ajattelu usein käyttämättä. Kielipuolisuus onkin kaikista haasteellisin tilanne.

Opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa

Mitä me (opettajina) voimme tehdä tilanteelle? Opettaja ei voi muuttua kodiksi tai oman äidinkielen opettajaksi. Opettajilla on kuitenkin suuri vaikutusvalta, eli vaikka tilanteessa on tietyllä tavalla kädetön, on silti opettajalla mahdollisuus vaikuttaa:

- Kodin ja koulun yhteistyö on iso asia vieraskielisten lasten kanssa. Yhteistyöllä on merkitystä myös alakoulun jälkeen.
- Positiivinen suhtautuminen ja yhteys kotiin. Vanhempainillat, jossa asiaa tuodaan esille: korostetaan sitä, että oma äidinkieli on arvokas eikä yhtään huonompi kuin jokin muu kieli.
- Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Mitä opettajan vaikutusmahdollisuudet tarkoittavat opetuksessa ja arvioinnissa? Miten opettajien välinen yhteistyö voisi auttaa opetusta? Hyvä esimerkki yhteistyön merkityksestä on esimerkiksi se, jos tiedetään, että jossain aineessa tulee uusia käsitteitä ja sanastoa sekä niitä käsittelevä koe, voisi S2-tunneilla opiskella saman teeman sanastoa. Yhteistyö on luontevaa ainakin niin päin, että S2-tunneilla ja äidinkielen tunneilla opitaan asioita, jotka auttavat muissa aineissa.

Erilaisia tuen muotoja

Abstraktit asiat, kuten suomalainen koulutusjärjestelmä tai yhteishaku voivat olla vaikeita, varsinkin kun kulttuurierojen vuoksi ei kotonakaan välttämättä ole tietoa käsitteiden merkityksestä. Kodeissa on paljon hiljaista tietoa, josta ei kantasuomalaisten kanssa tule aina edes ajatelleeksi, miten tärkeää se on. Olisi siis hyvä, että käytettäisiin enemmän esimerkiksi tulkkeja, jotta tulevaisuuteen ei vaikuta se tieto, mitä ei osata kertoa koska suomalaisten kesken se on itsestäänselvää. Osataanko kiinnittää huomiota siihen, kuinka toisesta maasta tulevalle voi olla esimerkiksi erilaiset koulutuspolut ja suomalaisen koulun käytänteet olla hyvinkin vieraita?

Erilaiset yhteistyömuodot voivat olla tukena opetuksessa. Esimerkiksi etukäteistukiopetus on hyvä tuen muoto. Sillä tarkoitetaan sitä, että on käyty etukäteen läpi sisältöä erityisopettajan tai suomen kielen opettajan kanssa, jonka jälkeen on käyty asia yhdessä läpi koko luokassa. Tämä vaatii resursseja, mutta toimii oppilaalle hyvänä tukena.

Turun Normaalikoulussa (Norssissa), jossa Nera opettaa, on yhteiset opetussuunnitelmat, jolloin pystytään vaikeiden kieliopillisten käsitteiden kanssa mukauttamaan ryhmiä niin, että äidinkielliset eivät opiskele asioita, joista eivät hyödy samalla kun ne, jotka tarvitsevat syventymistä saavat enemmän tukea. Norssissa suurin osa ryhmistä on sekaryhmiä, joita pystyy tarpeen vaatiessa eriyttämään niiden opettajien voimin, jotka koulussa on jo. Reaaliaineiden kanssa tehtävä yhteistyö on hedelmällistä ja Nera kokeekin, että yhteistyötä saisi olla vieläkin enemmän. Tämän kaltaisia järjestelyjä kannattaa harkita, mikäli koululla on siihen resursseja.

S2-opetuksen järjestelyt

S2-ryhmissä on oltava myös samoja tekstejä, kuin kaikissa muissakin ryhmissä. Tällöin opettajalle tehtäväksi jää miettiä se, miten voidaan tehdä silta vaikeisiin teksteihin. Opettajan tehtävä on tukea oppijaa ymmärtämään haasteellisia ja vaikeita tekstejä. Oppiminen tapahtuu, kun oppilasta haastetaan sopivalla tasolla.

Yksi tapa tukea S2-oppijaa on sekaryhmien muodostus. Kielitasoltaan erilaiset ryhmät on nähty hyvänä, jolloin kielitaidossa edellä olevan voi laittaa matalammalla tasolla olevan pariin, jolloin mallintamalla ja toisintamalla opitaan ehkä helpommin kuin opettajan malleista.

On tärkeää ymmärtää, minkälaista suomen kielen osaamista peruskoulun päättävältä odotetaan. Mitä hänen pitää osata, jotta hän pärjää yhteiskunnassa, jotta hän selviytyy ja voi hakeutua jatko-opiskeluihin? Lukeminen ja kirjoittaminen suomen kielellä on tärkeää ja yksi keskeisimmistä taidoista. Muita taitoja, joita tarvitaan, on mm. tietotekstin ja kaunokirjallisuuden erottaminen, ohjeiden ymmärtäminen, kaavakkeiden täyttäminen ja mainosten erottaminen. Avainasemassa ovat myös sähköpostiviestien kirjoittaminen ja ymmärtäminen ja sen ymmärtäminen, mikä on velvoittavaa ja mikä vain suositus. On tärkeää, että oppija osaa löytää olennaisen laajasta kokonaisuudesta. Myös medialukutaidon merkitys korostuu nykypäivänä. Se, millaista osaamista tarvitaan, riippuu siitä, mihin oppija on menossa. Jos lähtökohtaisesti suuntaa lukioon, edellytetään oppijalta erilaista kielitaitoa, kuin jos suuntana on ammatillinen koulutus. On tärkeää, että peruskoulu antaa tarpeeksi hyvät eväät oppijalle tulevaisuutta varten.

Arviointi ja suomi toisena kielenä -oppilaat

Peruskoulun päättöarviointi on yhdenvertaista. On olemassa arviointia tukeva tukimateriaali, sille, miten määräytyvät valtakunnalliset arviointikriteerit arvosanalle 8 +. Arvioinnissa pohditaan, miten oppilas on opintojen päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvioinnin lähestyessä on annettava oppimista eteenpäin ohjaavaa arviointipalautetta. On tärkeää, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia tavoitteista, kriteereistä ja arviointiperusteista.

Lisää arvioinnista löydät täältä: [Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi ja päättöarvioinnin kriteerit | Opetushallitus](#)

Opetussuunnitelman piirteitä arvioinnissa:

- Toteava arviointi ei enää riitä. Arvioitava asia pitää kuvailla ja antaa palautetta.
- Arviointimyönteisyys. Arviointi ei saa olla peikko ja mörkö, vaan arvioinnin pitää olla oppimaan kannustavaa.
- Jatkuva ohjaava ja kannustava palaute.
- Formatiivinen arviointi.
- Monipuoliset arviointitavat. Esimerkiksi suulliset kokeet S2-oppilaille, sillä puhuminen usein vahvempaa kuin kirjoittaminen, jolloin suullista kieltä voi ottaa välillä osaksi arviointia.
- Osallisuus: itsearviointi ja vertaisarviointi.

Kun mietit arviointia, voit lähestyä teemaa näiden pohdintojen kautta:

Millainen arviointikokemus, jossa itse toimit, jossa sinua kohdeltiin hyvin/oikein/oikeudenmukaisesti?

Entä sellainen kokemus, jossa itse toimit väärin/sinua kohdeltiin huonosti/epäoikeudenmukaisesti?

Tällaisten tilanteiden reflektointi voi auttaa miettimään omia arviointitilanteita. Usein huono tilanne on sellainen, jossa arvioitava ei tiedä, mitä häneltä odotetaan. Tällöin arviointitilanne aiheuttaa harmitusta ja oppija menee lukkoon ja oppiminen keskeytyy.

Formatiivinen arviointi

Formatiivinen arviointi on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa vuorovaikutuksessa oppijan kanssa.

Formatiivisessa arvioinnissa oppijaa ohjataan tiedostamaan edistymisensä, jäsentämään oppimistaan ja löytämään erilaisia keinoja. Formatiivinen arviointi onkin oppimaan oppimista. Opiskelijat ja oppilaat eivät usein tiedä, mitä he voivat tehdä, jotta osaaminen karttuu. Tämän vuoksi oppijan opettaminen jäsentämään oppimista on arvokasta tietoa. Formatiivinen arviointi onkin jokapäiväistä arviointia.

Arviointi perustuu kielitietoiseen opetukseen, eli ole tietoinen, kun arvioit. Kuuntele, kysy, varmista, avaa, havainnoi, mallinna, mahdollista ja ole rohkea.

Opetuksen taustalla on funktionaalisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että ensin tutustutaan kontekstiin ja valmistellaan oppimista, sillä konteksti on tärkeä osa havainnollistamista.

Kielitietoinen opettaja...

...ymmärtää, että oppiaineen sisältö ja kielen opetus liittyvät toisiinsa. Hän havainnoi oman opetuksensa kieltä ja opetettavan oppiaineen kieltä. Kielitietoinen opettaja myös tukee ja vahvistaa vuorovaikutusta ja osallisuutta, sekä jäsentää ja selittää sekä luo oppimista tukevia aktiviteetteja. Hän pyrkii eettiseen ja oikeudenmukaiseen opetukseen ja huomioi erilaiset oppijat. Kielitietoinen opettaja myös tekee yhteistyötä muiden opettajien ja tahojen kanssa.

Vuorovaikutteiset tilanteet oppitunnilla ovat oivallisia mahdollisuuksia antaa jatkuvaa palautetta. Erilaisilla rakenteilla pystytään luomaan pieniä hetkiä, joiden aikana kohdataan jokainen oppija yksilöllisesti. Vaikka koulujen suuret ryhmäkoot vaikeuttavat henkilökohtaista huomioimista, on tärkeää, että kanava yksittäisen oppijan ja opettajan kanssa säilyy.

Formatiivinen arviointi näkyy tunnin rakenteissa. Esimerkiksi tunnin opintojakson tavoitteet on hyvä laittaa näkyviin. Eri kieliryhmiä voidaan eriyttää jo tässä vaiheessa, jos on tarvetta. Formatiivisen arvioinnin tuomia rakenteita ovat esimerkiksi kertaus, yhteenvedot ja siirtymävirikkeet. Formatiivista arviointia tukee myös opiskelutaidot, esimerkiksi lukustrategiat. Palautetta oppijalle annetaan prosessin eri vaiheissa, ei vain lopussa.

Kielitietoisen tunnin suunnittelussa voit käyttää hyödyksi apumonistetta, jonka löydät artikkelipaketin lopun liitteistä.

Voit pohtia: missä kohdissa opiskelijalle voidaan antaa palautetta ja mitä taitoja arvioidaan? Eli missä kohdissa opettaja voi puuttua oppimisen kulkuun?

Jatkuvalla palautteella tehdään oppimista näkyväksi. Onkin tärkeää miettiä, millaisin keinoin voi antaa palautetta ja tukea arviointia, sekä pohtia käytäntöjä, jota ottaa käyttöön omassa opetuksessa.

Vertaisarviointi

Yksi tärkeä arviointimuoto on vertaisarviointi. Kuitenkaan sen kaikkea potentiaalia ei aina saada käyttöön. Vertaisarvioinnin haasteena on se, miten siitä saisi sellaista, että se olisi oppilaalle kehittävää. Miten autamme oppilasta vertaisarviointitilanteessa? Yksi hyvä tapa parantaa vertaisarviointia on antaa spesifi tehtävä tai malli, jonka avulla arviointia tuetaan.

Vertaistekstit tukevat oppijaa. Vertaisteksteillä oppija saa mallin siitä, mitä häneltä odotetaan. Esimerkiksi kielen rakenteet saa näin nostettua esille.

Summatiivinen arviointi

Summatiivinen arviointi korostaa tulosta ja opettajan osuutta prosessissa. Summatiivisessa arvioinnissa oppilaat laitetaan järjestykseen ja oppilaita verrataan toisiinsa myös opintojen aikana. Summatiivinen arviointi tekee arvioinnista usein numeerista, vaikka arviointi olisi sanallista, kuten "kiitettävä" tai "kohtalainen" suoritus. Summatiivisessa arvioinnissa arviointi kohdistuu tavoitteisiin. Tällöin on tärkeää, että tavoitteet kirjoitetaan näkyviin.

Tavoitteet tulevat OPS:ta. OPS on mielenkiintoinen, koska sen rakenne on moniportainen. Liitteenä toisena olevaa lisämateriaalia on käytetty 7 lk. oppilaan kanssa arviointikeskustelussa. Siinä oppija on saanut suullisesti kertoa omasta osaamisestaan.

Kielitietoinen arviointi

Kielitietoisessa arvioinnissa mietitään, mitä pitää osata sanoa suomeksi ja millaisilla käsitteillä voi antaa näytön osaamisesta. Kielitietoisessa arvioinnissa arviointi ei perustu vain kirjalliseen näyttöön, vaan näyttöä saa täydentää esimerkiksi myös suullisesti. Kielitietoisessa arvioinnissa voi olla myös eriyttäviä tehtävänantoja. Jos on ryhmiä, jossa on sekä niitä, jotka ovat vasta aloittaneet opiskella kieltä että pidemmällä opiskelussa olevia, voi ryhmälle tehdä esimerkiksi erilaiset kokeet samasta aiheesta. Helpoimmalla

kokeella voi saavuttaa enintään arvosanan 5–6, keskitason kokeella arvosanan 7 ja tavallisella kokeella arvosanan 10.

Nera näkee sekaryhmät hyvänä, sillä sekaryhmässä saa malleja kielen käytöstä. Jos ryhmän kielitaso on hyvin samankaltainen ja he kaikki oppivat kieltä, köyhdyttää se luokan kielenkäyttöä, kun variaatiota on vähemmän.

Tärkeä ohjenuora opettamisessa on se, että aina kun on vaikeaa, tukeudu kollegaan! Neran opetuskoulussa äidinkielen opettajilla on yhteinen vuosisuunnitelma. Norssissa on 11 opettajaa. Tällöin opettajat tekevät luokka-asteiden suunnitelmat kolmen opettajan ryhmissä. He jakavat myös arvioitavat työt, jolloin samalla myös helpotetaan työtä. Kollegojen tuki on tärkeää ja se keventää työmäärää. Samalla pidetään huolta siitä, että arviointi on yhdenvertainen. Arviointia ohjaa yhdessä tehty kriteeristö.

E-Norssista löytyy kielitietoisen opettajan opas, joka myös tukee opettajaa: [Kielitietoisen opettajan opas - eNorssi](#) . Oppaasta löytyy paljon myös konkreettisia työkaluja ja malleja.

Kielitietoisen kokeen ja arviointitehtävän laatiminen

Kielitietoisessa opetuksessa kiinnitetään huomiota kokeiden ja arviointitehtävien laatimiseen. Esim. kokeen lukeminen ääneen auttaa sen sisällön ymmärtämisessä. Opettaja voi myös mukauttaa koetta. Tällöin opettaja voi esimerkiksi tehdä yhden kokeen, jossa on alussa helppoja tehtäviä ja koe vaikeutuu loppua kohti. Tällöin pystyy helposti arvostelemaan eri tasot. Opettajan ei siis ole välttämätöntä tehdä useita eri kokeita eri kielitaitotasolle. Kielitasoille eriyttäminen on vaihtoehto, mutta työläs sellainen, sillä opettajalle voi olla iso työmäärä tehdä monta eritasoista koetta samasta aiheesta. Kuitenkin esimerkiksi tekoälyä hyödyntämällä voidaan helpottaa eri tasoisten kokeiden tekemistä. Myös opettajien välistä yhteistyötä voi hyödyntää, jolloin esimerkiksi S2-opettajalta voi pyytää tarpeen mukaan apua muokkaamaan koetta selkokielisemmäksi. Oppijaa voidaan tukea tehtävän tekemisessä monin eri keinoin. Tehtävää voidaan mukauttaa tai tehtävän tekemisessä voi olla ohjaaja läsnä.

Mallintaminen on hyvä apu kielitietoisessa opetuksessa. Mallinnuksessa tehdään ensin varsinaisen kokeen kanssa samannäköinen koe, jossa harjoitellaan, miten erilaisiin tehtäviin vastataan. Harjoituskoe tehdään yhdessä. Varsinaisen kokeen tekeminen tällöin helpottuu. Kysymysvaihtoehtoja voi myös näyttää ennakkoon, jolloin kysymykset voivat auttaa valmistautumaan kokeeseen. Muistiinpanot, ns. lunttilappukokeet tukevat kokeen tekemistä. Esimerkiksi termit ja käsitteet tällöin kulkevat helpommin mukana.

Silloin kun kielitaito on kehittyvä, voidaan arvioinnin apuna käyttää erilaisia keinoja. Alla on lueteltuja erilaisia tukikeinoja:

- Luntaa luvalla: kokeet tehdään kirjan kanssa. On kuitenkin huomattu, että välillä tämä voi olla vaikeampaa kuin ilman kirjaa, sillä tällöin pitää osata rajata laajaa materiaalia
- Muistilappu kokeeseen
- Osaaminen osoitetaan tekemällä
- Koevastaus annetaan suullisesti
- Koeaikaa annetaan enemmän
- Annetaan materiaalia tekstin tekemiseen
- Ryhmäarviointi
- Tuntitehtävien osaaminen on merkittävä osa arviointia

Arvioinnin yhteneväisyys vaatii yhteistyötä niin koulun opettajien kuin koko kunnan sisällä. On hyvä, että kunnan eri koulujen välillä on yhtenäinen arviointikulttuuri, sillä on tärkeää, että arviointi on yhtenäistä. Tämän vuoksi on tärkeää, että niin kunnan kuin koulujen sisällä tehdään yhteistyötä. Ensimmäinen osa yhteistyötä on lähikollegat. Arvioinnin yhteneväisyys vaatii yhteistyötä. Yhtenäisyys on tärkeää esiopetuksessa ja perusopetuksessa sekä esiopetuksesta perusopetuksen yhdeksännelle vuosiluokalle saakka.

Lopuksi

Voit lopussa vielä reflektoida artikkelin sisältöä näiden kysymysten avulla:

Mitkä periaatteet OPS:sta jäi mieleeni?

Miten voin huomioida kehittyvän kielitaidon arvioinnissa?

Mikä jäi vielä mietityttämään? Minkälaista tietoa tai tukea vielä kaipaan opetukseeni?

Tämän artikkelin tarkoituksena on herättää ajatuksia ja antaa eväitä, jotta voidaan mennä kohti arviointia joka...

- Luo hyvinvointia
- Mahdollistaa osallistumisen
- On yhdenvertaista
- Tekee oppimisen näkyväksi

- On monipuolista
- Rohkaisee yrittämään

Ja muista: käytetään avuksi kollegoja! Suomessa on osaavat ja korkeasti koulutetut opettajat. Hyödyntäkää toistenne osaamista.

Kotoutujien järjestöissä toimimisen edistäminen

2. Kotoutujien järjestöissä toimimisen edistäminen

6.3.2025 Sastamala

Kouluttaja: Pirjo Raunio (FT)

Julkaisun toinen artikkeli käsittelee sitä, miten maahanmuuttaneiden osallisuutta järjestötoimintaan voidaan lisätä. Artikkelissa annetaan käytännön vinkkejä siihen, miten järjestöissä voidaan ottaa paremmin huomioon maahanmuuttaneet.

Kotoutujat mukaan järjestötoimintaan

Miksi kotoutujat kannattaa kutsua mukaan järjestöihin? Yksi ilmeinen syy on se, että kotoutujat ovat potentiaalinen joukko, jotka voivat lähteä mukaan järjestöjen toimintaan. Järjestöissä usein pohditaan, miten tavoitetaan lisää ihmisiä järjestöjen toimintaan. Kotoutujat voivat vastata tähän tarpeeseen.

Käsitteitä ja tilastoja

Kuka on kotoutuja? Virallisesti kotoutuja on sellainen henkilö, joka on tullut Suomeen ja on saanut oleskeluluvan. Raunio laajentaa termiä: yleistermi on maahanmuuttaja tai maahanmuuttanut, eli ulkomaalainen, joka asuu jollakin tapaa pysyväisluonteisesti täällä. Maahanmuuttajat voivat olla myös turvapaikanhakijoita. Pakolaiset ovat pakolaisstatuksen saaneita henkilöitä. Kiintiöpakolaiset ovat ihmisiä, kenet EU on valinnut osaksi Suomen kiintiöpakolaisten kiintiötä. Tilapäistä suojelua saavat ovat ukrainan sotaa paenneita, he eivät ole pakolaisia tai kiintiöpakolaisia, vaan heillä on oma erityinen nimitys "tilapäistä suojelua saava", joka tulee EU-direktiivistä. Paperiton on maassa ilman oleskelulupaa, muualta kuin EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä tullut henkilö, jonka oleskelulupa on umpeutunut, eikä maahan tulo tai maassa oleskelu ei ole laillista. Kotoutuja on se, jolla on oleskelulupa ja hänellä on kaksi vuotta aikaa kotoutua. Lisäksi on työperusteisia maahanmuuttaneita, sekä heidän puolisoitaan. Ulkonäön perusteella ei voi sanoa, onko joku maahanmuuttanut, sillä ulkonäkö ei kerro siitä. Ihminen voi olla esimerkiksi syntynyt Suomessa tai adoptoitu.

Tilastot tulevat aina jäljessä, mutta vuoden 2024 saatavilla olleiden tilastojen mukaan Sastamalassa on ollut 567 ulkomaalaistaustaista. Laajalla katsomisella henkilöitä on Sastamalassa melkein 800. Suurimmat ryhmät ovat itä-Euroopasta: Liettuaista,

Latviasta, Ukrainasta, Venäjältä, Puolasta ja Virosta. Lisäksi tilastoissa näkyy Iso-Britannia sekä maanosina Afrikka, Amerikka ja Aasia. Niin kuin luvuista voi päätellä, suurin osa Sastamalan ulkomaalaistaustaisista on tullut tänne töihin. Alueella onkin yrityksiä, jotka työllistävät paljon maahanmuuttaneita ja ulkomaalaistaustaisia.

Mistä maahanmuuttajia tavoittaa ja miksi mukaan järjestöihin?

Mistä ja miten maahanmuuttajia tavoittaa? Oletko miettinyt, mistä sinut tavoittaa? He ovat täällä töissä, heillä on harrastuksia, he käyvät kaupassa, tapahtumissa ja kirjastossa. Maahanmuuttaneita voi siis tavoittaa samoista paikoista kuin kaikkia muitakin kuntalaisia.

Raunio on kysynyt maahanmuuttaneiden kanssa toimiessa, ovatko he koskaan käyneet suomalaisen kodissa. He aina sanovat, että eivät. Kannattaakin rohkeasti kutsua maahanmuuttanut kylään, kahville tai mukaan harrastukseen.

Miksi maahanmuuttajan olisi hyvä päästä mukaan järjestöön? Järjestöjen kautta voi ihminen päästä mukaan yhteiskuntaan ja suomalaiseen elämään. Se taas on tärkeää, jotta he kokevat olevansa osa meitä, osa tätä yhteiskuntaa ja osa tätä kaupunkia.

Kun pohditaan maahanmuuttaneiden kotoutumista ja järjestöjen roolia siinä, voimme ensiksi miettiä, miten sinä itse olet kotoutunut tänne? Mitkä asiat auttoivat sinua kotoutumaan tänne? Samat asiat toimivat maahanmuuttaneilla. Mitkä asiat ovat sinulle tärkeitä? Samanlaisia tärkeitä asioita on myös maahanmuuttajilla. Joku haluaisi kalastaa, liittyä seuraan, tehdä käsitöitä. Mitä itse toivoisit, jos muuttaisit Kiribati-saarille ja aloittaisit uutta elämää siellä? Miten toivoisit, että sinua kohdeltaisiin, miten haluaisit, että sinua lähestyttäisiin? Miten voisit auttaa tänne tulleita ja pyytää mukaan harrastukseen? On myös hyvä miettiä, haluatteko oikeasti ottaa mukaan vieraskielisiä, sillä mukaan kutsumisen ei pidä olla väkisin tehtyä. Kannattaa miettiä, mikä on järjestön kohderyhmä ja miten saataisiin kutsuttua mukaan ihmisiä. Voisiko järjestössä esimerkiksi järjestää avoimet ovet?

Yksi tapa tavoittaa kotoutujia on kotoutumiskoulutukset. Koulutuksissa ollaan yleensä hyvin avoimia tutustumaan erilaisiin toimintoihin. Ryhmä voi esimerkiksi usein mielellään toivottaa järjestöjä tervetulleiksi esittelemään toimintaansa tunneille. Olisi hienoa ja kaikille hyödyllistä, että opiskelijat saisivat tietoa paikallisista harrastusmahdollisuuksista.

Yhteinen kieli

Mutta mitä jos ei osata kieltä? Moni järjestöissä toimija, joka ei ole ennen tehnyt järjestötoita maahanmuuttaneiden kanssa varmasti miettii, että olisi kiva saada toimintaan vieraskielisiä ihmisiä, mutta kun ei osaa kieltä. Tänne muuttaneiden ihmisten tarkoitus on puhua suomea ja oppia sitä lisää. Kun maahanmuuttaneiden kanssa puhutaan suomea, kutsutaan heitä mukaan ja tehdään yhdessä, karttuu myös kielitaito. Jos haluaa olla ystävä toiselle, keksii kyllä keinot, miten kommunikoida. Miettikää oman järjestönne aiheen kautta, miten lähestytte. Kaiken kommunikoinnin ei tarvitse olla kielellistä.

Voit myös tehdä kommunikaation helpommaksi ihmiselle, joka vasta opettelee suomea. Kun kohtaat maahanmuuttajan, puhu selkeää suomea. Puhu selkeästi, sano mitä haluat sanoa, kysy kysymys kysymyksenä ja anna käsky käskynä. Vältä murreta ja toista lauseita tarvittaessa. Älä huuda. On myös hyvä, että lauseet ovat lyhyitä. Vaikka suomalaiset ymmärtävät epäsuoria vihjauksia, ei maahanmuuttanut sitä välttämättä ymmärrä. Kannattaa myös puhua hitaasti ja rauhallisesti.

Tärkeintä on avoin suhtautuminen ja oikea halu tutustua toiseen. Kaikki muut esteet saadaan kyllä ylitettyä!

Kielitietoinen opetus

3. Kielitietoinen opetus

15.5.2025 Sastamala

Kouluttajina taitotalo: Taina Kasso ja Anni Piikki

Julkaisun kolmas artikkeli käsittelee kielitietoista opetusta. Artikkelissa kerrotaan esimerkiksi siitä, mitä on kielitietoisuus ja annetaan vinkkejä siihen, miten kielitietoisuutta voidaan lisätä. Koulutuksen sisältö tukee niin opettajien kuin muiden vieraskielisten ihmisten parissa työskentelevien työtä. Kielitietoinen ote tukee ymmärtämisen lisäämistä myös suomenkielisten oppilaiden parissa. Tallenteen koulutuksesta löydät Kotoa kohti -hankkeen YouTube-kanavalta: [Kotoa kohti - YouTube](#)

Mitä on kielitietoisuus?

Kielitietoisuus tarkoittaa tietoisuutta kielestä, eli sitä, että kieli on valinta

Aina kun puhumme, me teemme valintoja. Kielitietoisuudessa teemme näitä valintoja tietoisesti: otamme huomioon vastaanottajan ja vastaanottajan kielitaidon. Tällöin kielellisissä valinnoissa pyritään tietoisesti siihen, että vastaanottajan kielitaito vastaa tapaamme puhua. Siinä on ero, sanommeko esimerkiksi "kynä ja paperi" vai "muistiinpanovälineet". Muistiinpanovälineet on terminä jo paljon vaikeampi, kuin kynä ja paperi.

Kielitietoisuus on sitä, että ollaan tietoisia siitä, että teemme koko ajan valintoja. Tällöin kiinnitetään huomiota siihen, mitä sanoja ja rakenteita käytetään. Kielitietoisuudessa mukautetaan kieltä riippuen tilanteesta, jossa puhutaan. Tehdään valinta, jossa kuulija ymmärtää mitä sanomme. Tavoitteena on, että kuulija ymmärtää meitä ja me ymmärrämme kuulijaa.

Kielitietoisuuden taustalla on Language Awareness -liike Britanniasta. Kielitietoisuuden taustalla on eettiset periaatteet: parempi saavutettavuus ja kaikkia arvostava vuorovaikutus. Kun otamme huomioon kuulijan, annamme kaikille mahdollisuuden osallistua vuorovaikutukseen. Tämä ei ole aina helppoa, sillä olemme tottuneet tietynlaiseen ilmaisuun. Oman puheen mukauttamista voi kuitenkin harjoitella.

Miten voin olla kielitietoinen?

Kun toimit kielitietoisesti, mieti vuorovaikutustilanteessa, mitä kieli on ja miten puhut. Esimerkiksi murteiden käyttöä kannattaa miettiä tietoisesti, sillä opetustilanteessa voi kuulijoiden joukossa olla joku, joka ei ymmärrä murretta. Tällaisessa tilanteessa voi kieltä mukauttaa. Myös tieteellinen kieli voi olla vaikeaa, jolloin on hyvä varmistaa, että kaikki kuulijat ymmärtävät, mitä sanot.

Kielen mukauttaminen voi olla vaikeaa, jos ei tunne kuulijaa. Keskustelun aikana voi varmistaa, että toinen ymmärtää, mitä puhutaan. Tällöin kiinnitetään huomiota siihen, kenelle puhutaan, miksi puhutaan, miten puhutaan ja mitä puhutaan. Käytännössä puhetta voi rauhoittaa, puhua selkeästi, käyttää erilaisia tukimateriaaleja tai hyödyntää monikielisyttä. Esimerkiksi avainsanojen kääntäminen on hyvä monikielisyttä hyödyntävä keino. Yleensä käytetään yhdistelmiä näistä.

Kielitietoisessa puhumisessa huomioidaan puhetilanne. Puhetilanteessa rohkaistaan ja tuetaan puhekumppania. Tällöin kiinnitetään huomiota ja varmistetaan, että toinen on ymmärtänyt keskustelun. Kielitietoisessa puhumisessa käytetään selkeitä rakenteita. Sanat ja tulkinnat ovat tällöin mieluiten yksinkertaisia, ja vaikeita kielikuvia tai sanaleikkejä vältetään.

Kieli on valtaa. Ilmiö on laaja, ei pelkisty siihen, että opettaja opettaa vieraskielistä lasta ja hänen (opettajan) on oltava kielitietoinen. Sen sijaan, koko kouluyhteisön pitäisi ottaa kieli huomioon. Yhdenvertaisuus, saavutettavuus ja osallisuus ovat kaikki osa kielitietoisuutta. Nämä edellyttävät sitä, että asetutaan uuden oppilaan tai oppilaan huoltajan asemaan: mitä hän kohtaa, kun hän avaa oven? Millaista kielellistä viestintää hän kohtaa? Miten vahtimestari toimii? Millaisia ohjeita hän näkee? Nämä vaikuttavat merkittävästi siihen, miten hän tilanteen kokee. Suomessa ei voida enää olettaa, että toinen aina ymmärtää, kun puhumme heille suomea tai ruotsia. Viestinnän tarve on kaikilla yhteinen ja kaikkien kielivaranto koulumaailmassa pitäisi ottaa huomioon niin opettajien kuin koko organisaation toimesta, sillä työyhteisö saattaa myös olla monikielinen. Lisäksi kielitietoisuus tukee kaikkea kommunikaatiota kaikkien kanssa.

Kielitietoisessa lähestymisessä on kyse vaihtoehdoista ja valinnoista. Millaisia valintoja tehdään ja miksi. Mikä on kohderyhmä? Jos tiedetään, että tilassa käy paljon ihmisiä, joiden kielitaito on alkeistasolla, kielitietoisessa lähestymisessä huomioidaan kielellinen ympäristö ja mukautetaan sitä tarpeen mukaan.

On kiistatta tärkeää, että ammatillisesti esiinnyttäen oikein. Kuitenkin samalla on tärkeää, että otamme huomioon vastaanottajan kielitaidon. Ymmärrettävä ohje

osallistaa. Jos henkilö, jolle ohje on suunnattu ymmärtää sen, hän todennäköisemmin toimii sen mukaan. Tällöin esimerkiksi kuvallinen tuki saattaa tehdä viestintätilanteesta saavutettavamman. Toisaalta on myös hyvä, että mukana on myös teksti, jolloin kielen oppiminen mahdollistuu. On tärkeää, että myös opitaan lukemaan sanallisia ohjeita.

Koti ja koulu: osallisuus

Myös vanhempia voidaan osallistaa. Kouluissa voidaan esimerkiksi panostaa perheisiin. Merja Narvo-Akkola, Espoon kasvun ja oppimisen toimialajohtaja puhui Helsingin Sanomissa 25.4.2025 näin:

”Kielenoppimisen lisäksi tulee --- panostaa myös kulttuurin oppimiseen. Kun itse toimin aikoinaan rehtorina ja meille tuli ensimmäisiä vieraskielisiä perheitä, teimme todella paljon työtä myös perheiden kanssa. Avasimme heille meidän koulujärjestelmää ja systeemiä. Ihan näinkin yksinkertainen esimerkki, että kerroimme perheille, mitä tarkoittaa koulun joulujuhlat ja mitä siellä tapahtuu. Oppiminen ei koske vain lapsia vaan koko perhettä.”

Kielitietoisuus ja koulun rakenteet

Koulun rakenteiden pitää tukea kaikkien oppimista. Oppilaat ovat erilaisia eivätkä koskaan vääränlaisia. Jos oppilaan kielitaito tuo haasteita, pitää koulun rakenteiden muuttua sen sijaan, että ajateltaisiin, että oppilaassa olisi jotain väärää. Kielitietoisuus on kaikkien opettajien vastuulla. Kaikki koulun opettajat ovat kielenopettajia. S2-tunteja on vähän ja kielen oppimista tapahtuukin paljon koko koulumaailmassa. Esimerkiksi yläkoulun S2-oppimäärässä ei ehditä käydä läpi muiden aineiden sanastoa. Jokainen opettaja opettaa oman oppiaineen sanaston oman oppiaineen tunneilla.

On tärkeää, että oppilasta tuetaan ja otetaan huomioon lapsen todellinen kielitaso. Opettajan pitää tuntea oppilaan taustat ja kielitaitotaso. Lapsi voi puhua sujuvasti, mutta taustalla esimerkiksi luetun ymmärtäminen tai sanavarasto voi olla heikko.

On tärkeää, että opetuksessa suunnitellaan kaikki järkevästi. Tällöin esimerkiksi S2-tuntien sisältö mietitään tarkkaan. Tämä palautuu koulun johtamiseen: millaiset mahdollisuudet opettajalla on vaikuttaa omaan työhönsä?

Olisi hyvä, että vieraskielisellä oppilaalla olisi selkokielistä materiaalia käytössä. Kielitietoisia materiaaleja olisi oltava valmiiksi saatavilla, koska opettaja ei ehdi niitä itse

tekemään. Tietojärjestelmien kielitietoisuus on myös hyvä ottaa huomioon. Valmistavan opetuksen järjestämiseen kannattaa myös käyttää ajatusta.

1. Pohdi: millainen tilanne on teidän koulussanne? Kuinka paljon teidän koulussanne on vieraskielisiä oppilaita? Miten kohtaat vieraskielisen oppilaan ja hänen huoltajansa koulussa?

Kielen rooli oppimisessa

Kun puhutaan kielen roolista oppimisessa, se on toisen kielen oppijoille ihan erilaista kuin muille, sillä he oppivat kielen sisältöä samaan aikaan kuin oppivat itse kieltä. Tämä kuormittaa esimerkiksi muistia eri tavalla. *Saako olla Suomea* -teoksessa (2006) on esimerkki siitä, miten toisen kielen oppimista voidaan hahmottaa.

Esimerkki 1:

RAKSOLIININ ORUSTAMINEN

On hyvin tärkeää saada tietoa raksoliinista. Raksoliini on sienterin uusi muoto. Sitä orustetaan Seristanissa. Seristanilaiset kourtavat suuria määriä velonia ja sitten joukuvat sen avetakseen raksoliinia. Raksoliini saattaa tulevaisuudessa sienterin tarauksen vuoksi osoittautua yhdeksi ähväkimmistä nesauksistamme.

Mitä raksoliini on? Missä raksoliinia orustetaan? Miten raksoliinia avetaan? Miksi on tärkeää tuntea raksoliini?

Tässä esimerkissä ei tarvitse tuntea tekstin sanastoa, mutta voi silti löytää oikeat vastaukset. Vaikka ymmärtää kysymyksen, voi tekstin sisältö jäädä silti ymmärtämättä. Selkeästä tekstistä oppilas voi oppia myös sisältöä, kun tekstin rakenteet ovat selkeät ja jos oppilas tuntee jo osan sanoista.

Esimerkki 2:

Raksoliinin orustusprosessin olhaus

Raksoliinin honnatusta on kaikin tavoin möksittävä ehkimään. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota raksoliinin lurmiutumiseen sienterin illehtimiin sekä

sen alkuperään; raksoliini on sarmatettavissa Seristaniin. Nykyiset orustuslarhukset on tämän seikan luonnollisena seurauksena lormutettu edellä mainitulle kaniolle, missä ensin suoritetaan huomattavassa määrin velonin kourtamista. Seuraavaksi kourrettu veloni käy läpi jou'utusprosessin näin mahdollistaen raksoliinin avetuksen. Sienterin taraus vaikuttanee siten, että tulevaisuudessa raksoliini estikkämättä tulee kuulumaan ähväkimpien nesaustemme joukkoon.

Mitä raksoliini on? Missä sitä orustetaan? Miten sitä avetetaan? Miksi on tärkeä tuntea raksoliini?

Tämä toinen raksoliiniteksti on eri muotoinen ja sillä osoitetaan, että jos teksti on monimutkainen ja sanasto tuntematonta, on siitä vaikea saada selvää. Teksti havainnollistaa, että esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa voi S2-opiskelijalle teksti tuottaa vaikeuksia, kun teksti on monimutkaisempaa ja sanasto tuntemattomampaa.

Kielitietoinen aineenopettajuus

Oikea-aikainen kielellinen tuki on tarpeen. Tällöin pitäisi tunnistaa resurssit, jotka opiskelijalla on. Olisi hyödyllistä, että voitaisiin käyttää hyväksi kaikkia kieliä, joita luokassa on, jolloin myös vertaistuen avulla saadaan selville mitä luokassa puhutaan. Luokkahuonevuorovaikutuksessa saadaan selville tiedonalan käytänteet. Jos asioita käsitellään luokkahuoneessa monin eri tavoin kasvaa opiskelijan toimijuus.

Myös muut kuin kielivalinnat vaikuttavat oppimiseen. Esimerkiksi erilaiset tekstilajit vaikuttavat paljon. Ei voida välttää sitä, että joitain kielten rakenteita on voitava käsitellä silloinkin, kun keskitytään kielen ymmärtämiseen kieliopin sijasta. Esimerkiksi -matta, -mättä, ovat rakenteita, joiden ero on tärkeä osata. Tärkeää olisi myös yläkäsitteet ja alakäsitteet ja niiden ymmärtäminen. Vaikka kuvat tukevat viestintää, eivät kuvat aina ole niin selkeitä, kuin me ajatteleme. Esimerkiksi kaavioissa ja tilastoissa lineaarisuus tai syklisyys eivät ole selkeitä selittämättä.

Opettajan tehtävä on selittää. Erilaisia asioita selitetään eri tavalla. Esimerkiksi joitain asioita voidaan selittää näyttämällä. Aina ei voi näyttää, tällöin asioita pitää selittää kielellisesti. Esimerkiksi yhdyssanojen selittäminen voi olla haastavaa, sillä ne tarkoittavat enemmän kuin mitä osista voi päätellä. Niitä voidaan selittää yhdessä, havainnollistaa yhdessä, näytellä... Erilaisia tapoja on lukemattomia.

Vinkkejä sanaston opettamiseen:

Osallistavat metodit ovat hyviä!

- Ryhmätyöt ja niiden esittely, esim. julisteen tekeminen
- Sanaselityspelit ja muut pelit
- Miellekartta aiheen tärkeistä sanoista
- Kysymysten tekemisen harjoittelu
- Yhdessä kirjoittaminen
- Tekstin lukeminen parin kanssa vuorotellen ja sanojen selittäminen
- Sanojen opettaminen toiselle oppilaalle
- Sanelut
- Tehtävien tekeminen yhdessä toisen oppilaan kanssa.

Tärkeä taito, mitä oppilaan tulee tietää, on miten kysyä asiasta. On tärkeää, että oppilas tietää miten kysytään, jos ei ymmärrä mitä sanotaan.

Oppiaineen kieli: tehtävänantojen kieli

On tärkeää muistaa, että koulussa myös tehtävänantojen kieli ja opiskelun kieli voi olla haastavaa. Opiskelun kielessä voi olla paljon sanoja (tutki, etsi, valitse, havainnoi, selitä, vertaa...) joita lapsi tai nuori ei ehkä kuule omassa arjessa. Kun opettaja opettaa omaa oppiainettaan, pitää opettaa myös tehtävänantojen ymmärtäminen. Kognitiivista kuormitusta lisää se, jos ei ymmärrä tehtävänantoa. Esimerkiksi jo kolmannen luokan tehtäväsanasto voi olla vaikeaa vieraskieliselle oppilaalle.

Tiedonalan kieli luokahuoneessa

Kullakin oppiaineella on oma sanastonsa ja alan terminologia. Jotta se opitaan hyvin, sitä pitää käyttää luokahuoneessa monipuolisesti. Ymmärtämistä tukeva arkinen, selkeä puhe ja havainnollistamisen eri muodot ovat hyödyllisiä. Toisin sanoen opettaja sekä puhuu, että elehtii että käyttää apuvälineitä. Anne Tiermaksen tuore artikkeli vuodelta 2023 ja väitöskirja puhuvat neksusanalyysistä, jossa kieli ja konteksti ovat toisistaan erottamattomia. Kielenkäyttö ja tekstit rakentuvat funktionaalisesti yhdessä. Koko tieteenala rakentuu diskursiivisesti ja vuorovaikutuksessa, jopa luokahuoneessa oppii parhaiten kielenalan tekstitaidot, kun niitä vaihdetaan kirjoittamisesta puhumiseen ja

päinvastoin. Taustalla tässä ajatuksessa on kielitaitokäsitys, jonka mukaan kieli on toimintaa tilanteessa.

2. Pohdinta: mitkä asiat oman oppiaineen/tiedonalan opettamisessa ovat vaikeita, mitkä helppoja ja miksi?

Historia ja biologia ovat esimerkkejä aineista, joissa käsitteet eivät välttämättä ole omassakaan kielessä tuttuja on. Silloin niiden oppiminen suomen kielellä voi olla vaikeaa ja hierarkioiden luominen voi olla haastavaa. Myös esimerkiksi eri maissa tavat selittää ovat erilaisia, esimerkiksi historiaa kerrotaan eri maissa eri tavalla.

Vieraskielisen oppijan tilanne

Kielitietoisuus on OPS:n läpäisevä periaate perusopetuksessa, lukiossa, kotokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Vieraskielinen oppija toimii sekä omalla äidinkielellään että suomeksi. Kielen oppiminen on yksilöllinen prosessi ja S2-oppilaille tausta on yleensä heterogeeninen. Motivaatio on hyvin tärkeää kielenoppimisessa, mutta myös koulutausta, luku- ja kirjoitustaito sekä se, millainen kokemus on oppimisesta vaikuttavat kielenoppimiseen. Myös perhetausta voi vaikuttaa. Suulliset ja kirjalliset taidot kehittyvät eri tahtiin. Lähikehityksen vyöhyke on käsite, joka on hyvä ottaa huomioon: jos se, mitä opetetaan, on liian vaikeaa, liian kaukana siitä mitä jo osataan, ei oppimista tapahdu.

Kielen oppimisen prosessi

Usein puhutaan siitä, onko opiskelija oppinut tarpeeksi yleisen kielitaidon taitoja. Loppujen lopuksi kaikki kielitaito on tilannekohtaista: mitkä tilanteet ovat itselle tuttuja. Aiemmat kokemukset vaikuttavat paljon, esimerkiksi jos oppilas ei ole ennen käynyt koulua, näkyy se oppijan mahdollisuuksissa ja kielitaidon kehittämisessä. Jos oppija ei käytä kieltä muualla kuin koulussa, se vaikuttaa kielen oppimiseen, siihen missä tilanteissa hän oppii toimimaan ja mitä sanoja hän oppii.

Miten kielitietoinen opettaja toimii?

Kielitietoinen opettaja ottaa huomioon kielitaidon ja sopeuttaa opettamista. Tietysti luokassa on eri tasoisia oppijoita, mutta erityisesti kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa korostuu sopeuttaminen ja kielitaidon huomioiminen. Opettaja tukee oppijan

opiskelutaitojen kehittämisessä ja opettaa myös oppimaan. Hän opettaa omaa ainettaan ja oppiaineen/tieteenalan kieltä. Kielitaitoinen opettaja ohjaa oppilaita kiinnittämään huomiota kielen oppimiseen ja oman oppiaineen kielen erityispiirteisiin. Hän toimii kielimallina ja opettaa opiskeluun liittyvissä viestintätilanteissa toimimista ja tekstitaitoja. Opettaja tukee oppijan suomeksi sanomisen harjoittelua. Opettaja myös tukee viestintästrategioiden kehittymistä.

Ennen opetusta. Kielitietoista opetusta pitää suunnitella vielä enemmän kuin muuta opetusta, pitää selittää enemmän ja varmistaa, että oppilaat ovat ymmärtäneet.

Suunnittele opetus ajoissa ja valitse materiaalit huolella. Havainnollista materiaalia kuvilla ja videoilla. Esimerkiksi sanalistat voivat auttaa: lista tärkeistä sanoista käydään läpi oppitunnin alussa. Lopussa Muista nämä sanat -lista. Tehdään näkyväksi se, että sanastoa pitää oppia.

Opetuksen aikana. Liitetään uusi asia jo tuttuun asiaan. Tämä voi olla erityisen haastavaa vieraskielisten lasten kanssa, koska emme aina tiedä aiempaa tasoa. Varmistetaan ymmärtäminen säännöllisesti. Älä kysy vain "ymmärsitkö?", vaan voit pyytää antamaan esimerkin tai selittämään omin sanoin. Tietoa ei kannata antaa kerralla liikaa. Huomioidaan myös oppilaiden erilainen kulttuuritausta. Kulttuuritausta voi vaikuttaa siihen, että asioita kannattaa välillä pohjustaa enemmän. Uudet asiat voidaan yrittää liittää oppilaan elämään. Anna oppilaille kielimalleja: sanallista koko ajan mitä teet. Kerro aina ääneen, mitä teet, jolloin kielen oppimista saa tuettua. Käytä sanojen oikeita nimityksiä, älä vain pronomineja ("anna toi, ota tämä"). Anna esimerkkejä vaadittavista tekstilajeista. Harjoitelkaa kokeen tehtävätyyppejä etukäteen.

Monikielisyys

Monikielisyys on tullut S2-opetukseen noin 10 vuotta sitten. Sitä ennen opetettiin kaikilla kouluasteilla ja ympäristöissä suomea vain suomeksi.

Monikielisyys voi näkyä koulun arjessa. Traditionaalinen ajatus on se, että jokainen saa käyttää omaa kieltään ja jokainen kieli on yhtä arvokas. Tiedämme, että äidinkielellä on tunnearvoa, mutta on myös hyvä muistaa, että oman äidinkielen osaaminen auttaa oppimaan muita kieliä.

Monikielisyyden toteuttaminen. Kaikkien kielellisten resurssien käyttö on hyvä asia. Vuorovaikutus ja mediaatio ovat tärkeitä, eli se, että voidaan opiskella ja toimia viestinnässä niin, että vaihdetaan puheesta kirjoitukseen, kielestä toiseen. Koulussa

toimitaan niin, että kielet ovat luokkahuoneessa limikkäin. Vertaistuki on tärkeää, jolloin vertaiset auttavat toisiaan kiipeämään oppimisen portaita ylöspäin (=scaffolding). Nämä lisäävät oppilaan toimijuutta ja osallisuutta. Luokkahuone on myös turvallinen tila. Nykyiset teknilliset ratkaisut tukevat monen eri kielen käyttöä, sillä uudet teknologiat mahdollistavat eri kielten käytön eri tavalla kuin esimerkiksi 10 vuotta sitten. Kun mennään oppituntien tilanteisiin, miten nämä periaatteet realisoituvat luokassa?

3. Pohdinta: Millaisia kokemuksia sinulla on monikielisestä opetuksesta ja ohjauksesta? Mikä edistää ja mikä vaikeuttaa prosessia?

Vieraskielisten oppilaiden kielitaidon tukeminen

Miten voi kehittää vieraskielisten oppijoiden oppiaineen osaamista ja yleistä kielitaitoa? Selvitetään oppijoiden käsitykset käsiteltävästä aiheesta. Avataan käsitteet. Riittävä ohjaus ja mallit toimimiseen tukevat oppijaa. Tuetaan ja varmistetaan opetettavien kokonaisuuksien ymmärtämistä. Tuetaan muun muassa kieliopillisten rakenteiden ja idiomaattisten ilmaisujen ymmärtämistä sekä tehtävänantojen ymmärtämistä. On tärkeää, että tarjotaan riittävästi ohjausta ja malleja toimimiseen tyypillisissä vuorovaikutustilanteissa.

Miten voi tukea kielitaidon kehittymistä koulutuksessa? On olemassa sosiaaliset normit ja odotukset, jotka on hyvä ymmärtää. Jos oppilas ei tiedä mitä häneltä odotetaan, hän ei pysty niitä täyttämään. Ohjauksen olisi oltava rakentavaa. Itseohjautuvuuden taidot ja niiden soveltaminen on tärkeää opettaa, samoin kuin erilaisia opiskelutaitoja. Annetaan korjaavaa ja rakentavaa palautetta, joka auttaa oppijoita ymmärtämään, miten kieli toimii, tunnistamaan syyt virheisiin ja viestimään tehokkaammin. Opetetaan erilaisia opiskelutaitoja, kielen oppimisstrategioita ja itseohjautuvuuden taitoja sekä ohjataan niiden soveltamiseen opinnoissa ja työelämässä.

Miten huoltajaa voi ohjata kielitietoisesti? Tämä voi olla haastavaa, sillä koulumaailma voi olla erilainen kuin mihin huoltaja on tottunut. On tärkeää, että tilanteen ja prosessin tavoitteet ja kulku avataan alusta lähtien. Suomalaisten normien ja käyttäytymissääntöjen avaaminen on tärkeää. Monikieliset vanhempainillat tai monikieliset tiedotteet voivat olla hyödyksi. Huoltajilla voi olla erilaisia odotuksia siitä, millainen suomalainen koulu on. Huoltajille on hyvä kertoa, miten oppilas opiskelee koulussa ja varmistaa, että huoltaja ymmärtää ne (kotiläksyt yms.). Jos ohjeet on vaikeasti kirjoitettu, niitä kannattaa sanallistaa selkosuomella.

4. Pohdinta: Millaisia kokemuksia teillä on vieraskielisten huoltajien kanssa toimimisesta? Mitkä ovat haasteita ja mitkä hyviä käytänteitä?

Esimerkiksi tällaisilla tavoilla voidaan yhteistyötä parantaa: Selitetään ja avataan suomalaisen koulun toimintaa vanhemmille. Osallistetaan maahanmuuttajalasten vanhempia koulun arkeen. Omakielisyys, videokutsut ja tiedotteet lukutaidottomille, kuvatuki tiedotteisiin ja tulkki tapaamisiin ovat hyviä keinoja parantaa yhteistyötä. Hyvä tapa on myös vanhempien kielitaidon kehityksen tukeminen, esim. Toistohankkeen materiaalien avulla.

Lopuksi

Hyödyllisiä linkkejä kielitietoisuuteen:

- DIVED (Konkreettisia ideoita opetukseen): Kielitietoisia käytänteitä opettajille - Sukella kieleen ja kulttuuriin dived.fi
- [Kielitietoisen-opettajan-opas-12-2019.pdf](#)
- Kielestä koppi -materiaali: [Kielestä koppi – Oppimateriaali kielitietoiseen perusopetukseen | Minästä ja kielestä kiinni](#)
 - o Sisältää hyvän teoriaosuuden ja runsaasti vinkkejä kielitietoiseen opetukseen
- Monikielisen oppijan matkassa: [Etusivu - Monikielisen oppijan matkassa - kielitietoista pedagogiikkaa - jyu OKL](#)
 - o Teoriaa ja käytännön vinkkejä
- Kielitietoinen opetus: [Kielitietoisuus – Tekoihin.fi](#)
 - o Katso mm. "Maahanmuuttajat voimavarana työpaikalla – opas kieli- ja kulttuuritietoiseen ohjaukseen"

Voit lopussa vielä pohtia oppimiasi asioita. Vierko-projektin tekemät keskustelukortit herättelevät ajatuksia, voit tutustua niihin oheisesta linkistä: [Keskustelukortit: monikulttuurisuus ammatillisessa koulutuksessa | Avointen oppimateriaalien kirjasto | Finna.fi](#)

Traumataustaisten oppilaiden kohtaaminen ja opetus

4. Traumataustaisten oppilaiden kohtaaminen ja opetus

Koulutus: 29.10.2025 Sastamalassa

Kouluttaja: Lea Raittila

Julkaisun neljäs artikkeli käsittelee traumataustaisten oppilaiden kohtaamista ja opetusta. Artikkelissa käydään läpi traumataustaisuutta ilmiönä, miten traumataustaisuus voi ilmetä sekä annetaan käytännön ohjeita siihen, miten voit ottaa traumataustaisuuden huomioon. Tallenteen koulutuksesta löydät Kotoa kohti -hankkeen YouTube-kanavalta: [Kotoa kohti - YouTube](#)

Traumataustaisuus on ilmiö, joka voidaan tunnistaa

Kun työskentelee esimerkiksi pakolaistaustaisten henkilöiden kanssa, voi törmätä erilaisiin ilmiöihin, jotka toistuvat. Tällöin saattaa myös jäädä pohtimaan miten ihmistä on parasta ohjata eteenpäin. Toisinaan nämä ilmiöt juontuvat traumaattisiin kokemuksiin. Tässä artikkelissa syvennymme siihen, miten voit tunnistaa traumataustaa ja mitä kannattaa ottaa huomioon. Artikkelissa puhutaan trauman määritelmästä, niiden syntymiseen johtavista syistä, trauman vaikutuksista, psyykkisistä perustarpeista, psykoedukaatiosta ja esimerkiksi siitä, mistä saa lisää tietoa ja miten voi huolehtia omasta jaksamisestaan.

Mikä on trauma?

Trauma tai traumakokemus voidaan määritellä eräänlaiseksi haavaksi, sielun haavaksi. Trauma aiheuttaa äärimmäistä kipua. Traumaattinen tapaaminen aiheuttaa erillisyyden tunnetta: minulle on tapahtunut jotain, mitä muut eivät tiedä. Trauma aiheuttaa täydellistä hallinnan menetystä ja usein sen, että luottamus maailmaan särkyy.

Kaikki pakolaiset eivät traumatisoidu

Kaikki pakolaiset eivät traumatisoidu eikä pakolaisuus ole diagnoosi. Ei siis ole tarpeen tieteen tahtoen etsiä oireita, kun toimit pakolaisten kanssa. On kuitenkin mahdollista, että taustalla vaikuttaa traumatisoivia kokemuksia. Ei myöskään ole tarpeen ajatella, että lapsi tai nuori olisi jotenkin rikki. On tärkeää, että lapselta tai nuorelta ei vaadita liiallista reippautta: aina ei tarvitse selvitä ja pärjätä. Lapsella ja nuorella on oikeus olla heikko ja saada tukea. Aina ei pidä vaatia, että lapsi tai nuori vain nopeasti ja reippaasti selviäisi tilanteesta.

Mikä voi traumatisoida?

Yksi esimerkki tapahtumasta, joka voi traumatisoida, on luonnonkatastrofi. Vakavampi esimerkki traumatisoivasta tapahtumasta on väkivalta ja sen eri muodot. Sekä väkivallan kokeminen, väkivallan tekeminen että väkivallan näkeminen voivat traumatisoida. Traumatisoida voivat niin aseelliset konfliktit kotimaassa, sattumanvarainen väkivalta, perheiden välinen tai sisäinen väkivalta tai kidutus tai julmuudet pakomatalla tai toisessa maassa oleskellessa.

On tärkeää miettiä, millaisessa ympäristössä mahdollisesti traumatisoinut lapsi tai nuori kohtaa väkivaltakuvastoa. Voisi olla hyvä esimerkiksi keskustella pakolaistaustaisten vanhempien kanssa siitä, mikä on oikea paikka pitää esillä kotimaan uutisia. Onko tarpeen, että uutiset pauhaavat aina taustalla? Uutisten kuva-aineiston raakuus on useissa maissa vakavampaa kuin suomalaisissa uutisissa. Yhtäkkiä silmille lävähävä väkivalta voi traumatisoida uudestaan traumataustan omaavan. On myös hyvä pohtia, milloin keskustellaan lasten kuullen sodasta tai kotimaan tilanteesta. Onko hyvä illalla viimeiseksi soittaa kotimaahan? Traumatisoituneelle ihmiselle voi traumaattisen tilanteen jatkuva ja rajaton kohtaaminen olla raskasta ja uudelleentraumatisoivaa.

Myös kidutuskokemukset voivat vaikuttaa taustalla. Kidutuskokemuksia ei ole lapsilla yleensä niin paljon, mutta heidän vanhemmillaan voi olla. Kidutuksen uhrien kanssa tulee ottaa monenlaisia asioita huomioon: pienet ja pimeät alakerran tilat voivat muistuttaa traumasta. Tällöin tila, jossa esimerkiksi keskustelut kidutuksen uhrin kanssa käydään, on hyvä valikoida rauhassa. Jos esimerkiksi pakolaistaustaisen oppilaan vanhempien taustaa ei ihan tarkkaan tiedä, kannattaa keskustelut käydä avarassa luokkatilassa.

Traumatisoivat kokemukset voivat syntyä monilla eri tavoilla. Nälkä ja aliravitsemus erityisesti pitkään jatkuessaan voivat traumatisoida. Viranomaiskokemukset ovat myös voineet olla vaikeita. Jos ihminen on kohdannut julmuutta viranomaisten taholta, vaikuttavat nämä kokemukset siihen, että luottamus viranomaisiin voi olla myös täällä heikkoa.

Pakomatka saattaa traumatisoida ja hengenvaara, turvattomuus ja hyväksikäyttö voivat tapahtua matkan aikana. Ihmisiä katoaa ja perheenjäsenistä joudutaan eroon. Mikä usein vaikuttaa on moninkertainen traumatisoituminen, jossa stressitilanne jatkuu jatkumistaan. Ihmiseen vaikuttaa tällöin kotimaassa tapahtuneet asiat, matkalla tapahtuneet asiat ja täällä Suomessa tapahtuneet asiat. Jatkuva vaara ja stressitila ovat

jo itsessään traumatisoivia. Myös Suomessa voidaan kohdata vaikeita asioita, kuten yksinäisyyttä, avuttomuutta, epävarmuuden jatkumista ja turvattomuuden jatkumoa, kuten esimerkiksi väkivaltaa perheissä. Elämä jää usein odottamaan. Rasismi ja uutiset kotimaasta seuraavat perässä, eivätkä päästä vapaaksi. Näin ollen, vaikka pakolainen olisi päässyt näennäisesti turvaan Suomeen, ei voida olettaa, että traumatisoitumista ei tapahtuisi myös täällä.

Lapset ja nuoret ovat voineet joutua eroon perheistään eri vaiheissa. Erityisesti yksin tulleilla on vaara, että kukaan ei ole ohjaamassa, jolloin elämä voi lähteä raiteiltaan. Yksin tulleet nuoret ovatkin erityisessä vaarassa.

Perhe on kokonaisuus. Vaikka kaikki perheessä eivät olisi traumatisoituneita vaikuttaa jo yhden perheenjäsenen traumatisoituminen koko perheeseen. Myös koko perheen sopeutuminen Suomeen tai kielen oppiminen vaikuttavat lapseen. Meidän ei tarvitse diagnosoida tai pohtia, onko lapsi traumatisoitunut. Sen sijaan lähdetään siitä oletuksesta, että sodan keskeltä tai levottomasta maasta paenneilla ihmisillä on vaikeita kokemuksia tai ainakin he ovat kuulleet sellaisista. Ei tarvitse lähteä liikkeelle siitä ajatuksesta, että kaikki olisivat traumatisoituneita. On kuitenkin hyvä muistaa, että traumaattiset asiat saattavat koskettaa ihan jokaista erilaisilla tavoilla.

Traumasensitiivisistä keinoista ei ole luokkahuoneessa kenellekään haittaa.

Lapsi tai nuori on voinut joutua ottamaan paljon vastuuta. Nuori saattaa esimerkiksi huolehtia tavallista enemmän sisaruksistaan tai vanhemmistaan kotimaassa, matkalla tai Suomessa. Vastuu saattaa johtaa ylikuormitukseen erityisesti henkisesti, mutta myös ajallisesti ja työmäärällisesti. Välillä tilanne voi olla myös hyväksi, on itsetunnolle hyväksi, että kokee olevansa hyödyllinen. Kuormituksesta voikin olla välillä hyvä kysellä, selvittää, kuinka paljon oppilas hoitaa sisaruksia tai muuta kotona.

Nuorena pitäisi tehdä isoja päätöksiä, mutta millä tiedolla pystytään tekemään päätöksiä, kun tulevaisuus on mennyt pirstaleiksi? Ilman traumaa ihminen pystyy suunnittelemaan elämänsä, sillä hän luottaa tulevaisuuteen ja kokee, että voi ennakoida. Lapsella kehitys on kesken. Välillä lapsella voi henkinen ja fyysinen kehitys mennä eri tahtiin. Pärjäämismentaliteetissa lapsi ajattelee, että pitää jaksaa mikä saattaa johtaa yliyrittämiseen.

Nuorille ikätoverien merkitys on tärkeä. Voi olla, että suomalaiset säännöt hämmentävät nuorta, jos kotona ja koulussa säännöt ovat liian erilaiset. Yksilöllisyys on tässä keskiössä. On hyvä haastatella taustatietoja eli kysyä oppilaalta ja vanhemmalta tietoja. Ei kuitenkaan pidä sortua uteluun: hyvä raja on se, että jos haluat kysyä tietoa vain uteliaisuuden takia, tällöin jätä se kysymättä. Jos et tarvitse vastausta oman työsi

tekemiseen, sinun ei tarvitse kysyä sitä. Koulu ei ole terapiaa, eli on hyvä, että ei kannusteta kertomaan traumaattisista tapauksista. Sille on oma aikansa ja paikkansa, joka ei usein ole koulu. Erityisen tärkeää on ottaa tilanne huomioon: toisten kuullen ei kysytä traumaattisista kokemuksista.

Trauman vaikutukset

Trauma vaikuttaa kehoon. Trauman kehollisuutta on otettu erityisesti huomioon nykypäivänä. Traumaattisessa tapahtumassa kehon hälytysjärjestelmä reagoi uhkaan. Trauma vaikuttaa kuitenkin kehon lisäksi myös ihmissuhteisiin, ajatuksiin ja tunteisiin. Trauma voi vaikuttaa myös esim. hengellisyyteen tai jumalkuvaan, mikä taas saattaa vaikuttaa yhteisöön kuulumiseen. Traumalla on siis monen tasoiset vaikutukset.

Kun puhutaan traumasta ja traumatisoitumisesta, on vireystilalla paljon merkitystä. Vaaratilanteessa ihminen joko pakenee tai taistelee: ihmisen toiminta on siis aktiivista toimintaa tai lamaantumista. Keho muistaa tämän ja se voi jäädä päälle, vaikka itse traumatisoiva tilanne olisi ohi. Tällöin vireystilan muutos saattaa jäädä vaikuttamaan toimintaan. Ihminen voi olla ylivireinen, vihainen, levoton ja impulsiivinen. Sympaattinen hermosto aktivoituu, ajatukset kiertävät kehää. Toisessa päässä on alivireys, jossa tunteisiin ei saa kontaktia. Alivireyteen liittyy esimerkiksi lamaantuneisuus, passiivisuus ja hitaus, sekä jatkuva väsymys ja vaikeus tehdä mitään.

Vagushermon aktivointi auttaa palautumaan takaisin optimitilaan, oli kyse sitten ylivireydestä tai alivireydestä. Syvähengitys, pään kiertäminen ja silmien kiertäminen saattavat auttaa vagushermon aktivoinnissa. Muita hyviä keinoja on esimerkiksi perhostaputus, jossa ihminen taputtelee itseään kädet perhosen mallissa. Ideana vireystilaa säätelevissä harjoituksissa on se, että päästään kontaktiin kehon kanssa. Hyräily ja laulu auttavat myös säätelemään kehon vireystilaa. Kylmä suihku tai kasvojen pesu kylmällä myös auttavat. Myös rauhoittava puhe säätelee vireystilaa ja palauttaa ihmisen nykyhetkeen. Taistele tai pakene -reaktiossa tulevaan hädän tunteeseen voidaan reagoida rauhoittamalla. Intentionaalinen ja suunniteltu liike rauhoittaa ylivireen ja aktivoi alivireisen. Voit kokeilla vireystilaa säätelevää ja juurruttavaa harjoitusta: nouse ylös. Kuvittele, että olet auringonkukka. Tunne jalat tiukasti maata vasten ja tunnustele lattiaa jaloillasi. Ojenna vartesi pitkäksi kohti aurinkoa ja nosta kasvot uljaasti kohti kattoa. Voittaja-asento vaikuttaa myös mielialaan.

Mielen ja kehon välinen yhteys on tärkeä. Yhteys toimii molempiin suuntiin, tunne menee myös kehosta mieleen. Tällöin yksi tapa, jolla voidaan parantaa

traumatisoituneen ihmisen toimintakykyä, on havahduttaminen. Toista voidaan havahduttaa poissaolevuudesta esimerkiksi jollain sovitulla sanalla tai kysymyksellä. Tällöin ihminen saadaan paremmin kontaktiin.

Traumojen seuraukset

Traumaattisen tapahtuman seurauksena voi olla vaikeaa nukkua. Nukahtamista voidaan pelätä, jos esimerkiksi kuollut sukulainen tulee uniin. Painajaiset ja öiset kauhukohtaukset ovat yleisiä. Nukahtamista voidaan myös muista syistä pelätä. Trauman vaikutus uneen ei liity pelkästään nukahtamisen vaikeuteen, vaan voidaan myös nukkua liikaa tai outoon aikaan. Traumaattinen tapahtuma voi aiheuttaa myös ylivireyttä. Ylivireiset ihmiset säikähtelevät ja säpsähtelevät. Traumatisoitunut ihminen saattaa säikähtää näennäisesti pientäkin asiaa suuresti. Myös erilaiset kivut ja vaivat, ruoansulatusongelmat ja aistiharhat ovat trauman seurauksia. Keskittymisongelmat ja muistiongelmat ovat myös yleisiä. Päätöksenteon vaikeus saattaa myös olla seurausta traumasta. Samalla tulevaisuudensuunnitelmia voi olla haastavaa tehdä. Tulevaisuus on epävarman tuntuinen. Tunkeutuvat, häiritsevät ajatukset voivat olla voimakkaita ja häiritä elämää paljon. Ajatusten poissa pitäminen vie hirveästi energiaa ja aikaa. Tämä voi häiritä myös oppimista.

Tunnetason oireet

Trauman kokeminen aiheuttaa monenlaisia oireita tunnetasolla. Turrutus, masennus, ahdistus, häpeä, apaattisuus... Voi olla paljon erilaisia negatiivisia tunteita. Nämä näkyvät käytöksessä ja ihmissuhteissa. Tunteista voi aiheutua riippuvuuksia tai luottamuspulaa. Pahimmillaan tunnetason oireilu voi johtaa eristäytymiseen ja elinpiirin kutistumiseen. Rajattomuus on myös yksi oire. Tällöin trauman kokenut voi esimerkiksi joko sallia liian paljon asioita tai kertoa itse liikaa asioista sekä puuttua kaikkeen.

Lasten ja nuorten oireita voi olla vaikeampi havaita kuin aikuisten. Aikuisella oireet tulevat usein heti, mutta lapsella viivettä voi olla pitkäänkin. Lapsi myös usein haluaa suojella vanhempiaan, jolloin oireiden esiin tulemisessa voi kestää. Lasten oireilua kannattaa seurata tarkalla korvalla. Esimerkiksi kaavamaiset rutiinit voivat nousta osana oireiden kontrollointia. Myös oppimisvaikeudet ja keskittymisen vaikeudet voivat lisääntyä. Lapsilla trauma voi näkyä riskin ottona tai epäsosiaalisena käytöksenä. Lapsi saattaa myös eristäytyä. Eristäytyminen voi näkyä niin, että lapsi menee kouluun, mutta ei muualle. Tällöin eristäytyminen ei näy koulussa. Lapsi voi myös taantua. Konfliktit

saattavat lisääntyä. Pienillä lapsilla pakonomainen, toistuva leikki on yksi trauman oireista. Tällöin leikki ei tuo mitään iloa. Lapsi voi myös kantaa ylimääräistä syyllisyyttä, sillä lapsilla on taipuvaisuutta maagiseen ajatteluun.

Tunnistatko itse tällaisia oireita esimerkiksi oppilaissasi?

Mitä tunnetason oireiluista seuraa? Seurauksena voi olla elämönhallinnan ongelmia, kuten vuorokausirytmien ongelmia, ihmissuhdeongelmia ja rahan käytön ongelmia. Tunnetason oireilu voi aiheuttaa myös mielenterveyden ongelmia ja oppimisen ongelmia. Tunnetason ongelmat ovat kuin köynnös, joka leviää kaikille elämän osa-alueille.

Psyykkisen hyvinvoinnin vahvistaminen

Mistä löytyy psyykinen hyvinvointi ja motivaatio? Autonomia ja itsemääräämisoikeus voivat tuoda turvallisuuden tunnetta. Pystyvyyden tunne on tärkeä osa hyvinvoinnin vahvistumista, se, että osaan ja pystyn, kasvan ja kehityn, koen itseni tärkeäksi. Yhteisellä ryhmällä on myös valtava merkitys, sillä kokemus yhteenkuulumisesta on tärkeää. Hyväntahtoisuus ja se, että saa auttaa muita voi myös auttaa, "en ole vai avun kohde vaan voin myös auttaa toisia".

Miten koulun arjessa voimme kiinnittää näihin huomiota?

Voit pohtia itse, miten voit oman koulusi arjessa kiinnittää huomiota psyykkisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Usein voi olla olo, että arjen kiireessä on haastavaa sovittaa kaikki asiat yhteen. Tapoja vahvistaa psyykkistä hyvinvointia on esimerkiksi poissaolomerkkauksen ottamisen ohjelmanumeroksi, jossa jokaiseen oppilaaseen kiinnitetään huomiota. Kohtaamisten merkitystä ei voi vähätellä. Pienelläkin keskusteluhetkellä on ihmeellinen voima. Kuulumisten kysely ja käytävällä moikkaaminen myös luovat yhteyttä oppilaisiin. Tällöin myös oppilaat usein itse alkavat ottaa kontaktia.

Traumasta selviämisen avaimia

Yksi keino traumasta selviämiseen on voimaannuttaminen: minä itse teen, päätän ja pystyn toimimaan. Ryhmään kuulumisen myös tukee traumasta toipumista. Molemmat edellä mainitut kuuluvat jo sisäänrakennettuna koulumaailmaan. Traumatisoituneelle on empaattisuuden kohtaaminen tärkeää. Jo se, että joku sanoo "onpa hirveätä, että sinulle

tapahtui näin” voi auttaa tilannetta. Tilanteiden nimeäminen, eli se että nimetään, että tilanne oli väärin ja paha, voi tuoda helpotusta. Ihminen ei voi antaa anteeksi, jos ei ole tapahtunut väärää. Vääryyden nimeäminen vääryydeksi auttaa sen käsittelyssä.

Surutyö on osa trauman prosessointia, sillä traumaattisen tapahtuman myötä jotain on menetetty, eikä elämä palaa enää samanlaiseksi. Surun prosessointi vie aikaa. Surutyö on työtä ja siihen voi olla välillä vaikea suostua ja hyväksyä se, että jotain on menetetty. Tulevaisuuden suunnitelmat on menetetty, se mitä tulevaisuudelta kuviteltiin, on menetetty kertapyyhkäisyllä. Ihminen menee tällöin selviytymistilaan. Kannattaako enää tehdä mitään, jos elämä on pysyvästi muuttunut?

Jo pelkästään sen myöntäminen, että jotain on menetetty, voi olla vaikeaa.

Suruprosessin aloittaminen voi olla vaikeaa. Traumakokemuksen kertomisen paikka ei siis ole usein luokkahuoneessa, vaan esimerkiksi terapiassa. Joskus traumakokemuksen kertomisen paikka voi olla kuitenkin myös erilaisessa tilanteessa. Kun ihminen alkaa ymmärtämään, että se mitä tapahtuu, on normaali reaktio epänormaaliin asiaan, auttaa se surun prosessoinnissa. Tämän kautta voi syntyä toiveikkuutta ja toipumiseen uskomista.

Traumasta selviytyminen

Voimaantuminen tapahtuu pikkuhiljaa. Korjaavat kokemukset eivät poista traumaa, mutta vahvistavat resilienssiä. Kun toipumisprosessi etenee myönteisesti samalla, kun traumaa kokeneen lapsen normaali kehitysprosessi etenee, se tukee lasta tai nuorta eteenpäin. Kontrollin kokemus ja kokemus siitä, että selviää ja pystyy, tukevat traumasta selviytymistä. Samalla kuitenkin, kun puhumme traumaattisesta tapahtumisesta selviämisestä, on tärkeää muistaa, että kaikista kokemuksista ei tarvitse löytää jotain hyvää ja opittavaa. Merkityksellisyyden löytäminen tulee hyvin paljon myöhemmin, jos koskaan. Ongelmanratkaisukyky auttaa selviämään ja sitä voidaan harjoitella sekä opettaa kouluissa. Lapsille voidaan opettaa erilaisia ongelmanratkaisukaavoja.

Trauman kohdalla puhutaan resilienssistä, jota voidaan vahvistaa. Resilienssi on toipumiskykyä ja toiveikkuutta. Kyseessä ei ole ominaisuus, joka joko on tai ei ole, vaan sitä voidaan vahvistaa. Apu traumasta selviämiseen voi tulla myös kehollisuuden kautta, silloin kun trauma vaikuttaa kehoon ja hermostoon. Liikunta, terveellinen ruoka, lepo ja aktiivisuus tukevat traumasta toipumista.

Voit miettiä:

Mitä näistä tapahtuu jo osana koulun normaalia toimintaa?

Koulu voi olla terapeuttilinen paikka, mutta se ei ole terapiaa. Koulu tuo päivärytmiä, kavereita, oppimista ja osaamista. Eli se voi olla terapeutista toimintaa. Mutta jos henkilö on tosi huonossa kunnossa, hän ei ole koulukuntoinen, vaan hän tarvitsee muuta apua. Kaikki maksavat hintaa, jos joku koulussa oleva ei ole koulukuntoinen.

Ilmiöitä, joita voin havaita ja keinoja, joita voin kokeilla

Jos kokeiltu keino ei toimi, älä jatka sitä. Kolme viikkoa voi kokeilla yhtä metodia ja jos se ei toimi niin vaihda! Kouluissa voidaan huomata esimerkiksi keskittymisen ongelmia ja vireystilan haasteita. Jos keho on hälytystilassa, voi pienikin rauhoittuminen olla vaikeaa. Pienikin hiljaisuus saattaa antaa tilaa häiritseville ajatuksille. Rentoutumista pitää tällöin opetella. Säätelyn oppiminen on sitä, että harjoitellaan sitä, miten olisin tässä hetkessä läsnä. Ääneen lukemisen kuuntelu, musiikin kuuntelu, piirtäminen, värittäminen ja rentoutumisen harjoitukset auttavat oppimaan säätelyä. Harjoittelu aloitetaan rauhallisesta tilasta, jotta saadaan hälytystila pois päältä. Pieni taukojumppa tai muu pieni tekeminen voi auttaa. Opettaja voi sanoittaa tilannetta: näen, että sun on vaikea keskittyä, miten voisit auttaa? Oppilas ei välttämättä ole itse tietoinen tilanteestaan. Liike voi auttaa, voit esimerkiksi laittaa oppilaan hakemaan tarvikkeet itse. Kynää pitää nousta teroittamaan. Janakyselyt tehtävänä. Aktivoivat pelit ja kortit voivat toimia ja rentouttaa. Taukojummat ja maadoittaminen. Näistä kannattaa tehdä rutiinia ja sellaista, että näitä nyt tehdään. Kaikki eivät kuitenkaan aina lähde mukaan, mutta se ei haittaa. Jos edes osa pääsee takaisin oikeaan vireystilaan, se auttaa koko ryhmää ja ilmapiiriä, vaikka kaikki eivät osallistuisi. Hengitysharjoitukset ja uljaat asennot ja lyhyet tuokiot, jotta huomio ei pääse herpaantumaan, auttavat myös.

Rauhoittumispaikka tai tilasta poistumisen mahdollistaminen voi olla toimiva keino. Tähän on hyvä olla jokin aikaraja. Olisi ehkä hyvä olla esimerkiksi konkreettinen hälytys, kuten munakello, jotta opiskelija muistetaan tulla takaisin. Väsyminen voi vaikuttaa siihen, että tarvitaan enemmän taukoa kuin normaalisti. Pakottaminen ei yleensä toimi, vaan on tärkeämpää antaa aikaa ja katsoa tapahtuuko asia. Jos on tiedossa, että oppilaalla on unihäiriöitä, voiko tehtäviä keventää? Joustavuus tehtävien tekemisessä voi tukea oppilasta. Aikalisä voi myös olla tarpeen. Joskus opettaja on kapellimestari, joka koittaa osaa aktivoida ja osaa rauhoittaa. Tällöin voi olla hyvä vetää peli hetkeksi poikki ja ottaa väliin jotain muuta. Esimerkiksi rauhoittumiskortit tai värityskuvat voivat toimia uudelleenkalibrointina, jos tilanteen punainen lanka meinaa kadota. Tärkeää on, että opettajalla on valmis suunnitelma siihen, mitä tehdään tällaisissa tilanteissa. Työkalupakki valmiina on helpompi reagoida tilanteeseen.

On tärkeää kertoa oppijalle, mitä odotetaan. Kulttuurierot voivat vaikuttaa, mutta ihan yleisestikin on tärkeää, että oppilas tietää mitä ja miten häneltä odotetaan. Epäselvät ohjeet voivat aiheuttaa levottomuutta. Jos kieli on ongelma kuvat, eleet ja näyttely voivat auttaa. Alkuun auttaminen on myös hyödyllistä.

Traumataustaisella aistihavainnot voivat olla vääristyneitä tai ne voivat linkittyä traumatapahtumaan. Tähän voi auttaa se, että järjestetään tilaa. Fyysinen ympäröivä tila voi vaikuttaa aistien ylikuormitukseen. Trauma saattaa myös muuttaa lämpötilan kokemista. Voidaanko jotenkin reagoida siihen, että toinen hikoilee ja toinen palelee? Yllätykset voivat olla pelottavia, kuten kovat äänet. Jos tietää, että koulussa tehdään remonttia, siitä on hyvä varoittaa. Myös välkkyviin valoihin voi olla hyvä reagoida jämäptisti. Aistiharjoitusten tekeminen voi tukea toimintakykyä. Pienillä lapsilla esimerkiksi kuunnellaan kuin jänikset ja katsellaan kuin haukat. Isommilla oppijoilla voidaan esimerkiksi etsiä taideteoksesta, kuinka monta vihreän sävyä siellä on. Isommilla aistiharjoitukset voidaan laittaa opetuksen sekaan. Lapsille voi opettaa, että jos tulee pelkoa tai häiritseviä ajatuksia, voi aistiharjoituksella auttaa tilannetta. Aistiharjoituksella palataan takaisin omaan tilaan. Aistiharjoituksilla juurrutetaan tilaan, olen täällä enkä jossain muualla. Liikuntatunnit ovat hyviä oman kehollisuuden löytämiseen, mutta pieniä tuokioita voidaan ottaa myös muualle.

Traumasta on monilla seurauksena muistihäiriöitä. Traumakokemus hajottaa ajan jatkumon. Monet eivät enää tiedä missä järjestyksessä asiat ovat tapahtuneet. Aika hajoaa traumaattisessa tilanteessa, eikä aikajanalla päästä liikkumaan enää kuin ennen. Tyypillistä on, että aletaan kertomaan aina vain alusta, eikä päästä liikkumaan tarinassa eteenpäin. Tämä voi vaikuttaa esimerkiksi kokeisiin vastaamiseen. Muistutusviestit, kuvat, numerot, listat ja toisto ovat esimerkkejä apukeinoista, joita on paljon. Johdonmukaisuus etenemisessä ja opetuksessa, selkeys ja selittäminen ovat tärkeitä. Erilaiset listat, sovellukset, värikoodit ja rohkaisu siihen, että kyllä se muisti alkaa toimia voi auttaa. Sanakortit ja post-it laput voivat myös auttaa.

Turvallisuudentunteen lisääminen on myös tärkeää. Tämä liittyy siihen, että tässä juuri nyt on turvallista, sillä mikä tahansa vieras voi olla pelottavaa. Tällöin siirtymät tai muutokset voivat olla pelottavia. Ennakointi voi auttaa muutosten kanssa toimimisessa. Selkeät ohjeet ja se, että etukäteen annetaan paljon tietoa, voi lisätä turvallisuudentunnetta. Epätietoisuus voi tuntua välillä traumataustaiselle ylitsepääsemättömältä.

Pahimmillaan turvattomuuden tunne aiheuttaa elinpiirin kaventumista. On mahdollista, että ihminen ei poistu kotoa kuin kouluun ja ehkä kuntosalille. On tärkeää, että elinpiiriä

saataisiin laajennettua. Pienet retket voivat esimerkiksi auttaa tässä. Jos tilanne menee niin pahaksi, että kotoa ei lähdetä minnekään, olisi hyvä ohjata opiskelija terveydenhoidon piiriin.

Traumaan saattaa liittyä ruoan saannin epävarmuutta. Tästä voi seurauksena olla hamstraamista, piilottelua, keräämistä ja ahmimista. On hyvä, että on selkeät säännöt syömiseen. Koulussa onkin yleensä onneksi selkeät säännöt, kuten kuinka paljon ruokaa saa ottaa. Myös ennakointi kouluissa on helppoa. Ruokaan liittyvä oireilu usein myös rauhoittuu ajan mittaan. Tätäkin tilannetta voidaan sanoittaa ja ottaa joustamista osaksi toimintaa.

Ryhmäyttäminen on tärkeää. Miten ryhmäyttämistä pidetään jatkuvana osana opetusta, erityisesti jos ryhmä muuttuu vuoden aikana? Ryhmäyttämistä ujutetaan osaksi opetusta. Henkilökohtainen huomioiminen on myös ihmeellisen voimakas apukeino. Myös huoltajien kanssa henkilökohtainen yhteys ja se, että vedetään yhtä köyttä, on tärkeää.

Hypistelyesineet tai turvaesineet voivat myös olla apuna. Myös tärkeää miettiä, voidaanko joskus poiketa pois säännöistä, esimerkiksi oppilaan ei tarvitse heti pystyä ottamaan pipoa pois päästä, vaan hän työskentelee sitä kohti.

Luottamuksen menettäminen

Traumatilanteessa jokin toinen on ottanut kontrollin. Miten ennakoitavuutta ja toimijuutta voidaan vahvistaa? Miten koulun arjessa voitaisiin vahvistaa ennakoitavuutta ja johdonmukaisuutta? Tiedottaminen, ennakointi ja valmistelu nousevat tärkeään rooliin. Koulun arjessa on paljon poikkeuksia lukujärjestykseen, erilaisia erityispäiviä tai muita muutoksia arjessa. Yllätykset, myös kivat sellaiset, voivat olla vaikeita. Rutiinit, toisto ja struktuuri luovat turvallisuuden tunnetta. Pääasia on, että oppilas tietää mitä tapahtuu.

Sopimuksista ja säännöistä kiinni pitäminen ja se, mitä seurauksia niillä on, on tärkeää. Onkin hyvä muistuttaa säännöllisesti esimerkiksi järjestyssäännöistä. Järjestyssäännöt voidaan myös kuvittaa ja niiden avulla kerrata sääntöjä ja rajoja. Äärimmäinen rehellisyys ja avoimuus voi olla tärkeää, kun ihminen on petetty. Esimerkiksi koulun sisällesuojautumisenharjoitukset voivat olla pelottavia, jos niitä ei täysin ymmärrä. Tällaisissa tilanteissa on hyvä kerrata, mikä on harjoituksen tarkoitus.

Vääryyttä kokeneella ihmisellä voi olla korostunut oikeudentaju: minua ei kukaan enää loukkaa tai kohtele väärin. Tähän voi liittyä tarve käydä tilanteita läpi ja selvittää kaikki perin pohjin. Väärinkohdeksi tulemisen kokemus voi syntyä myös tilanteissa, joita voi ulkopuolisen olla vaikea ymmärtää. Ongelmanratkaisu- ja riidanratkaisutaidot tulevat tällöin hyödylliseksi. On olemassa myös materiaaleja, jotka helpottavat tilanteiden käsittelyä. Esimerkiksi Mieli ry:n maksulliset tilannekortit auttavat käsittelemään tilanteita. Joskus on tarpeen, että opettaja nimeää oikean ja väärän. Erityisesti jos kieli ei ole täysin hallussa, opitaan lukemaan kehonkieltä ja sanattomia viestejä hyvinkin taitavasti. On siis hyvä, että kiinnitetään huomiota myös omiin sanattomiin viesteihin. Opettajina on myös tärkeää, että mietitään mitä puhutaan toisten kuullen ja nähden, sillä asioista voidaan tehdä väärä tulkintoja.

Negatiiviset käsitykset ja toivottomuus

Toivottomuus on usein kokonaisvaltaisesti valtaava tunne. Mahdollisuushorisontti katoaa. Nuorten kohdalla erityisesti näkyy toivottomuus tulevaisuuden suhteen, jolloin esimerkiksi tulevaisuuden ammatin valinta on vaikeaa. Tähän voi auttaa se, että käydään toistuvia pieniä keskusteluja, joissa voidaan tuoda uskoa tulevaisuuteen. Kannattaa tehdä suuri numero pienistäkin saavutuksista ja juhlia niitä.

Myytinmurtaminen on tärkeää, sillä eri kieliryhmissä voi liikkua huhuja, joihin on hyvä puuttua. Huhut voivat liittyä esimerkiksi siihen, että mille ammatille ei ole töitä tai mikä ammatti on hyvä. Kun ihmisiltä on viety haaveet, olisi hyvä, että pitkäntähtäimen haaveita ei heitetä romukoppaan, vaan niitä tuetaan, jotta ihminen voisi lähteä samaan suuntaan. Tuetaan ja vahvistetaan suunnitelmia ja että suunta olisi ainakin samaan suuntaan haaveen kanssa. Vaikka epärealistiset haaveet eivät toteutuisi, ei meidän tarvitse niitä romuttaa, ihminen tulee kyllä kohtaamaan realismin. Myös ryhmän yhteiset suunnitelmat ja niiden toteuttaminen on hyvä. Onnistumisen kokemukset ovat myös ryhmässä tärkeitä. On myös hyvä, että ihmiselle annetaan tehtäviä, joissa ei voi epäonnistua ja joissa itse tekeminen on keskiössä.

Suuret tunteet ja niiden hallinta

Krooninen stressi tekee tunteiden hallinnasta vaikeaa. Ihminen ei välttämättä tiedä, mitä tehdä suurille tunteille. Voidaan esimerkiksi kokea, että jos kotimaan konflikti yhä jatkuu, että ei ole lupaa iloita, pitää hauskaa ja leikkiä. Kannattaakin rohkaista siihen, että vaikka on vaikeita asioita, niin lapsi saa olla lapsi, mihin kuuluu myös ilo ja

leikkisyys. Esimerkiksi tunteiden nimeämisen avulla ja tunnekorteilla voidaan helpottaa tunteiden käsittelyä ja niiden purkamista.

Hallintakeinoja on erilaisia, esimerkiksi tehtävien yhdessä tekeminen. Jos tunteet alkavat kuohumaan, on hyvä tehdä jonkinlainen pysäytys, jossa huomataan toisen tunnetila. Voidaan esimerkiksi yhdessä hengitellen tunnistaa tilanne. Myös sanattomat merkit, joilla kerrotaan stressitilasta voi olla toimiva tapa auttaa tunteiden hallinnassa.

Miten voit reagoida luokkahuoneessa?

1. Pysäytys: kerro, että huomasit reaktion.
2. Auta orientoitumaan tähän hetkeen ja tilaan sekä tunnistamaan kehon tunteet.
3. Auta oppilasta keksimään tapa rauhoittua. Mitä tarvitset, jotta tuntuisi paremmalta?
4. Huomioi ryhmän reaktio. Kun yksi ihminen raivostuu, kaikki pelästyvät. Sanoita tämä, palauta turvallisuuden tunne ja estä eskaloituminen. Tämän jälkeen käy keskustelu.

Hyvä harjoitus tunteiden hallintaa varten on turvapaikkaharjoitus.

Turvapaikkaharjoitus: harjoitellaan mikä on mielen sisäinen turvallinen paikka, jonne voi mennä, kun on huono olo. Ei ole mahdollista rauhoittua pysäyttämällä ajattelua, vaan ajatus pitää vaihtaa tai sinne pitää saada jotain tilalle.

Kanavan vaihtaminen: ajattelu saadaan muualle. Laske ikkunat, jokin peli, laske numeroita takaperin, luetteleminen... Tällöin ajattelu saadaan pois negatiivisesta kierteestä. Näitä olisi hyvä harjoitella säännöllisesti ennakoiden, jotta näitä voidaan käyttää jo ennen kuin kiehuu yli.

Yksi haaste on minän jatkuvuus ja identiteetti. Kun tämä tilanne on erilainen kuin se entinen, kuka olen ja mitä tulevaisuus onkaan? On vaikeaa luoda uudessa tilanteessa identiteettiä. Miten kasvatetaan jatkumoa? Mistä pidit, lempileikki, lempiruoka... On hyvä, että ei nosteta esiin kauheisiin traumakokemuksiin tai menetyksiin liittyviä asioita, vaan neutraaleja ja positiivisia asioita. Luodaan uusia muistoja, vahvistetaan kokemusta, että olen sama. Muistokivet, päiväkirja...

Harjoitus: mikä antaa voimaa? Millainen olen? Mitä osaan? Ketkä ihmiset tukevat minua?

Toimijuuden vahvistaminen

Traumakokemuksessa muut ovat olleet kontrollista. Se aiheuttaa helposti ulkoaohjautuvuutta. Ennakoimattomat tapahtumat ja väkivalta, kuten rasismi, eivät noudata ennakoitavaa syyseuraussuhdetta. Maailma ei enää toimi luotettavan järjestelmän mukaisesti. Tämä voi aiheuttaa impulsiivisuutta. Se saattaa myös aiheuttaa muiden ohjailua: muut, perhe tai kaverit, ohjaavat ja saavat liikaa valtaa, jolloin henkilö ei osaa itse valita. Myös kulttuuri vaikuttaa. Pikkuhiljaa opetellaan asiat ja mietitään, mitä haluaa. Pitää tukea ja auttaa entistä enemmän trauman kokenutta. Valintojen tekemisen harjoittelu on hyvä apukeino. Tähän voi pikkuisen kiinnittää huomiota: antaa vaihtoehtoja ja pakottaa valitsemaan myös luokkahuoneessa. Oman mielipiteen harjoittelu on tärkeää. Jos voidaan kysyä mielipidettä niin kysytään. Harjoitellaan myös sitä, että pysytään päätöksissä ja mielipiteissä. Erityisesti nuoret tarvitsevat tukea tämän harjoitteluun tuetusti. Sanoitetaan sitä, mitä mistäkin seuraa: kun teit näin, siitä tulee tämä. "Kun luit kokeeseen, koe meni hyvin". Syy-seuraussuhde voi olla hajonnut, jolloin myös yksinkertaisten esimerkkien sanoittaminen on tärkeää. Vaatimustaso pidetään realistisena. Ohjataan myös kohti itsearviota: viekö tämä tehtävä minua sinne päin, minne haluan?

Erityistilanteet

Onko koululla jo toimintatapa kriisitilanteiden varalta? Miten toimitaan, jos esimerkiksi kotimaasta tulee suru-uutinen? On tärkeää, että tällaisessa tilanteessa toimitaan turvallisuus edellä! Ei anneta uutisen saaneen poukkoilla yksinään ympäriinsä. Olisi hyvä saada apuvoimia, sillä kriisitilanteen sattuessa, ei yksi ihminen välttämättä riitä. Lapsilla eivät suru-uutiset välttämättä tule keskellä päivää.

Yksi sensitiivinen asia on perhesanasto yleisesti, jos perheessä on menetyksiä tai perhe on erillään toisistaan. Eli opetuksessakin voidaan ottaa huomioon se, että perhetiedoista puhumiseen kannattaa suhtautua sensitiivisesti. Jos on sensitiivinen aihe, jossa toisen ihmisen oikeita tietoja ei tarvita, voidaan käyttää muita tietoja, esimerkiksi keksittyjä sukulaisuussuhteita.

Säännöt voivat tuntua mielivaltaisilta. Kerrotaan oppilaalle miksi ne ovat olemassa. Kokonaiskuva usein hajoaa. Kiinnitetään huomiota yksityiskohtiin, mutta kokonaisuuden muodostaminen vaikeutuu. Opittu ei aina tällöin yhdisty kokonaisuuteen, jolloin esimerkiksi apukaaviot voivat olla hyviä. Tunteet otetaan vastaan. Keskustelutuokiot ovat hyviä. Ennakoitavuus ja turvallisuuden tunne myös luokassa opettajan kanssa on

keskiössä, esimerkiksi sanoitetaan se, miten opettaja auttaa ja miten saa apua. Sanoitetaan asioita, jotka voivat tuntua helposti ilmiselvältä.

Milloin on syytä huolestua?

Jos oireet pitkittyvät, on hyvä hankkia enemmän apua. Usein noin kuukauden kuluessa oireet alkavat lieentyä. Sotatilanteessa tilanne on hieman erilainen, sillä kyse on pitkittyneestä stressitilanteesta. Mutta jos oireet eivät lähde helpottumaan, jatkuvasti ja pitkäkestoisesti ei nukuta tai pystytä syömään, on niihin hyvä reagoida. Jos oireet häiritsevät lapsen kehitystä, taidoissa jäädään jälkeen, ei edistytä tai hidastumista tapahtuu kaikilla osa-alueilla, voi olla syy huoleen. Jos lapsi ei tule kontaktiin, voi olla syytä huolestua. Jos oireet eivät helpota ja toipumisprosessi ei näytä edistyvän, jos oireet häiritsevät arkielämää. Jos elinpiiri on pieni tai lapsen käytös muuttuu selvästi, on aihetta huolestua. Jos lapsi ei lähde kotoa muualle kuin kouluun, voi olla paikka ammattiavulle. Jos lapsi tai nuori reagoi hyvin voimakkaasti muutoksiin tai jos lapsi, nuori tai hänen huoltajansa on huolestunut, on hyvä ohjata avun piiriin.

Mitä tehdä huolestumiselle? Vaikuttamisen kehä on hyödyllinen työkalu! Kun asia huolestuttaa, kannattaa miettiä, mille kehälle se asettuu. Vaikka asia ei ole vähimmissäkään määrin kontrollissamme, saatamme ahdistua ja turhautua tai tuntea syyllisyyttä. On myös hyvä muistaa, että siinäkin tilanteessa, jossa en voi tehdä varsinaiselle asialle mitään, voin tukea henkilöä. Jos saa tukea yhdellä osa-alueella se voi vakauttaa yllättävän paljon kokonaisuudessa.

Psykoedukaatio

Psykoedukaatio ei ole missään nimessä terapiaa, vaan siinä normalisoidaan asioita ja autetaan ihmistä ymmärtämään mitä hänelle tapahtuu. Se auttaa lasta ja nuorta ymmärtämään mitä hänelle tapahtuu ja poistaa pelkoja ja häpeää. Psykoedukaatio antaa lapselle luvan puhua asiasta ja työkaluja. On tärkeää, että tuodaan esille, että näistä asioista voidaan puhua.

Psykoedukaation ideoita

Maahanmuuttajan sopeutumisen käyrästä voidaan katsoa, miltä maahan tuleminen yleensä tuntuu ja näyttää. Kulttuuristressin vaiheet vaihtelevat. Alussa olo on usein

iloinen, jonka jälkeen seuraa väsymys. Tätä usein seuraa taas parempi vaihe. Usein kun olo on oikein turvallinen, tulevat menneisyyden vaikeudet esille, mikä tulee usein yllätyksenä: "miksi nyt, kun kaikki on periaatteessa hyvin?". Avuksi voi esitellä vireystilaikkunan ja selittää sen avulla reaktioita. Traumaoireita voidaan esitellä kuvina ja keskustella niistä. Tämä voi olla monelle helpottavaa, kun tajuaa, että nämä ovat normaaleja asioita ja muutkin ovat niitä kokeneet. Erilaisten harjoitusten tekeminen ja niiden opettelu voi auttaa. Ihmiset voivat jakaa myös oppia ideoitaan tai tapoja toisilleen, siitä mitä tehdä, kun alkaa ahdistamaan.

Tunteiden nimeäminen ja keskustelu siitä, miten voi toimia, kun tunne tulee, tuovat lisää voimavaroja, itsetuntemusta ja tunteiden tunnistamista. On olemassa myös kirjallisuutta, joka tukee psykoedukaatiota. Lala's Journey psykoedukaatio-opas on viiden kerran tasapainottava psykoedukaatio-ohjelma lapsille. Kokemusasiantuntijan kertomus voi olla myös hyvä apu. Harjoittavan puheen harjoittelu ja mallintaminen itselle on hyväksi. Mieli ry:n sivun mielenterveyden käsi on hyvä työkalu, jonka saa myös monella kielellä, samoin selviytyjän purjeet on erinomainen työkalu. Tärkeintä on, että saadaan perille se, että tämä on normaalia, tähän saa apua ja tästä voidaan puhua.

Entä oma jaksaminen ja hyvinvointi, mistä ammennamme voimia?

Rachel Naomi Remen on sanonut "Odotus, että voisimme lähes päivittäin olla yhteydessä inhimillisiin tragedioihin ja iloon ilman, että ne vaikuttaisivat meihin, on yhtä epärealistinen kuin odottaa säilyvänsä vedessä kuivana". Emme voi lähteä siitä oletuksesta, että nämä asiat eivät tunnu missään.

Hyvinvoinnin tekijöitä

Oma motivaatio on opettajan tärkeä voimavara. Miksi teemme tätä työtä? Organisaation tuki on tärkeää, tuetaanko meitä? Ovatko tehtävät selkeät, mikä kuuluu meille ja mikä kuuluu toiselle? Kuka sen tekee? Kuka tekee tätä kanssani? Mitkä ovat resurssit ja mitä voin luvata? Mihin rajalliset resurssit kannattaa keskittää? Hyvinvoinnista huolehtiminen ja tietoisuus vaaroista auttaa hyvinvointiin. Persoonallisuustekijät voivat myös vaikuttaa. Jos nämä kaikki ovat kunnossa ollaan vahvalla pohjalla, jos niitä puuttuu voi olla hyvä olla varuillaan.

Hyvinvointia uhkaavat asiat

Stressi pitäisi työyhteisössä tunnistaa ja järjestää opettajalle tukea. Älä tee töitä niin, että et saa tukea. Työssä tukea tarvitsevien parissa ylikuormitumme helposti. Tilanteet

voivat jatkua stressaavina pitkään. "Kun tämän vielä jaksan, sitten helpottaa." Älä luota tähän. Älä lastaa ylikuormaa. Apua on tarjolla, tiettyyn rajaan saakka. Emme voi muuttaa ihmisten mennyttä. Se voi turhauttaa ja sen hyväksyminen, että emme voi kaikelle mitään, on tärkeää.

Uhkatekijöiden seuraukset

Pitkään jatkunut stressi voi aiheuttaa myötätuntouupumusta. Uuvutaan siihen, että on aina empaattinen. Voi tulla muistihäiriöitä tai ulkopuolisuuden tunnetta. Voi kokea samoja oireita kuin traumatisoituneet. Kyynisyys ja pettymys voivat nousta. Tyytymättömyys itseän lisääntyy, jolloin alkaa helposti huomaamaan korostuneesti omat virheet. Masennus, syyllisyys, ihmissuhdeongelmat... Motivaation menetys on myös tyyppillistä. Oletko havainnut tai kuullut merkkejä stressistä ja uupumuksesta?

Raja tulee vastaan

Jos kohtaat, rajan, voin miettiä onko tämän minun työni, vai kuuluuko se jollekulle toiselle, esimerkiksi terapeutille tai sosiaalityöntekijälle? Onko tämä minun ammattitaitoani? Olisiko joku toinen koulutettu tähän työhön? Missä menee työn ja vapaa-ajan rajat? Mikä on elämäntilanteeni ja persoonani, mikä on henkilökohtainen rajani? Kenen ongelma tämä on? Onko tämä minun vai toisen ongelma? Onko tämä minun tunteeni vai tuon toisen tunne? Kuuluuko minun olla nyt tässä? Viisas neuvo: katsele kertojaa, älä kertomusta. Jos joku alkaa kertomaan jostakin, tarkkaile kertojaa ja hänen tunnetilojaan, mieti miten voisit tukea häntä tunteen kanssa. Meillä ei ole tarvetta luoda mielikuvia siitä, jos joku kertoo jostain kauheasta. Voit piirtää rajasi paperille, ja katsoa missä sinun rajasi ovat eri osa-alueilla.

Mikä auttaa?

Uteliaisuus, kiinnostus, halu tutkia ilmiötä tuovat kaikki voimavaroja. Kun huomaa jotain, voi koittaa tutkailla sitä ilmiönä. Joustavaksi oppiminen helpottaa elämää. Konsultaatio, mahdollisesti jo etukäteen, eri tilanteisiin apu asiantuntijoilta voi helpottaa. Ehdottoman tärkeää on paluu toisenlaiseen elämään, katsoa elämää ilman traumaa, katsoa elämää, jossa on hyvyyttä ja kauneutta. Rituaalit merkitsevät, miten menet kotiin? Vaihdatko työvaatteet, pyyhitäkö työasiat pois? Perusasioista huolehtiminen on tärkeää. Ystävien tapaaminen tekee myös hyvää, mutta sellaisten ystävien, joilla on

kaikki hyvin, sillä ystävien raskaat taakat voivat olla välillä liikaa, jos on jo muuten kuormittunut. Omat rutiinit, jotka tuovat hyvinvointia on hyvä pitää mukana. Harrastukset, lepo, joutilaisuus ovat kaikki tärkeitä. Myös työpaikalta saatu työnohjaus tuo voimavaroja. Terve annos itsekkyyttä on myös tarpeen. Älä yritä parantaa kaikkea! Jos jääät märehtimään, keskity sen sijaan siihen mitä voit tehdä.

Hyödyllistä luettavaa aiheeseen liittyen:

- Refugees Well-school [Refugees Well School, Psychosocial Support for Migrants](#)
- Augeo Academy [Augeoacademy](#)
- Serene-toiminta [Serene - pakolaistaustaisten mielenterveyden edistäminen Turku](#)
- Mieli ry:n materiaalit [Materiaalit - MIELI ry](#)
- Poiju, Soili. 2016. Lapsi ja kriisi: Selviytymisen tukeminen
- Ulla Dahlenin ja Katja Köykin luennot kurssilla Psykososiaalinen tuki, tunnukset saa lea.raittila@sataedu.fi
- Möytätunto työssä - voimavarojen ja kuormittumisen lähde. 3.2.2017 Leena Nissinen

Kansainvälisen työvoiman mahdollisuudet

5. Kansainvälisen työvoiman mahdollisuudet

6.11.2025 Parkano

Julkaisun viides artikkeli perustuu Kotoa kohti -hankkeen Parkanossa järjestämään yritystilaisuuteen, joka toteutettiin temalla "Kansainvälisen työvoiman mahdollisuudet". Tilaisuudessa kuultiin puheenvuoroja kansainvälisten osaajien rekrytointiin ja ulkomailta rekrytointiin liittyen. Juontajana toimi Rajkumar Sabanadesan. Tilaisuudessa kuultiin puheenvuorot kaupunginjohtaja Aki Viitasaarelta, Supersteelin kokemuksia kansainvälisestä rekrytoinnista, Pirkanmaan ELY-keskuksen Tuomas Männistön ja Rajkumar Sabanadesanin puheenvuoro ulkomailta rekrytoinnista ja KOHTA-hankkeen puheenvuoro kv-opiskelijoiden hyödyntämisestä esimerkiksi harjoittelun muodossa.

Puhujat:

Aki Viitasaari, Parkanon kaupunginjohtaja

Jonna Laurinaho, Supersteel

Tuomas Männistö, maahanmuuttoasiantuntija, Pirkanmaan ELY-keskus

Rajkumar Sabanadesan, rekrytointiasiantuntija

Laura Sairanen ja Marita Tuomala, KOHTA-hanke

Avauspuheenvuoro kaupunginjohtaja Aki Viitasaari & Rajkumar Sabanadesan

Aki Viitasaari: Kun katsotaan Suomen väestöpyramidia, voidaan todeta, ettei se enää ole pyramidi. Kansainvälinen työvoima ei ole vain mahdollisuus, vaan se on välttämättömyys. Kansainvälisessä työvoimassa on paljon hyviä puolia ja monta syytä sille, miksi se on tärkeää, sillä jo pelkästään meidän eläkejärjestelmämme vaatii sitä. On harhaluulo, että jokainen maksaisi itse omat eläkkeensä. Sen sijaan työssä olevat maksavat osan eläkeläisten eläkkeistä. Näin ollen on ilmiselvää, että jos työssäkäyvien ryhmä on kovin pieni, johtaa se ongelmiin.

Suomessa on paljon tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, millaista tänne on tulla töihin. Kieli ja sää voivat haastaa. Kuitenkin suomalaisessa elämässä on myös paljon positiivisia puolia, kuten se, että yhteiskunta on turvallinen ja vakaa. Ilmastonmuutoksen tuomat muutokset voivat muuttaa maailmaa niin, että osa maailmasta muuttuu

asuinkelvottomaksi. Suomen tilanne on ilmastonmuutoksenkin suhteen turvallisempi kuin kuumien alueiden.

Mitä voimme kaikki tehdä, jotta Suomeen muuttaminen olisi helpompaa? Suhtaudutaan tulijoihin ystävällisesti. Suomeen ei välttämättä ole kovin helppo tulla ja juurtua, mutta tehdään parhaamme, jotta tänne muuttavat kokevat olonsa tervetulleeksi.

Seutukaupunkien, kuten Parkanon, haaste on se, että tänne muuttavat ihmiset usein muuttavat seutukaupungista seutukeskukseen. Tehdään siis parhaamme, jotta ihmiset jäisivät tänne.

Rajkumar Sabanadesan: Suomella on hyvä maine, siitä tiedetään paljon ulkomailla ja sen oloja arvostetaan. Suomeen muuttota suunnittelevalla on siis kovat odotukset Suomesta siihen asti, kunnes astutaan Helsinki-Vantaalla ulos koneesta. Kuitenkin odotukset muuttuvat, kun ihminen saapuu Suomeen. Ja tässä meillä on tehtävää. Suuri haaste onkin siis pitovoima: miten saadaan ihmiset pysymään täällä vuoden tai kahden sijaan vuosikymmenen tai kaksi.

Kokemuksia kansainvälisistä osaajista, Supersteel Jonna Laurinaho

Laurinahon puheenvuoro piti sisällään, miten heillä Supersteelillä on koettu ulkomaalainen työvoima. Supersteel on konepaja ja metallialan työntekijöiden pula on tällä hetkellä suuri. Tämä tarkoittaa, että metallialalla on vaikeaa löytää sopivia kandidaatteja töihin. Supersteel työllistää tällä hetkellä useita ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä. Ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä on Intiasta, Ukrainasta ja Liettuasta. Osa työntekijöistä on heidän omilla kirjoillaan ja osa on töissä vuokrafirmojen kautta. Palveluksessa pisimpään olleet ovat olleet Supersteelillä 3 vuotta ja työskennelleet Suomessa jopa 10 vuotta. Pääosa ulkomaalaistaustaisista työntekijöistä ovat koneistajia, lisäksi on muutama hitsaaja.

Hakijoista

Rekrytoinnissa hakijoiden kirjo voi olla todella laaja. Vuokratyöfirmojen kautta tulee paljon hakijoita ja hakemuksissa on myös paljon eroja. Ulkomaalaisella työnhakijalla voi todistus olla hyvinkin eri näköinen kuin suomalaisella työnhakijalla. Usein hakemukset ja CV:t ovat samalla kaavalla tehtyjä, jolloin on vaikeaa erottaa kultajyviä.

Kokemuksesta on opittu, että ongelmana on se, että hakijat tietävät paperilla laaja-alaisesti, mutta tositalanteessa voi kokemus olla puutteellista. Esimerkiksi paperilla voi

olla kokemus jostain koneesta kattava, mutta kyseessä onkin ollut toistotyötä. Suomessa työnkuva onkin siis usein laajempi kuin monissa muissa maissa. Supersteel käyttääkin testausta rekrytoinnin tukena. Kyseessä on testi, jolla hakijat testataan siihen tehtävään mihin heitä tarvitaan ja mihin he hakevat. Tällöin saadaan hyvä kuva osaamisesta.

Mitä pitää ottaa huomioon

Kun rekrytoidaan kansainvälinen osaaja, on muutamia asioita, mitä pitää ottaa huomioon. Jos ihminen tulee suoraan ulkomailta, pitää muutamia asioita hoitaa kuntoon. Vuokrafirmojen kautta tulevilla ihmisillä vuokrafirma usein hoitaa tarvittavan byrokratian. Sillä on myös merkitystä, tuleeko työntekijä EU:sta vai EU:n ulkopuolelta, sillä se muuttaa sitä millaisia asioita pitää hoitaa ja selvittää. On tärkeää, että työntekijällä on oleskelulupa sekä työnteko-oikeus. Asumisen ajan tulee huolehtia koko ajan, että oleskelulupa on voimassa ja luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät. Henkilötunnus ja verokortti tarvitaan palkanmaksua varten. Pankkitili tuntuu meistä usein itsestäänselvyydeltä, mutta voi olla monille kuitenkin ei-itsestäänselvä asia, jonka hankkimisessa kaivataankin tukea. Supersteelillä myös tarjotaan suomen kielen kurssia kaikille ulkomaalaisille työntekijöille, jotka aloittavat heillä.

Kansainvälisen osaajan palkkaamisessa on hyvä ottaa huomioon prosessien mahdolliset hitaudet. Aloittavan työntekijän papereiden kuntoon laittaminen voi kestää useita viikkoja. Näihin asioihin on siis tärkeää varata aikaa. Myös seutukunnassa asuminen voi vaikuttaa asioiden hoitamiseen, sillä välillä asioita pitäisi hoitaa Tampereella. Joskus on myös vaikeaa löytää, kuka osaisi auttaa asioita ja tukisi polulla etenemistä. Kaikesta kuitenkin selviää, kun siihen saa apua ja näkee vaivaa.

Vuokratyöfirma rekrytoinnin tukena

Yksi vaihtoehto kansainvälisen osaajan rekrytoinnissa on vuokratyöfirman käyttäminen. Vuokratyövoimaa vuokraava yritys tällöin yleensä hoitaa kuntoon kaikki paperiasiat. Eli voidaan sanoa, että vuokratyöfirman käyttäminen on osittain omaa rekrytointiprosessia helpompaa. Kuitenkin on muita asioita, mitä pitää ottaa huomioon vuokratyöfirmää käytettäessä. Tilaajavastuun mukaiset selvitykset on oltava Suomesta ja firman maan mukaisesta lähtömaasta, eli pitää huolehtia, että lakisääteiset velvoitteet ovat kunnossa. Verottajalle pitää tehdä ilmoitus, jos käyttää ulkomaalaista vuokratyöfirmää. Kaikki

lakisääteiset asiat pitää olla hoidettuna ennen kuin työ alkaa. Aluehallintovirasto valvoo tätä ja voi tehdä tarkistuksia ulkomaalaista työvoimaa käytettäessä

EU-kansalaisen todistus

Jos työntekijänä on EU-kansalainen, joka tulee työnantajan lähettämänä, silloin työntekijällä pitää olla A1-todistus, joka osoittaa minkä maan sosiaaliturvaan hän kuuluu, ja mihin maahan hänestä maksetaan sosiaalivakuutusmaksut. A1-todistus on yleensä vieraskielinen, eli se on käännettävä, jotta sen ymmärtää. Todistuksesta on käytävä ilmi, että henkilö on sen vuokratyöfirman palveluksessa, joka on hänet tarjonnut. Tällöin varmistetaan se, että maksuja ei kierretä. Näistä asioista saa lisätietoa työsuojelun sivuilta.

Eroja työnkuvassa

Kun työntekijä on saatu Suomeen, on otettava huomioon erilaisia asioita. Suomessa työnkuva on laajempi kuin monissa maissa, kuten Keski-Euroopassa. Täällä sama työnkuva kattaa paljon asioita, joka on voinut lähtömaassa pitää sisällään vain napin painamista. Monet muutkin kulttuuriset asiat ovat erilaisia. Ulkomailla on usein totuttu työnjohtamisen olevan ohjaavampaa ja työnjohtaja lähtöistä. Suomessa työntekijän oletetaan olevan itsenäisempi. Kaikki tekevät virheitä. Kansainväliset työntekijät kuitenkin pelkäävät virheiden tekemistä, eivätkä aina tuo niitä helposti esille. On ollut tärkeää tuoda esille, että virhe nostetaan heti pöydälle.

Työntekijöiden sitouttaminen

Asia, jota on hyvä pohtia, on se, miten työntekijät saadaan sitoutettua yritykseen. Pysyvyys ei tule aina automaattisesti. Supersteelillä on käytetty ajatusta siihen, miten henkilöt saadaan sitoutettua yritykseen, jotta perehdytyksen jälkeen työntekijät eivät lähde ulkomaille tai toisen työnantajan palvelukseen. Valitettavasti lopettamispäätökset tulevat usein ilman ennakkovaroitusta, jolloin työnantaja ei ehdi tehdä toimia työolojen parantamiseksi tai muuten vaikuttaa niihin syihin, mitkä ovat päätöksen takana. Suomessa on myös paljon erilaisia käsitteitä, joita ulkomaalainen työntekijä ei tiedä, kuten lomaraha. Onkin siis hyvä varmistaa, että ulkomailta kotoisin oleva tuntee suomalaiset käytänteet. Myös muita eroja eri maiden työkulttuurien väliltä voi löytyä. Esimerkiksi käsitys hierarkiasta on usein erilainen. Monissa maissa työntekijä ei ole juuri

johdon kanssa tekemisissä. Esimerkiksi Supersteelillä taas pyritään siihen, että kaikki ovat samalla viivalla ja kaikkien kanssa voi keskustella. Tällöin työntekijälle saattaa tulla yllätyksenä esimerkiksi se, että johdon kanssa voi puhua myös jokapäiväisistä asioista.

Ihmisen elämä ei tapahdu vain työpaikalla ja tämä on hyvä ottaa huomioon, kun palkataan kansainvälinen osaaja. Muu elämä on myös tärkeää. Millaista tekemistä työntekijälle on iltaisin? Miten esimerkiksi yksinäiset työntekijät, joilla ei ole perhettä, pääsevät osaksi yhteisöä? Onkin kaikkien yhteinen tehtävä avartaa omaa piiriään, jotta kaikilla olisi mahdollisuus olla osa yhteisöä. Jos taas työntekijällä on perhe mukana, pitää myös perheen asettautua ja löytää paikkansa. Harrastukset, koulu ja kulkeminen... On paljon erilaisia arkisia asioita, joita on tärkeää ottaa huomioon. Harrastusten rooli voi olla tärkeä, joten myös työpaikalla voidaan kertoa erilaisista harrastusmahdollisuuksista, kuten Supersteelillä toimitaan.

Kun rekrytointi on onnistunut puolin ja toisin, näkee sen työpaikalla. Kun työntekijän valinta on osunut oikeaan, työntekijöistä näkee, että he tykkäävät olla töissä ja he ovat taitavia ja osaavia. Tällöin tilanne hyödyttää myös kuntaa. Kun työntekijä on saatu perehdytettyä Supersteelille ja asettautumaan Parkanoon, tuottaa se kaikille otollisen tilanteen. Osa kansainvälisistä työntekijöistä asettuu Parkanoon pysyvästikin. Tämä lisää alueen elinvoimaa.

Lopuksi

Supersteelillä on koettu, että kansainvälisten osaajien rekrytointia on opittu matkan varrella. Rekrytoinnissa ei olla yksin vaan apua on mahdollista saada. Supersteelin kokemuksen perusteella he vahvasti suosittelevat kokeilemaan kansainvälisen osaajan rekrytointia. Heillä kansainvälisten osaajien rekrytointi on koettu niin tärkeänä, että yrityksessä on siirrytty kohti kaksikielistä työyhteisöä työntekijöiden saannin turvaamiseksi. Samalla myös kansainvälisten työntekijöiden suomen kielen osaamista on tuettu suomen kielen opetuksella, jota on järjestetty kansalaisopiston kautta.

Lopuksi Supersteeliltä muistutetaan, että tärkeää se, että kaikki ovat yrityksessä samalla viivalla, samat haalarit päällä, riippumatta asemasta, äidinkielestä tai taustasta.

Miten rekrytoida ulkomailta ja millaisia tukipalveluita on tarjolla, Pirkanmaan ELY-keskus Tuomas Männistö & Rajkumar Sabanadesan.

Artikkeli perustuu Tuomas Männistön ja Rajkumar Sabanadesanin dialogiseen esitykseen, jossa käytiin läpi kansainvälisen rekrytoinnin polkua.

Miksi puhumme ulkomailta rekrytoinnista?

Tilastot voivat kertoa yhden syyn sille, miksi kannattaa puhua ulkomailta rekrytoinnista. Työvoimapula ei tällä hetkellä ole akuutti, mutta meidän väestöpyramidimme eivät ole muuttuneet mihinkään. Väestöpyramidit osoittavat, että Suomessa tulee tulevaisuudessa olemaan pulaa työkäisistä. Esimerkiksi Parkanon tilanne näyttää tilastojen valossa siltä, että väkiluku tulee väistämättä putoamaan tulevaisuudessa. Huoltosuhde on jo huonontunut, ja vaikka se saattaa hetkellisesti jopa parantua, johtuu paraneminen vain suurten ikäluokkien kuolemasta eikä uuden työvoiman syntymisestä.

Maahanmuuttaneiden määrä Suomessa on kasvanut, nykypäivänä luvut ovat huomattavasti suuremmat kuin esimerkiksi 2000-luvun alussa. Väestömuutoksen osatekijöitä tutkittaessa nähdään, että ainoa lisäys väestöön tulee maahanmuuton kautta. Tämän vuoksi, on tärkeää puhua tästä aiheesta. Väkiluku tulee kokonaisuudessaan putoamaan tulevaisuudessa ja vaikka muutos ei ole dramaattinen, koneet tarvitsevat käyttäjiä ja kasvu ja pitovoima tarvitsevat työntekijöitä.

Suomen maine

Suomessa on paljon sellaisia tekijöitä, jotka tekevät Suomesta houkuttelevan maan työntekijöille. Sabanadesan sanoo, että erityisesti Aasiassa suomella on hyvä maine. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että Suomen maine on saanut kolauksen viime aikoina.

Sabanadesan kertoo, että Suomessa houkuttelee Sri Lankassa monenlaiset asiat. Suomi on rauhallinen maa, täällä on hyvä työelämän tasapaino, ja hyvin erilainen työkuulttuuri kuin Sri Lankassa.

Suomen maine on kuitenkin huonontunut. Elämme digitaalisessa ja globaalissa maailmassa ja meidän pitäisi miettiä sitä, miten puhumme itsestämme, Sabanadesan muistuttaa. Jos haemme irtiottoja esimerkiksi sisäpolitiikasta, se kääntyy suoraan

ulkomaille ilman, että kontekstia ymmärretään. Tällöin esimerkiksi voidaan tulkita Suomi korostetun muukalaisvihamieliseksi.

Osaajien löytäminen ja yritysten kokemuksia

Kun palataan kansainvälisten osaajien laajempaan kontekstiin, puhutaan tekevästä käsistä ja osaamisesta. Halutaan osaaja, joka pystyy toimimaan monipuolisesti, tarvitaan tekijä, joka osaa homman. Tällaisen tekijän löytäminen voi olla vaikeampaa kuin suuren massan tavoittaminen. Kansainvälisten työntekijöiden rekrytointiin ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä, 73 % kansainvälisiä työntekijöitä rekrytoineista yrityksistä pitää kokemustaan myönteisenä, vain 4,5 % kielteisenä. On tärkeää, ottaa huomioon se, että jos koneella ei ole käyttäjää, näkyy se heti merkittävästi sekä yrityksen että alueen taloudessa. 64 % yrityksistä on sitä mieltä, että kansainvälinen rekrytointi on tuonut liiketoiminnalle kasvua. Tällöin pystytään hyödyntämään osaamista ja urapolkuja. Suomessa ongelmana voi olla se, että emme aina saa parasta osaamista irti, kun urapolut eivät etene emmekä saa uusia ideoita, uusia ajatuksia, uusia markkina-alueita ja uudenlaista osaamista sitä kautta, että saamme uusia työntekijöitä. Jos työntekijät pidetään tyytyväisinä, se myös parantaa työnantajan mainetta. Tätä myötä myös työntekijät pysyvät mikä madaltaa kustannuksia.

Eli kansainvälisen osaajan rekrytoinnissa on paljon hyötyjä, vaikka tietysti myös haasteita. Miten saada osaaminen irti työntekijöistä? Sabanadesan kertoo, että jos puhutaan erityisesti EU:n ulkopuolelta tulevista työntekijöistä, työntekijä usein ajattelee, että hän tulee töihin, ei kysy tai kyseenalaista, vaan tekee mitä pomo käskee. Jos kyseessä on myös maa, jossa on paljon työttömyyttä, on välttämätöntä, että laitetta, jota Suomessa käyttäisi yksi ihminen käyttääkään viisi tai viisitoista ihmistä, koska jos vain yksi ihminen käyttäisi konetta, olisi viisi työttömänä. Ihmiset tulevat siis hyvin erilaisesta työkuulttuurista. Tällöin koko prosessin hallitseminen voi olla alussa haastavaa Suomessa. Kyseessä ei ole osaamattomuus, vaan se, että työntekijä pitää perehdyttää kunnolla.

Millaisiin haasteisiin on törmätty

Kansainvälisten osaajien kanssa on välillä törmätty tilanteisiin, joissa työntekijä ei kerro, jos ei ymmärrä ohjeita. Miksi ei kerrota, jos ei ymmärretä? Syynä voi olla esimerkiksi vääristynyt kohteliaisuus, pidetään epäkohteliaana ei:n sanomista. Pelätään myös sitä, että ei:n sanominen tarkoittaisi, että ajatellaan, että hän ei osaa. Välillä ei:n sanominen

voi olla myös sitä, että halutaan pois tilanteesta. Välillä suomalainen työelämä voi olla myös suoraviivaista niin, että se on pelottavaa.

On siis tärkeää, että alkuvaiheessa me myös Suomen päässä venymme: tiedämme, millainen työkuultuuri on lähtömaassa ja otamme sen huomioon. Sillä on merkitystä, miten me panostamme työntekijöihin ja miten me rekrytoimme. On tärkeää miettiä, mitä haemme ja sitä kautta lähestyä asiaa. Jos haluamme pitkän työsuhteen, jossa ihminen jää alueelle ja perustaa perheen, meidän on panostettava rekrytointiin. Tällöin joudumme alussa tekemään enemmän. Palkinto tulee lopussa. On myös tärkeää ottaa huomioon, että myös suomalaisen työntekijän kanssa voi olla samankaltaisia ongelmia ja myös liikkuvuutta on Suomen sisällä paljon. Jos joku lähtee kolmannesta maasta Suomeen, on se heille erityisen suuri harppaus ja merkitsee valtavasti.

Miten rekrytoida kansainvälisesti

On olemassa erilaisia vaihtoehtoja kansainvälisten rekrytointien toteuttamiseen. Luotettava rekrytointikumppani täältä tai lähtömaasta on yksi, ja ehkä helpoin, tapa. Suorarekrytoinnissa on tärkeää tuntea lupa-asiat ja hakuprosessin tuntemus korostuu. Myös esimerkiksi lähtömaakoulutus voi olla hyvä idea, tällöin kyseessä voi olla myös eettinen näkökulma. Ennakointi on tärkeää, eli mietitään jo etukäteen, miten estää katastrofeja, joita voidaan kohdata. Jos liikkeelle lähdetään vasta kun on hätä, voi olla vaikeaa toimia eettisesti. Sabanadesan nostaa esimerkiksi sen, että lähtömaakoulutus on ilmaista: tällöin osallistujan on helpompi muuttaa mieltään tarvittaessa. Rekrytoinnin kustannukset voivat olla saman hintaisia, kuin rekrytämättömyyden kustannukset. Kansainvälisistä osaajista puhuttaessa kannattaa myös ottaa huomioon se, että meillä on jo Suomessa paljon kansainvälisiä osaajia.

On hyvä tiedostaa, että muutto ulkomailta Suomeen töihin on inhimillisesti valtava asia, sillä ihan jo paikkakunnan vaihtaminen voi olla suurta. Myös voi olla epäselvää tietää, kuka hoitaa esimerkiksi pankkiasioita ja lupia. Tämän vuoksi on tärkeää, että rekrytointikumppani on luotettava. Pk-yrityksissä on vahva välittämisen meininki, se kannattaa kääntää vahvuudeksi! Esimerkiksi Parkanossa on tehty hyvää yhteistyötä kielikoulutuksen suhteen. Asettautumiseen liittyvät asiat voivat olla pk-yritykselle tuntemattomia, jolloin rekrytointiyrityksen käyttäminen voi olla fiksumaa.

Meidän avaimemme onnistumiseen on se, että jos onnistumme prosessissa, sillä tuotetaan onnistunut maahanmuuttokokemus, mikä tuo hyvää mainetta. Jos prosessi taas epäonnistuu, viesti saattaa kulkeutua nopeasti. Kannattaakin siis käyttää aikaa

rekrytointiyrityksen valintaan. Myös perheen yhdistämisen prosessi voi olla hyvä käyttää aikaa. Joissain kunnissa ei ole selvää, kuka hoitaa perheen yhdistämistä. Kuka siis auttaa, jos siinä tarvitaan apua? Perheen tuominen Suomeen on kuitenkin tärkeää asettautumisen kannalta. On myös hyvä huomioida, että välillä voi olla sellainen käsitys, että puolison olisi helpompaa saada töitä, kuin mitä tosiasia on. Siksi on tärkeää ottaa esille realiteetit. Sabanadesan kertoo, että monet intialaiset tulevat Suomeen töihin ja sanovat, että koska heillä on korkeaa osaamista, he saavat töitä helposti. Suomessa työskentelyn jälkeen he saavatkin töitä esimerkiksi englanninkielisestä maasta. Syy lähtöön on se, että puoliso ei saakaan Suomesta töitä. Miten me siis helpotamme sitä, että puoliset pääsisivät työelämään ja Suomen vastaanottavuus paranisi? Myös perheen yhdistämisen tuloeraja on kovin korkea, eikä monella matalapalkkaisella alalla ole siihen mahdollisuutta. Samalla myös tämän hetken työllisyystilanteessa on puolison työllistyminen erittäin vaikeaa. Miten luodaan polkuja puolisoille työelämään? Tämän on suuri haaste.

Vinkkejä

Vinkkejä työllistämiseen: valmistelkaa työyhteisöä ennalta. Muutosjohtamisen tärkeys nousee esille. Sitoutetaan ihmiset. Perehdyttäminen onkin ensiarvoisen tärkeää. Vahvojen työyhteisöjen tärkeys korostuu: muistetaan, että olemme puolet valveillaolosta töissä, eli panostetaan työyhteisöön ja luodaan verkostoja. Monimuotoisuusosaaminen on myös tärkeää ja siihen kannattaa uhrata aikaa ja ajatusta. Pidetään mielessä, että kulttuuriset kohtaamiset luovat aina jotain uutta. Meidän organisaatiokulttuurimme ei ole huomenna tai vuoden päästä samanlainen kuin tänään.

Työnantajan velvoitteet

Velvoitteitakin on. Erityisesti esille nousee ilmoittamisvelvoitteet: ilmoita luottamus- ja työsuojeluvaltuutetulle ulkomaalaisista työntekijöistä sekä maahanmuuttovirastolle kaikista muista ulkomaalaisista työntekijöistä kuin EU-kansalaisista, EU-kansalaiseen rinnastettavista tai EU-kansalaisen perheenjäsenistä. Varmista työntekijöiden oikeus ja sen voimassaolo koko työsuhteen ajan. Säilytä tiedot ulkomaisista työntekijöistä ja työntekijöiden oikeuksien perusteista vähintään 2 vuotta työsuhteen päättymisestä. Ilmoita maahanmuuttovirastolle työsuhteen päättymisestä, kun kyseessä on kolmannen maan kansalainen. Noudata ulkomaalaisen kohdalla samoja palkkauksen, vakuuttamisen ja työnteon pelisääntöjä kuin muidenkin työntekijöiden kohdalla. Papereita on myös

säilytettävä työsuhteen jälkeenkin. Kolmen tai kuuden kuukauden työttömyyssäännön vuoksi on myös tärkeää, että irtisanomisesta ilmoitetaan.

Lopuksi

Sabanadesan kertoo, että kansainväliseen rekrytointiin valmistautuminen on maratoniin valmistautumista. Ja kun juoksu alkaa, on se pitkäjänteistä. Kansainvälinen rekrytointi vaatii siis miettimistä, valmistelua ja huoltojoukkuetta. Lopussa odottaa maali.

Tarjolla on julkisia palveluita kansainvälisen rekrytoinnin tueksi. Work in Finland on ministeriön työkalu. Julkisia palveluja voi käyttää ilmaiseksi tai hyvin edullisesti. Muita palveluja ovat talent managerit, työnantajaneuvonta, luotettavat kumppanit, jotka tarjoavat rekrypalveluita ja apua asettautumiseen ja kv-rekryyn sekä eures-rekry, joka auttaa Euroopasta rekrytointiin ja on alihyödynnetty, sillä vaikka Euroopan työmarkkinatilanne on ollut vaikea, löytyy vielä Euroopastakin osaajia. Voi myös saada apua kielitukeen. Kohta-hanke auttaa löytämään osaajia oman alueen korkeakouluista. Imagovalmennus, johtajuusmentorointi ja rekrytointivalmennus tukevat yritystä. Palvelukokonaisuuksia on siis paljon ja kyseessä on usein tuki, joka ei yrityksille maksa juuri mitään. Kannattaa siis pitää mielessä, että tällaisia kokonaisuuksia on olemassa. Kansainväliseen rekrytointiin löytyy paljon tukea!

Työllistä kv-opiskelija harjoittelulla, KOHTA-hanke Laura Sairanen ja Marita Tuomala

Hankkeen verkkosivut: [Kansainväliset opiskelijat harjoitteluun ja työhön seutukaupunkeihin – KOHTA | International Students into Internships and Employment in Regional Cities – KOHTA | Tampereen korkeakouluyhteisö](#)

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/kohtahanke>

Mikä on KOHTA-hanke?

KOHTA-hanke on uusi hanke, jonka päämääränä on saada kansainväliset opiskelijat harjoitteluun seutukaupunkeihin. Hankkeen tarkoituksena on näin parantaa myös seutukaupunkien vetovoimaa. Kansainvälisiä osaajia on jo Suomessa.

Ammattikorkeakouluissa on koko ajan kasvava määrä kansainvälisiä opiskelijoita. Jo kahdessa vuodessa määrä on noussut usealla sadalla, nyt heitä on noin 1000. Samalla

tiedetään, että seutukunnissa tarvitaan työvoimaa. Nämä kaksi asiaa yhdistetään KOHTA-hankkeen toimesta.

Hankkeessa pyritään siihen, että opiskelijat pääsisivät harjoitteluun seutukuntiin ja lopulta jäisivät kuntiin ja toisivat perheensä mukanaan. Hanke siis kehittää yhteistyötä kuntien ja ammattikorkeakoulujen välillä.

Hankkeen toteuttajina ovat TAMK sekä Turku AMK ja Yrityssalo. Lisäksi mukana yhteistyötahoina toimivat Pirkanmaalta seutukaupungit: Kehittämisyhtiö Ikaalisten Kylpyläkaupunki Oy, Akaan kaupunki, Kehitys-Parkki Oy Parkanosta, sekä MW-kehitys Oy Mäntästä. Varsinais-Suomesta mukana ovat seutukaupungit Loimaa, Salo ja Uusikaupunki. Lisäksi hanke tekee yhteistyötä Savonian kanssa. Itä-Suomessa on isomman mittakaavan hanke samalla kentällä. Alueella tehdään myös yhteistyötä eri hankkeiden kanssa, kuten OTA-hankkeen, Verkostoista Vetovoimaa -hankkeen sekä Osaajia maakuntaan -, Purje- sekä UNICOM-hankkeiden kanssa.

Hankkeen toimenpiteet

Hankkeella on viisi keskeistä toimenpidettä:

1. Rakennetaan yhteinen tietopohja Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen yritysten ja työnantajien sekä kansainvälisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja tutkinto-ohjelmien käsityksistä, miten työnantajien tarpeet ja kansainvälisten opiskelijoiden osaaminen kohtaavat ja miten kohtaantoa voisi kehittää.
2. Järjestetään kansainvälisille opiskelijoille kohdennettuja verkostoitumistilaisuuksia ja yritysvierailuja, joiden tavoitteena on harjoittelu näissä yrityksissä.
3. Tuetaan kansainvälisten opiskelijoiden harjoitteluja: Tuotetaan opas ja tukitoimia työnantajille monikielisyteen, kielitietoisuuteen ja kansainvälisten opiskelijoiden ohjaukseen, tuetaan yrityksiä opiskelijoiden ohjaamisessa ja pilotoidaan uusia ohjauksen malleja.
4. Vahvistetaan alueiden vetovoimaa ja pitovoimaa kartoittamalla alueellisia verkostoja, jotka edistävät kansainvälisten opiskelijoiden ja työntekijöiden integroitumista paikkakunnalle.
5. Kokemusten pohjalta julkaistaan kansainvälisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelujen ja työllistymisen edistämisen yhteistyömalli avoimesti sähköisessä muodossa. Malli tarjoaa selvän kuvan hankkeessa kokeilluista yhteistyömuodoista, prosesseista ja eri toimijoiden

mahdollisista erilaisista rooleista sen mukaan, miten niitä on kokeiltu
Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa

Hankkeen tausta ja toimet

Hankkeessa on aloitettu siitä, että vahvistetaan sitä, mitä jo tiedetään. Mitkä asiat vaikuttavat halukkuuteen tai mahdollisuuteen ottaa kansainvälinen osaaja harjoitteluun? Entä mitä opiskelijat ajattelevat ja mitkä ovat haasteet, kuten kulkemisen haasteet? Mikä erityisesti houkuttelisi opiskelijaa lähtemään seutukuntaan? Tätä selvitetään kyselyillä, jotka toteutetaan sekä opiskelijoille että yrityksille. Hankkeen varsinainen pihvi, mikä todettiin jo Talent Boost -hankkeen aikana, on se, että miten saadaan opiskelijat ja yritykset kohtaamaan. Tällöin siis opiskelijat tuodaan seutukuntiin, jotta saadaan heidät kohtaamaan yritysten kanssa ja vaihtamaan ajatuksia.

Tutkintoja on lukematon määrä. Hankkeessa koitetaan tuoda esiin käytännössä se, miten löytää, millaista osaamista on. Voidaan esimerkiksi sopia esimerkiksi, että opiskelija tulee suoraan yritykseen tutustumaan paikan päälle. Hankkeessa tuotetaan myös muita tukitoimia. Vaikka oppaita on jo olemassa, ei ole olemassa opasta siitä, miten ottaa huomioon ohjaus kv-osaajan kohdalla. Yksi hankkeen toimista onkin tuottaa tällainen opas. Hanke myös valmentaa opiskelijoita, jolloin he valmistelevat opiskelijoiden osaamista yritysten kohtaamiseen. Yksi tärkeä osa on myös vapaa-aika. Miten osaaja kiinnittyy alueelle? Millaisia palveluita on, mitä osaaja voi tehdä vapaa-ajallaan? Hanke kerää alueista myös infopaketteja, joista selviää, mitä alueella voi tehdä vapaa-ajalla, miten alueella kuljetaan, sekä muuta käytännön tärkeää asiaa. Hankkeen lopussa kootaan kaikesta sähköinen julkaisu, jossa kerrotaan tuloksista ja mahdollisuuksista.

Hankkeen tavoitteet ja tuotokset

Hankkeen päätulos on se, että harjoittelupaikat lisääntyvät ja yritysten puolelta osaajapulaa saadaan vähennettyä. Lopputavoitteena on se, että osaajat jäävät seutujen alueelle. Seuraavana hankkeessa on tulossa kyselyt, eli opiskelijakysely ja yrityskysely. Yritysten edustajia kutsutaan myös yhteisiin keskustelutilaisuuksiin, joissa syvennetään kyselyiden tuottamaa kuvaa.

Hanke tuottaa konkreettisia toimenpiteitä. Kv-osaajat ovat alihyödynnetty resurssi. Heitä on paljon Suomessa, mutta he eivät löydä paikkaansa. He opiskelevat korkeakouluissa,

mutta heidän on silti vaikea löytää harjoittelupaikkaa tai työpaikkaa Suomessa. Tämä vaikeuttaa Suomeen jäämistä. Jos ajatellaan opiskelijan näkökulmasta, heillä on tutkinto Suomesta, he opiskelevat Suomen kieltä, he opintojen aikana integroituvat suomeen. He ovat siis ihan valmiita töihin Suomessa. Jos mietitään yritysten tilannetta, yritykset haluavat kasvaa ja kansainvälistyä ja samalla ainakin seutukunnissa on pulaa osajista. Vaikka työmarkkinatilanne on nyt huono, niin silti seutukunnissa voi olla nytkin vaikeampaa löytää osajia kuin esimerkiksi Tampereella. Tavoitteena on siis kohtauttaa yritykset, jotka tarvitsevat osajia ja kv-opiskelijat, jotka tarvitsevat harjoittelupaikkoja. Hankkeessa järjestetään tilaisuuksia ja vierailuja ja luodaan tilanteita, joissa yritykset ja opiskelijat voivat keskustella yhteistyömahdollisuuksista.

Yhteistyömuodot

Yrityksille on varmasti haastavaa tietää, millaisia osajia ammattikorkeakouluissa on. Englanninkielisiä tutkinto-ohjelmia TAMK:issa on [liiketalouden-](#) ja [median](#) tutkinto-ohjelmissa, [rakenne-](#) ja [biotalouden](#) tutkinto-ohjelmissa sekä [teollisuusteknologian](#) ja [sosiaali- ja terveysalan](#) tutkinto-ohjelmissa. Tästä näkee, millaisia opiskelijoita on tarjota. Hankkeen tarkoituksena onkin lisätä tietoisuutta siitä, millaisia osajia on tarjolla.

Hanke tuo esille konkreettisia yhteistyömuotoja. Varmasti helpoin tapa on harjoittelijan etsiminen ja löytäminen yritykseen. Harjoittelu kestää ammattikorkeakoulussa 5-6kk. Kun rekrytoidaan harjoittelija korkeakoulusta, heillä on opiskelijaviihumi, jossa harjoittelu on pakollinen osa opintoja, jolloin opiskelija suorittaa harjoittelun tällä opiskelijaviihumilla, mikä helpottaa byrokratiaa. Harjoittelun palkallisuus vaikuttaa myös byrokratiaan, mikä on hyvä ottaa huomioon. Vaikka suositellaan palkallista harjoittelua, on palkaton harjoittelu erilainen byrokratian suhteen. Joka tapauksessa opiskelijan ottaminen harjoitteluun vaatii vähemmän byrokratiaa kuin muuten rekrytointi. Jobteaser-palvelussa voidaan ilmoittaa harjoittelupaikasta. Ainoa, mikä tarvitaan harjoittelun toteuttamiseksi, on TAMK:n harjoittelusopimus. Tällöin tarvitaan myös harjoittelulle ohjaaja.

Opinnäytetyö on myös yksi vaihtoehto hyödyntää kv-opiskelijaa, jolloin opiskelija voi tehdä esimerkiksi yritykselle selvityksen uusista markkinoista, tehdä nettisivuja, digitaalisen markkinoinnin suunnitelmaa... Erilaisia asioita, jotka sopivat opinnäytetyöaiheiksi on lukemattomasti. Jobteaser-palvelussa voi ilmoittaa myös näistä mahdollisuuksista. Myös kurssiprojekteja voi teettää opiskelijoilla. Kurssiprojektina voi

teettää esimerkiksi kansainvälistymisselvityksen, jossa kurssi tiimeinä tuottaa projektin yrityksen tarpeisiin. Yhteistyösivuilla on vielä lisää tietoa näistä aiheista.

Tule mukaan yhteistyöhön KOHTA-hankkeen kanssa! Ilmoittaminen ei velvoita mihinkään. Miten voit tehdä yhteistyötä Kohta-hankkeen kanssa:

- Kansainvälisten opiskelijoiden vierailut yrityksiin
- Verkostoitumistilaisuudet kansainvälisille opiskelijoille ja yrityksille
- Harjoittelupaikan, opinnäytetyöaiheen tai muun projektin tarjoaminen kansainväliselle opiskelijalle
- Yrityskyselyyn osallistuminen (lähetämme tilaisuuden materiaalien mukana vastauslinkin)
- Yhteiset, yrityksille suunnatut keskustelutilaisuudet hankkeen toimijoiden kanssa (pyöreän pöydän keskustelut)
- Työpajat työyhteisöille (teemoina esim. suomen/englanninkielen tuki, kulttuuritietoisuus, monimuotoisuus)

Ihmiskauppa Suomessa ja sen uhrien tunnistaminen kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa

6. Ihmiskauppa Suomessa ja sen uhrien tunnistaminen kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa

19.1.2026, webinaari

Kouluttajat: Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin erikoissuunnittelija Anni Lietonen ja tutkija Anniina Jokinen

Kuudes artikkeli käsittelee ihmiskauppaa Suomessa ja sen uhrien tunnistamista erityisesti kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa. Tämän artikkelin tarkoituksena on lisätä tietoisuutta ihmiskaupan eri muodoista Suomessa ja Euroopassa, keskittyen erityisesti pakkoavioliittoihin ja työperäiseen hyväksikäyttöön. Lisäksi artikkeli selkeyttää ja konkretisoi monimutkaista terminologiaa liittyen ihmisoikeuksiin ja ihmiskauppaan sekä hyväksikäytön uhrien tukemiseen käytännön näkökulmasta. Artikkeli auttaa myös tunnistamaan mahdollisuuksia ennaltaehkäisyyn, näiden ilmiöiden tunnistamiseen ja tukemiseen. Artikkeli vahvistaa myös asiantuntijoiden kykyä ottaa puheeksi ja puuttua epäilyttävään tilanteeseen.

HEUNI

HEUNI on oikeusministeriön hallinnonalalla toimiva itsenäinen virasto, YK:n yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti. HEUNI tekee käytännönläheistä ja vaikuttamiseen tähtäävää tutkimus- ja kehittämistyötä.

Käsitteistä

Artikkelin aluksi on hyvä avata erilaisia käsitteitä ja niiden merkityksiä.

Työperäinen hyväksikäyttö on yleistermi, joka viittaa huonoihin työehtoihin, pitkiin työpäiviin, alipalkkaukseen, vaarallisiin työoloihin ja vähäisiin mahdollisuuksiin hakea muuta työtä. Työperäisellä hyväksikäytöllä viitataan kaikkiin hyväksikäytön muotoihin lievemmistä muodoista vakavimpiin.

Ihmiskauppa on rikos, jossa henkilöä huijataan tai hänen haavoittuvuuttaan tai riippuvuuttaan käytetään hyväksi ja hänet asetetaan hyväksikäytön kohteeksi, kuten pakkotyöhön tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Ihmiskauppa määritellään kansainvälisessä lainsäädännössä ja useimmissa kansallisissa lainsäädännöissä. Ihmiskaupalla on erilaisia muotoja, joista kerrotaan lisää myös tässä artikkelissa.

Pakkoavioliitto on avioliitto, joka solmitaan ilman toisen tai molempien osapuolten täyttä tai vapaata suostumusta ja/tai avioliitto, jota toinen tai molemmat osapuolet eivät voi päättää tai purkaa. Siihen voi liittyä pakottamista tai voimakasta painostusta perheen tai yhteisön taholta. Suomessa pakkoavioliitto on kriminalisoitu ihmiskaupan alla.

Pakkotyö on määritelty näin: "Kaikki työ tai palvelu, jota vaaditaan henkilöltä rangaistuksen uhalla ja jota henkilö ei ole tarjoutunut tekemään vapaaehtoisesti" (ILO nro 29, 1930). Pakkotyöhön ei tarvitse liittyä suoraa pakkoa. Suomessa pakkotyö on yksi hyväksikäytön muodoista ihmiskauppaa koskevassa rikoslaisissa.

Mediassa puhutaan myös modernista orjuudesta, se on yleistermi, joka tulee Iso-Britannian modernin orjuuden käsitteistöistä, mutta ei ole Suomessa yleistynyt ja on myös yleisesti osittain kritisoitu termi.

Työperäinen hyväksikäyttö on ollut Suomessa viime vuosina mediassa esillä. Suomessa on tutkivaa journalismia, jossa tutkitaan työperäiseen hyväksikäyttöön liittyviä tapauksia. On positiivista, että ilmiö nostetaan mediaan, eikä kaikissa maissa näin ole. Yhteistä eri tapauksissa, joista paljon uutisoidaan, on se, että hyväksikäyttö tapahtuu laillisen työn puitteissa. Eli näennäisesti työsuhteissa ei ilmenee hyväksikäyttöä, se ei tapahdu vain piilossa.

Ihmiskaupan kolme osatekijää

Ihmiskaupan määritelmä koostuu kolmesta osatekijästä. Määritelmä perustuu YK:n Palermon sopimukseen, josta tulee malli, jota kaikki kansainväliset ihmiskauppaa koskevat sopimukset käyttävät. Määritelmän mukaan ihmiskauppa koostuu seuraavista tekijöistä:

- 1) Keinot
 - Riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksikäyttäminen
 - Painostaminen
 - Erehdyttäminen
 - Korvauksen maksaminen toista määräysvallassa pitävälle henkilölle tai korvauksen vastaanottaminen
- 2) Tekotapa

- Toisen määräysvaltaansa ottaminen
- Värviäminen
- Luovuttaminen
- Kuljettaminen
- Vastaanottaminen
- Majoittaminen

3) Tarkoitus

- Seksuaalinen hyväksikäyttö
- Pakkotyö
- Pakkoavioliitto
- Muut ihmisarvoa loukkaavat olosuhteet (esimerkiksi rikollisessa toiminnassa hyväksikäyttö)
- Elinten käyttö

Lasten osalta tekotapa ja tarkoitus riittävät määritelmäksi, jos kyseessä on myös keinot, on kyseessä törkeä ihmiskauppa. Suostumus saattaa olla varsinkin työperäisissä ihmiskauppatapauksissa mukana, eli alussa on suostuttu ja otettu työ vastaan. Sillä ei kuitenkaan ole merkitystä, jos on sen jälkeen käytetty ihmiskaupan keinoja. Turvattoman tilan tai riippuvaisen aseman hyväksi käyttäminen osoittaa sen, kuinka ihmiskaupassa ihmisen haavoittuvuuksia käytetään hyväksi.

Pakkotyön määritelmä

Pakkotyön määritelmä perustuu ILO:n sopimukseen 1930, jossa määritetään pakkotyö. Pakkotyötarkoitusta ei olla määritelty Suomen lainsäädännössä, vaan viitataan ILO:n sopimukseen: "pakollisella työllä ymmärretään kaikenlaista työtä tai palvelusta, joka jonkin rangaistuksen uhalla vaaditaan tai johon henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut." Voidaankin miettiä, että jos määritelmä on 1930-luvulta voi nykypäivänä konteksti näyttää hyvinkin erilaiselta. Tämän vuoksi on laadittu indikaattoreita, joilla voidaan määritelmää tarkentaa.

Pakkotyön indikaattoreita:

- Työntekijään kohdistetaan fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai sillä uhkaamista.
- Työntekijän liikkuvuutta rajoitetaan.
- Työntekijä saatetaan velkavankeuteen, esimerkiksi maahantulon järjestämiskustannusten tai kohtuuttomaksi hinnoitellun majoituksen vuoksi.

- Työntekijän palkka pidätetään kokonaan tai osittain, tai se jää maksettavaksi vasta sitten, kun työnteke päättyy.
- Työntekijän passi tai henkilöllisyystodistus otetaan pois.
- Työntekijä uhataan ilmiantaa viranomaisille. Samoin, jos työtarjoukseen on liittynyt harhaanjohtamista tai pettämistä, työntekijän suostumusta ei voi pitää tietoisena ja vapaaehtoisena
- ILO on julkaissut pakkotyön kuutta ulottuvuutta koskevan [indikaattorilistan](#), jonka perusteella on mahdollista arvioida, onko epäillyn ihmiskaupan uhrin kohdalla kyse työperäisestä ihmiskaupasta.

Indikaattorit lähtevät siitä, että avoimin silmin tunnistetaan eri elementtejä ja katsotaan kokonaistilannetta. Tunnistaminen vaatii avointa tarkastelua kaikista asioista, joita tilanteeseen liittyy.

Ihmiskaupan keskeiset piirteet

Ihmiskaupalla on prosessimainen luonne. Ihmiskaupan määritelmä on hankala, mutta prosessimaisuuden vuoksi viranomaisen arvioi ihmiskaupassa tekojen sarjaa tai olosuhteita, jotka ovat voineet jatkua vuosia. Uhri ei välttämättä ymmärrä omaa tilannettaan ja sitä, että hänellä olisi muita vaihtoehtoja, tekijä rajoittaa hänen mahdollisuuksiaan tehdä itseä koskevia päätöksiä. HEUNI:lle on tullut tapauksia, joissa ihmiskaupatilanne on ollut päällä useita vuosia.

Toinen asia, joka on tärkeää tiedostaa, on se, että ihmiskauppa ei vaadi väkivaltaa, sen uhkaa tai kahleita. Väkivallan käyttö tekee ihmiskaupparikoksesta törkeän. Tekijät käyttävät usein hienovaraisia kontrollin keinoja. Tällöin ei niinkään käytetä fyysisiä keinoja, joita olisi helppo todentaa, vaan hyödynnetään uhrien haavoittuvuustekijöitä siinä, että käytetään näkymättömiä keinoja. Hienovaraisia kontrollin keinoja voi olla esimerkiksi Näitä voivat olla esimerkiksi maahanmuuttostatuksen, tietämättömyyden, kielitaidottomuuden tai vaihtoehtottomuuden hyödyntäminen, mielenterveys- tai päihdeongelmien hyväksi käyttäminen, tukiverkoston puutteen hyödyntäminen, velan (todellisen tai koetun), taloudellisen riippuvuuden hyväksi käyttäminen tai sukulaisuuden tai suhteen hyväksikäyttäjään hyväksi käyttäminen.

Näin ollen siis esimerkiksi velkaa, mielenterveydellisiä asioita ja tukiverkottomuutta hyödynnetään hyväksikäytössä. Velka voi olla joko rahallista tai kiittollisuuden velkaa. Taloudellisen riippuvuuden aspektit ovat myös usein keskeisiä, esimerkiksi joudutaan lainaamaan rahaa alipalkkaamisen takia. Sukulaisuutta myös käytetään hyväksi, jolloin

sukulaisuus on voimavaran sijaan rasite: hyväksikäytetään omia sukulaisia, hyväksikäyttäjä voi olla esimerkiksi eno, joka pyörittää ravintolaa ja sukulaispoika on hyväksikäytön uhrina.

Hyväksikäytön seurauksia

Hyväksikäytöllä voi olla paljon erilaisia seurauksia, jotka ovat joko suoria tai epäsuoria. Seuraukset voivat olla fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja/tai taloudellisia. Varsinkin, jos tilanne on ollut usean vuoden päällä, aiheuttaa se psyykkisiä seurauksia.

Sosiaaliset seuraukset voivat toisinaan olla myös hyväksikäyttäjän keino eristää henkilö omasta yhteisöstään, esimerkiksi kieltää olemaan yhteydessä muihin samasta maasta tulleisiin ihmisiin tai kieltää olemassa yhteydessä suomalaisiin tai menemästä kielikurssille, joka johtaa tukiverkostojen ja sosiaalisten suhteiden puutteeseen. Uhri voi myös pelätä leimautuvansa leimautuu uhriksi, jos muut saavat tietää, esimerkiksi voidaan pelätä, mitä sukulaiset sanovat.

Taloudelliset seuraukset voivat olla esimerkiksi paineet elättää perhettä kotimaassa, luottotietojen menettämistä tai sitä, että ei ole kokemusta asioiden hoitamisesta itsenäisesti.

Vaikutukset voivat olla pitkäaikaisia ja vaikuttaa koulutukseen, työllistymiseen ja elämänhallintaan. HEUNI:ssa on tehty selvitys työllisyyspalveluissa, jossa tarkemmin arvioitiin seurauksia. Selvityksessä todettiin, että työllistymisellä oli keskeinen rooli hyvinvoinnin, osallisuuden ja itsenäisen selviytymisen edistämiseen.

Tilastoista

Suomi on Euroopan tasolla poikkeuksellinen maa, sillä täällä tunnustetaan pakkotyön ja työperäisen hyväksikäytön uhreja. Suomessa pakkotyö on ollut yleisin asia minkä uhriksi Suomessa on jouduttu hyväksikäytössä. Suomessa seksuaalinen hyväksikäyttö on jäänyt tilastollisesti pieneksi, eli Suomessa tunnustetaan seksuaalista hyväksikäyttöä huonosti, mutta työperäistä hyväksikäyttöä hyvin. Rikosuhripäivystys RIKU:lla on 2015 perustettu työperäisen hyväksikäytön linja. Todella monet saavatkin palveluja. On huomattu, että on olemassa valtava tarve järjestön antamalle käytännönläheiselle erityispalvelulle uhrien osalta.

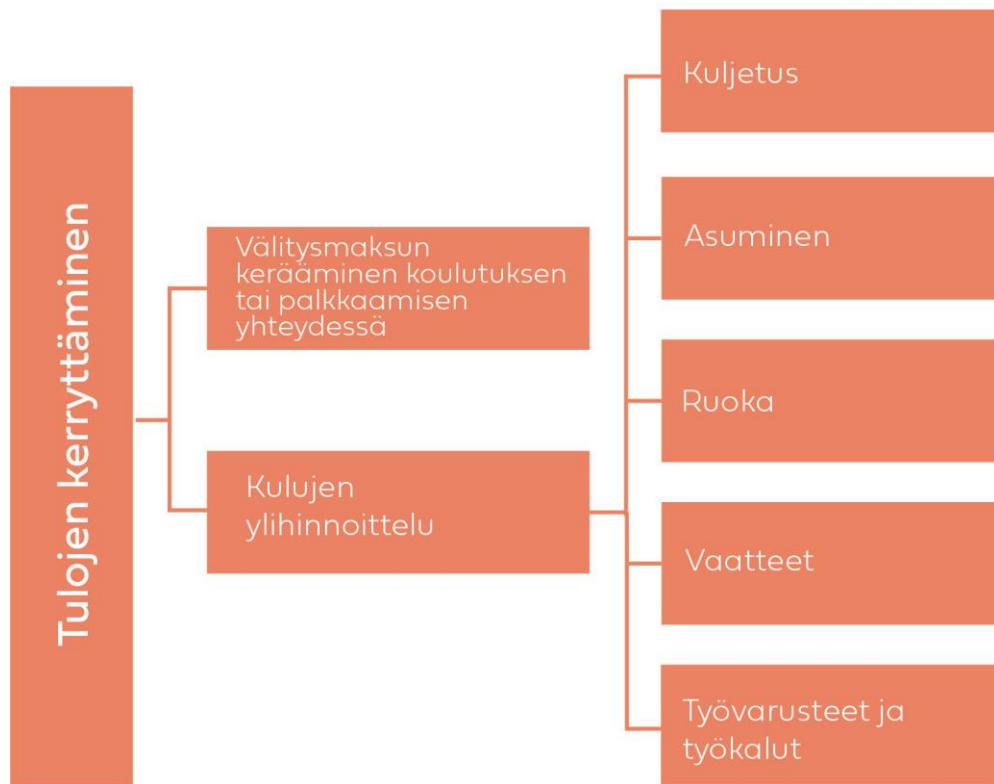
Työperäinen hyväksikäyttö

Työperäiselle hyväksikäytölle on havaittu tietyt riskialat. Näitä riskialoja ovat ravintola-, rakennus-, siivous-, maatalous-, marjankeräys-, hoiva-, teollisuus- ja logistiikka-ala. Hyväksikäytöllä on paljon erilaisia muotoja, kuten esimerkiksi alipalkkaus, ylipitkät työpäivät, työolosuhteisiin liittyvä painostus, fyysinen väkivalta tai sillä uhkaaminen, palkkojen pidättäminen ja henkilöllisyystodistuksen pois ottaminen. Alipalkkaus on yleisin muoto.

Erilaiset tekijät kasvattavat työperäisen hyväksikäytön riskiä. Myös Suomen kansalaiset voivat joutua hyväksikäytön uhreiksi, mutta riskitekijät kasvavat mitä kauempaa tullaan. Haavoittuvuudella tarkoitetaan ihmisen tilannetta, kuten vuokratyötä, kausityötä, työntekijöitä ilman työnteko-oikeutta eikä sinänsä mitään ominaisuutta. Yleistä on, että työperäisessä hyväksikäytössä tilaajan on vaikea tunnistaa tilannetta, sillä paperilla kaikki voi usein näyttää lailliselta. Hyväksikäyttöä piilotetaan. Keinoja piilottamiseen on esimerkiksi alihankinta, ketjutus, kevytyrittäjyys ja bulvaanit. Mitä pidemmät alihankintaketjut ovat, sitä helpommin sinne piilotetaan työperäistä hyväksikäyttöä.

HEUNI:n tutkimuksissa on tehty graafinen esitys siitä, mitä hyväksikäytön liiketoimintamalli pitää sisällään: voittoa keinoilla millä hyvänsä.

[Kuvat: HEUNI <https://heuni.fi/-/report-series-92b#a90d4ec6>]

Ylihinnoittelu ja rekrytointimaksut ovat yleisiä. Toisaalta yleistä on myös alipalkkaus ja veropetokset. Eli samaan aikaan vähennetään kustannuksia ja kerrytetään tuloja. Molemmat strategiat voivat olla samoissa tapauksissa käytössä. Marjanpoiminta on ollut hyvä esimerkki tästä, eli poimijat eivät ole olleet työsuhteessa, jolloin kustannuksia on vähennetty ja lisäksi tuloja on kerrytetty muun muassa perimällä maksuja asumisesta ja välineistä.

Globaalit rekrytointimarkkinat ovat suuret. Myös eri maiden lainsäädännöt eroavat paljon. Jotkut rikkovat myös räikeästi Suomen lakeja. Jos rekrytointiketjut ovat tosi pitkät, voi sinne piiloutua esimerkiksi rekrytointikulujen ottamista, mikä on Suomessa laitonta. Saatetaan myös erehdyttää työnkuvasta ja luoda ruusuista kuvaa, joka ei pidäkään paikkaansa. Voidaan myös tehdä sopimuksia, joilla työntekijät eivät pääse irtautumaan vapaasti. Voidaan pyytää kuluja työpaikasta, matkustamisesta tai järjestää tekaistuja koulutuksia ennen lähtöä. Kielikoulutukset voivat olla ylihinnoiteltuja. Ihminen voi olla kovissakin veloissa jo siinä kohtaa, kun hän saapuu Suomeen.

Varomerkit epäeettisestä rekrytoinnista

Tällaisilla kysymyksillä voidaan selvittää varomerkkejä epäeettisestä rekrytoinnista:

- Onko henkilöllä kirjallinen työsopimus kielellä, jota hän ymmärtää?
- Tekeekö henkilö enemmän ylityötä kuin laki sallii?
- Maksetaanko ylityöt asianmukaisesti?
- Onko henkilöllä vain vähän tai ei lainkaan vapaa-aikaa/lomaa?
- Joutuuko työntekijä palauttamaan osan palkastaan työnantajalle?
- Työskenteleekö henkilö vaarallisissa olosuhteissa?
- Tietääkö henkilö oikeutensa työpaikalla, ja onko hän tietoinen mahdollisuudesta liittyä ammattiliittoon?

Suomessa on havaittu esimerkiksi sitä, että palkka maksetaan tilille normaalisti, mutta sen jälkeen osa siitä pitää nostaa ja palauttaa työnantajalle. Esimerkiksi metsätyössä on havaittu vaarallisia olosuhteita ja varusteiden puutteita, esimerkiksi varusteet ovat olleet puutteelliset niin, että työtä on ollut vaarallista tehdä. Entä tietääkö henkilö oikeutensa työpaikalla, sillä Suomessa tilanne on erilainen kuin muualla? Tällöin ei myöskään tiedetä tai tunneta ammattiliittojen toimintaa tai luoteta liittoihin. Tällöin kyseessä voi olla myös erehdyttäminen.

Milloin hälytyskellojen pitäisi alkaa soida?

Hälytyskellon on hyvä soida, jos havaitset erilaisia asioita, kuten sen, että työsopimukseen merkitty palkka on huomattavan pieni työtehtäviin nähden. Myös jos ilmoitettu työaika ylittää 40 tuntia on hyvä olla hereillä. Asuminen työnantajan kotona, ongelmat palkanmaksussa tai ilmainen "harjoittelu" työsuhteen alussa kannattaa pistää merkkeille. Jos työntekijä kertoo ylipitkistä työpäivistä tai siitä, että kaikista työtunneista ei makseta palkkaa, on siihen hyvä kiinnittää huomiota. Myöskään rahan maksaminen työpaikasta tai palkan palauttaminen työnantajalle eivät kuulu rehteihin työsopimuksiin. Tällaisissa tilanteissa on aloitettava lisäselvitykset.

Alla on listattuna tarkistuslista, jonka avulla voidaan tunnistaa työsuojelun rikkomuksia ja puutteita:

Työarjessa sekä vuorovaikutustilanteissa havaittavia merkkejä: <ul style="list-style-type: none">• Pitkät työpäivät ilman sopimusta, ei lomaa tai taukoja• Ei asianmukaisia työvaatteita tai suojavälineitä	Asiakirjojen ja sopimusten perusteella havaittavia merkkejä: <ul style="list-style-type: none">• Maksu työpaikasta työnvälittäjälle• Ei kirjallista työsopimusta tai palkkalaskelmia• Alipalkka tai könttäsummat, ei palkanlisiä
---	---

<ul style="list-style-type: none">• Virheellisesti merkityt työtunnit• Velkasuhde työnantajaan, työ saatu harhaanjohtavin lupauksin• Kevytyrittäjäyys ilman todellista itsenäisyyttä – työnantaja määrää kaiken	<ul style="list-style-type: none">• Harjoittelijanimike, vaikka työ on itsenäistä ja vastuullista• Työntekijöiden nopea vaihtuvuus alihankinnassa• Työaikakirjanpidon ja kulunhallinnan ristiriita• Palkan takaisinmaksu tekaistuilla kuluilla tai veloilla• Passi tai asiakirjat työnantajan hallussa
<p>Käytöksen perusteella havaittavia merkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• Välttää keskustelua tilaajatahon kanssa• Välttää viranomaisia ja terveydenhuoltoa• Vaikuttaa hermostuneelta tai pelokkaalta• Toinen henkilö tai "kaveritulkki" puhuu hänen puolestaan, koska ei kielitaitoa• Ei tunne työehtoja tai oikeuksiaan• Ei tiedä omaa palkkaansa	<p>Oleskelun perusteella havaittuja merkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none">• Henkilöllisyystodistus on toisen henkilön.• Työntekijöiden tietoja verratessa käy ilmi, että useat ovat ilmoittaneet saman osoitteen ja/tai puhelinnumeron yhteystiedoikseen.• Työnantaja veloittaa työntekijältä työmatkoista ja/tai majoituksesta eikä kyseessä ole työsuhdeasunto.• Työntekijä asuu yhteismajoituksessa, jossa samassa huoneessa on useampia henkilöitä, vaikka tilaa ei ole tarkoitettu useamman henkilön asuttavaksi, ja majoituksesta maksetaan liian suurta vuokraa.

On olemassa tietokooste ja tarkistuslista, joka on suunnattu etenkin työsuojelutarkastajille, mutta jota voivat hyödyntää myös muut hyväksikäytön uhreja kohtaavat ammattilaiset. Löydät listan täältä: [Tietokooste: työelämärikollisuus, työperäinen hyväksikäyttö ja työturvallisuus](#)

Pakkoavioliitto

HEUNI:ssa on tehty käytännön työkaluja ammattilaisille, jotka voivat kohdata pakkoavioliiton uhreja työssään. Pakkoavioliitto saanut huomiota Suomessa, sillä näitä tapahtumia on tunnistettu suhteellisen paljon. Pakkoavioliitto onkin jopa toiseksi yleisemmin tunnistettu hyväksikäytön muoto. Tämä herättänyt kansainvälisestikin kysymyksiä. Viime vuonna pakkoavioliitto lisättiin eksplisiittisesti lakiin. Pakkoavioliiton laaja määritelmä kattaa myös sellaiset tilanteet, jossa irtautuminen liitosta on estetty. Tällöin syynä voi olla esimerkiksi kunniaan liittyvällä väkivallalla uhkaaminen. Meillä pakkoliitto on juridisesti osa ihmiskauppapykälää. Kattaa kaikki avioliittoon

rinnastettavat liitot. Pakkoavioliitto on prosessi, ei yksittäinen tapahtuma. Sitä tulisi tarkastella sellaisena, eikä yksittäisenä tapahtumana. Pakkoavioliittoon liittyy monenlaista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa. Sitä voidaan ajatella jatkumona, johon sisältyy pakottamista, eristämistä ja kunniaan liittyvää väkivaltaa. Ihmiskauppakehityksen käyttö näissä tapauksissa tuo kaksi hyötyä. Se mahdollistaa laajemman tulkinnan tapahtumista sekä takaa uhreille paremmat oikeudet.

Pakkoavioliittotapausten määrä on kasvussa. Osittain tätä voi selittää lisääntynyt tietoisuus. Auttamisjärjestelmä ja järjestöt ovat tunnistanee kasvavan määrän tapauksia viime vuosina. Pakkoavioliittotapaukset ovat haaste rikosoikeusjärjestelmälle, sillä harva haluaa tehdä rikosilmoituksen ja näyttökysymykset ovat hankalia.

[Kuva: HEUNI [HEUNI+-+EASY-projektin+parhaiden+käytäntöjen+opas+2025.pdf](https://heuni.fi/-/report-series-108b-pitka-polku-tyokalupakki-pakkoavioliittojen-uhrien-tukemiseen#09809464)]

On tehty työkalupakki pakkoavioliittojen uhrien tukemiseen. Työkalupakki sisältää tiivistä tietoa pakkoavioliitosta, muistilistoja ja karttamuotoisen asiakaspolun, jossa eritellään pakkoavioliiton piirteet ja konkreettiset taustatekijät, jotka ammattihenkilön on huomioitava kohdatessaan ja tukiessaan pakkoavioliiton mahdollisia uhreja. Löydät työkalupakin täältä: <https://heuni.fi/-/report-series-108b-pitka-polku-tyokalupakki-pakkoavioliittojen-uhrien-tukemiseen#09809464>

Muita julkaisuja liittyen pakkoavioliittoon:

- o [Hyvien käytänteiden oppaassa](#) perustietoa pakkoavioliitosta ilmiönä, sen seurauksista ja esteistä avun hakemiselle sekä hyviä käytäntöjä näistä teemoista:
 - o Uhripalvelut
 - o Ennaltaehkäisevä ja osallistava toiminta

- Monialainen yhteistyö
- Pakkoavioliiton vastaiset strategiat
- [Oikeudellisen katsauksen](#) tarkastelussa pakkoavioliittoja koskeva sääntely Espanjassa, Irlannissa, Saksassa ja Suomessa.
- [Artikkeli](#) International Journal of Law, Crime and Justice-lehdessä 10/2025.
- [THL:n Tiedä ja Toimi -korttipakkoavioliitosta](#)

Ihmiskaupasta työllistymisen ja kotoutumisen näkökulmasta

Ihmiskauppaan liittyvää tietoa on kerrytetty esimerkiksi muutama vuosi sitten tehdyssä selvityksessä. Selvityksessä tarkasteltiin ihmiskaupan uhreja työllistymispalveluiden asiakkaina. Havaittiin, että palveluntarpeet olivat usein monella tavalla yhtenäisiä muiden haavoittuvien ryhmien kanssa. Hyväksikäytön ja riiston kohteeksi joutuminen voi aiheuttaa kuitenkin aivan omanlaisensa traumatisoitumisen ja toimintakyvyn alenemisen. Ihmiskaupan uhrien elämäntilanteisiin voi liittyä useita erityispiirteitä ja yksilöllisiä työllistymistä hidastavia tekijöitä, kuten haavoittuvuuksia, vaikeita kokemuksia, riippuvaisuustekijöitä ja pitkiä keskeneräisiä tutkintoja. Taustalla voi olla myös esimerkiksi oleskelulupiin liittyviä kuormitustekijöitä tai pitkiä tutkintoja, jotka vaikuttavat toimintakykyyn. Toimintakyky voi myös vaihdella. Tausta ja toimintakyky voivat näyttäytyä monin eri tavoin. Hyväksikäyttötausta ja alentunut toimintakyky voi näyttäytyä esimerkiksi aloitekyvyn puutteena, vaikeutena löytää palveluihin, varatulle ajalle saapumatta jättämisenä ja ailahtelevana käytöstä. Hyväksikäytön uhri ei myöskään esimerkiksi voi aina ottaa vastaan kaikkea annettua informaatiota.

Sitaatti uhreja auttavan tahon edustajalta haastattelusta yksi HEUNI:n selvityksestä ulkomaalaistaustaisten ihmiskaupan uhrien työllisyyspalveluiden järjestämisestä Suomessa:

”Monet haluaa kyllä auttaa, mutta myöskin jos korostetaan liikaa, että tässä on nyt ihmiskaupan uhri, jolla on kaikenlaisia ongelmia. Niin mä luulen, että se saattaa aika hyvin nostaa myös sitä kynnystä palkata. Mun mielestä se on tärkeä, että sitä ei myöskään ylikorosteta ja maalaa kuvaa siitä, että tässä ois joku ihan social case. Kyllähän useimmat on ihan, kovin pienelläkin tuella, jotkut ihan ilmankin tukea, työllistettävissä.”

[Report Series N° 96a: Hyväksikäytöstä reiluun työelämään. Selvitys ulkomaalaistaustaisten ihmiskaupan uhrien työllisyyspalveluiden järjestämisestä Suomessa | Heuni]

Ihmiset ovat erilaisia ja yksilöllinen arviointi on tarpeen. Ihmisillä on erilainen kompetenssi ja erilaisia kykyjä kestä asioita.

UHKE-lupa

Migrin sivuilta löytyy tietoa oleskeluluvasta tai todistuksesta työnantajan hyväksikäytön takia: [Oleskelulupa tai todistus työnantajan hyväksikäytön takia | Maahanmuuttovirasto](#). Tämä mahdollistaa sen, että voi saada vuoden oleskeluluvan, jota ei olla sidottu alaan, eli tällaisessa tilanteessa voi etsiä uuden työpaikan. Lupa ei vaadi rikosilmoitusta, mutta vaatii kuitenkin sen, että jotenkin todennetaan, että on ollut työperäisen hyväksikäytön uhri. Työnantajan merkittäville laiminlyönneillä ja hyväksikäytöllä voidaan tarkoittaa esimerkiksi sitä, että työntekijä joutuu työskentelemään kohtuuttoman pitkiä työaikoja tai että työnantaja ei ole maksanut palkkaa työsopimuksen mukaisesti. Tämä lupa on alihyödynnetty, eikä se ole vielä laajasti tiedossa. Lupa on kuitenkin hyödyllinen, sillä se mahdollistaa sen, että voi olla Suomessa vielä vuoden ja etsiä uutta työtä.

Palkkaturva

Palkkaturva on myös vielä huonosti tunnistettu tukimuoto. Vuodesta 2023 eteenpäin on ollut, että vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrilla on pidempi aika hakea palkkaturvaa. Jos vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrin työnantaja on tuomittu rikostuomiolla maksamaan työsuhdesaatavia tai rikosvahingonkorvausta, uhri voi hakea työsuhteesta johtuvia saatavia palkkaturvana. Kolmen kuukauden hakuaika alkaa tuomion lainvoimaiseksi tulemisesta. Palkkaturvaa maksaa myös ilman rikostuomiota. Tämä koskee tilanteita, joissa voidaan perustellusti arvioida, että työntekijään on kohdistunut vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä ja se on estänyt palkkaturvan hakemisen tavanomaisen hakuajan puitteissa. Näissä hakuaika on 18 kuukautta työsuhteen päättymisestä. Prosessit saattavat kestää vuosikausia, jonka takia on hyvä, että tällainen mahdollisuus on. Koska palkkaturva voidaan myöntää myös ilman tuomiota, olisi hyvä jakaa tästä aktiivisesti tietoa, jotta siihen oikeutetut voisivat sitä hyödyntää. Palkkaturvassa on hyvä huomioida, että hakemuksen sisältö menee työnantajalle, mikä saattaa aiheuttaa kysymyksiä turvallisuuden näkökulmasta.

Tunnistaminen

Työllisyyspalveluissa voidaan tunnistaa etenkin työperäisen hyväksikäytön uhreja, joita ei ole aiemmin tunnistettu, koska he eivät ole asioineet esimerkiksi lainkaan sosiaali- ja terveyspalveluissa tai kohdanneet työsuojeluviranomaisia. Kotoutumispalveluissa voidaan tunnistaa myös pakkoavioliiton uhreja. Lisäksi voidaan tunnistaa ihmiskaupan uhreja, jotka on tunnistettu ja jotka saavat apua eri tahoilta, mutta tieto ei syystä tai toisesta ole kulkeutunut kyseisiin palveluihin.

Ihmiskauppa voi tulla esille missä tahansa vaiheessa palveluprosessia. Joskus alkuhaastattelussa, kotoutumis- tai työllistymissuunnitelman päivityksen yhteydessä, työpaikasta tai työhistoriasta keskusteltaessa. Onkin tärkeää, että palveluissa pidetään mieli avoinna, sillä ensimmäinen kohtaaminen on harvoin paikka, jossa ihminen kertoo omista kokemuksistaan. Pidetään mielessä, että se kuuluu ilmiöön, että asioista ei kerrota heti, eikä tämä kerro epäluotettavuudesta.

Epäkohdista kertominen voi olla vaikeaa. Voi olla, että henkilö ei ehkä tunnista itse olevansa hyväksikäytön uhri ja voi jopa pitää kohteluaan hyväksyttävänä ja normaalina. Epäkohdista kertomista voi vaikeuttaa myös vaihtoehtojen puute. Riippuvuus työluvasta tai työnantajasta, kasvojen menetyksen pelko, odotukset kotimaassa, velka tai kulttuuriset käytänteet ja hierarkiat sekä seuraamusten pelko voivat vaikeuttaa epäkohdista kertomista. Henkilöllä saattaa myös olla epäluottamusta viranomaisia, liiton toimijoita tai tilaaja-yrityksen edustajia kohtaan. Henkilö ei myöskään aina usko tilanteen korjaantumiseen. Joskus asiat voivat hyväksikäytöstä huolimatta olla paremmin kuin lähtömaassa tai henkilö saattaa uskoa, että lopussa kiitos seisoo, jos vain kestää. Olot saattavat myös vaihdella paremmasta huonompaan ja taas parempaan. Prosessimaisen luonteen vuoksi myös asiat toisinaan oikeasti välillä voivat parantua. Henkilöä saatetaan myös harhauttaa tai hän saattaa luottaa vilpilliseen tahoon.

Hyväksikäytön tunnistamiseen liittyvät inhimilliset haasteet

Työperäiseen hyväksikäyttöön liittyy paljon latautuneita termejä, joten siihen liittyy myös helposti olemassa olevia ennakkoluuloja ja asenteita. Onkin tärkeää, että näitä automaattisia tulkintoja ja asenteita haastetaan, sillä ihmiskauppa on ilmiönä monimutkainen. Jokaisella meistä on luonnollisia vinoumia ja tulkintoja, mutta ne eivät kuitenkaan ole aina totta. Pitäisikin aina pitää tuntosarvet ylhäällä, ja kysyä, miksi tulkitsemme näin ja ajattelemme näin. Tällöin voidaan huomata tieto, joka voisi jäädä vahingossa huomaamatta ja joka voisi avata ikkunan ihmisen tilanteeseen.

[Kotoutuminen.fi](https://www.kotoutuminen.fi)-sivustolle on koottu muistilista kohtaavaan asiakastyöhön:

Muistilista keskusteluun:

- Varmista turvallinen tila – pyri välttämään kaveritulkkeja tai puhemiehiä – jos epäilykset herää, niin sovi uusi tapaaminen uuden tulkin kanssa.
- Kirjaa ylös kaikki havainnot – omaan muistiin ei kannata luottaa.
- Kertaa hyväksikäytön tunnusmerkit.
- Ole aktiivinen kuuntelija, läsnä hetkessä ja ota vakavasti se mitä sinulle kerrotaan
- Kerro mitä vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus tarkoittavat käytännössä
- Kerro miksi olet kiinnostunut kysymään näistä asioista – ihmiskauppa on vakava rikos. Hyväksikäytön ja ihmiskaupan uhrien on mahdollista saada apua tilanteeseensa.
- Teidän ei tarvitse tehdä uskottavuusarvioita – lähtöasetelmana tulee uskoa mitä kerrotaan.

Muistilista keskustelun jälkeen:

- Kerro ettei hyväksikäyttö ole hänen syynsä ja apua on saatavilla.
- Ohjaa asiakas sosiaali- ja terveystalviin.
- Pyydä neuvoa seuraaviin askeliin ihmiskaupan auttamisjärjestelmästä ilman henkilötietoja.
- Neuvoa voidaan pyytää myös Rikosuhripäivystyksestä ja/tai työsuojeluviranomaiselta.
- Palveluita voi etsiä myös sivustolta www.kotoutumisentukena.fi
- Kerro että sinuun voi olla yhteydessä myöhemminkin.
- Teollisuusliitossa ja Rakennusliitossa on myös erityisyksiköt, jotka voivat tilanteesta riippuen auttaa palkkasaatavien kanssa.
- Harkitse vihjetiedonantamista viranomaisille liittyen hyväksikäyttäjään

[Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen | Kotoutuminen](#)

Uhrisensitiivisyys & miten aloittaa keskustelu, jos epäilet hyväksikäyttöä.

Punainen lanka on se, että kysytään avoimesti eikä pyritä ohjailemaan kysymyksillä. Tällöin lähdetetään valottamaan sitä, mitä henkilön arjessa on. Jos arkea ja vapaa-aikaa ei ole, saattaa se olla hälytysmerkki. Keskustelun edetessä pikkuhiljaa saatetaan

huomata indikaattoreita hyväksikäytöstä. Rekrytointiin liittyvä erehdyttäminen ja kynnysrahan maksaminen eli velka lisäävät hyväksikäytön riskiä. Tätä on hankala seuloa etukäteen, minkä vuoksi vihjetietoa on tarpeen. On myös hyvä muistaa, että aikuisilla ihmisillä on oikeus tehdä itse päätös siitä, hakevat he apua. Tällöin keskustelussa viranomaisen tärkeänä tehtävänä on tiedottaa oikeuksista ja kertoa, mistä saa apua tai neuvontaa.

Hyväksikäytön uhri voidaan ohjata esimerkiksi [rikosuhripäivystykseen](#), [SAK:n työsuhdeneuvontaan](#), liittoihin, muihin järjestöihin, palkkaturvaan, työsuojeluun, tai [ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään](#), jos kyse ihmiskaupasta. Lisää tietoa löytyy myös [Work Help Finland](#) -sovelluksesta, [Työskentely Suomessa](#) -esitteestä ja RIKU:n [videoista](#).

Miten voit aloittaa keskustelun, jos epäilet hyväksikäyttöä?

- Mitä sinulle kuuluu?
- Millainen elämäntilanteesi on tällä hetkellä?
- Mitä arjessasi tapahtuu – työssä, vapaa-ajalla ja perhe-elämässä – ja keitä siihen kuuluu?
- Onko jokin asia painanut mieltäsi tai aiheuttanut huolta?
- Voisitko kertoa vähän lisää siitä, mistä puhuit minulle viimeksi...?
- Ymmärsinkö oikein, että...?

Alussa voit myös jakaa omia havaintojasi:

- Olen huomannut, että...
- Minulle on tullut sellainen vaikutelma, että...
- Olen ollut huolissani siitä, että...
- Tämä on saanut minut huolestumaan... mitä mieltä sinä olet asiasta?
- Viime tapaamisemme jälkeen olen pohtinut...

Alla olevasta lomakkeesta löydät yksityiskohtaisia kysymyksiä, joilla kartoittaa tilannetta:

	Kyllä	Ei	Ehkä
Elämän olosuhteet			
Asuuko asiakas kimppa-asunnossa, työpaikalla tai työnantajan luona?			
Onko asiakas luovuttanut passinsa jollekin toiselle?			
Työsuhde			
Puuttuuko asiakkaalta työsopimus ?			
Jos asiakas on työssä: estääkö joku häntä irtisanoutumasta ?			
Jos asiakas on irtisanoutunut: Onko asiakkaalle kieltäydytty antamasta työtodistusta ?			
Työajat ja -olosuhteet			
Joutuuko asiakas tekemään töitä ilman vapaapäiviä tai lomiam ?			
Onko asiakasta uhkailtu tai kohdeltu väkivaltaisesti työssä?			
Onko asiakasta kielletty liittymästä ammattiliittoon ?			
Palkanmaksu			
Onko asiakkaalle maksettu kohtuuttoman alhaista palkkaa ?			
Onko asiakkaalle kieltäydytty antamasta palkkalaskelmaa ?			
Onko palkka maksettu käteisenä tai palkkoja jätetty maksamatta ?			
Onko asiakas joutunut palauttamaan osan palkastaan työnantajalle?			

Jos kyllä-sarakkeen rasteja on yksikin tai ehkä-rasteja kertyy kaksi tai enemmän, on tärkeää, että selvität asiakkaan tilannetta tarkemmin.

[Lomake: OHJEKORTTI: Miten tunnistat työperäisen hyväksikäytön tai ihmiskaupan?]

"Tunnistaminen on prosessi. Riittää, että havainnoit ja kuuntelet, pyrit luomaan luottamusta, vastaat sen hetkiseen avun tarpeeseen ja tarvittaessa ohjaat eteenpäin. "

– kotoutuminen.fi ohjekortti

Ilmoitukset viranomaisille ja uhreja nimettömästi auttavat tahot

1. Jos epäily ihmiskaupasta tai työperäisestä hyväksikäytöstä herää, arvioi tilanne: kuinka akuutti se on?
 - Jos kyseessä on henkeen tai terveyteen kohdistuva uhka → hätänumero 112
 - Jos tilanne muuten vaikuttaa vakavalta:
 - Poliisin ihmiskaupparyhmä ihmiskauppa@poliisi.fi
 - Työsuojeluviranomaisten puhelin 0295 016 620
 - Voit kysyä neuvoa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä, kuinka toimia. +358 295 463 177 <http://www.ihmiskauppa.fi>

2. Työehtoihin liittyvät kysymykset: Työsuojelu, Rakennusliitto, Teollisuusliitto
3. Valvonnan tarpeesta ilmoitus:
 - Työsuojelu
 - Verohallinto
 - Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Kannattaa välittää turhaltakin vaikuttavat tiedot eteenpäin, sillä joskus kun vihjeet kasautuvat nousee todennäköisyys sille, että tutkinta aloitetaan.

Jos epäilet, ettei työehtoja noudateta, mutta henkilö ei halua puhua, rohkaise häntä kuitenkin ilmoittamaan viranomaiselle tapaus ja kerro, että hän saa neuvoa myös muista organisaatioista, joihin voi olla yhteydessä nimettömästi.

Jos epäilet, ettei työehtoja noudateta, mutta henkilö ei halua puhua, rohkaise häntä kuitenkin ilmoittamaan viranomaiselle tapaus ja kerro, että hän saa neuvoa myös muista organisaatioista, joihin voi olla yhteydessä nimettömästi.

- Rikosuhripäivystyksen (RIKU) työperäisen hyväksikäytön vastainen tuki palvelee puhelimitse arkisin kello 13–16: 040 632 9293 (myös tekstiviestit tai Whatsapp. Järjestön juristin puhelinneuvonta 0800 161 177 <https://www.riku.fi/>).
- SAK:n maahanmuuttajien neuvontapalvelu workinfinland@sak.fi Lakimies palvelee myös numerossa 0800 414 004. Työelämän pelisäännöt (tyoelamanpelisaannot.fi)
- Hyvinvointialueen oma sosiaalipäivystys

Uhrin ohjaaminen auttamisjärjestelmään

Kerro uhrille auttamisjärjestelmästä ja auttamistoimista, erityisesti mahdollisuudesta turvalliseen majoitukseen. Voit hyödyntää erikielistä materiaalia auttamisjärjestelmän ihmiskauppa.fi-sivustolta. Tee esitys auttamisjärjestelmään esitettävän suostumuksella. Ihmiskauppa.fi-sivustolla on esityslomakkeita. Mikäli avuntarve on akuutti, suullinen esitys puhelimitse riittää. Voit myös soittaa anonymisti asiakkaan kanssa tai kysyä toimintaohjeita. Sinun ei tarvitse olla varma siitä, että kyse on ihmiskaupasta vaan pelkkä epäily riittää. Uhrin lisäksi hänen alaikäisillä maassa oleskelevilla lapsillaan on oikeus asiakkuuteen. Asiakkuus ei edellytä rikosilmoitusta tai tutkintaa eikä rikoksen ole tarvinnut tapahtua Suomessa tai lähimenneisyydessä. Myöskään oleskelustatuksella ei ole merkitystä.

Miten työsuojeluviranomainen voi auttaa?

Työsuojeluviranomaiseen voi olla yhteydessä matalalla kynnyksellä ja myös nimettömästi ilman täyttä varmuutta rikoksesta. Vihjeeseen riittää firman nimi ja lyhyt kuvaus epäilystä. Työperäinen hyväksikäyttö on piilorikollisuutta, joten kaikki tiedonmurut ovat tärkeitä. Työsuojeluviranomainen tekee tiivistä yhteistyötä poliisin kanssa ja vie asian tarvittaessa eteenpäin. Työsuojeluviranomaiselta voi myös kysyä neuvoa työsuhteasioihin liittyen tai jos ei tiedä miten edetä tapauksen kanssa. Mikäli tilaaja pyytää tekemään yritykseen tarkastuksen, ilmoittajaa ei ilmoiteta työnantajalle tarkastuksella.

Monikielistä tietoa työntekijälle löydät täältä:

- [Ulkomaalaisena työntekijänä Suomessa - Tyosuojelu.fi - Työsuojeluhallinto](#)
- [Oletko yrittäjä vai työntekijä? - Tyosuojelu.fi - Työsuojeluhallinto](#)
- [Muistilista työnantajan velvollisuuksista - Tyosuojelu.fi - Työsuojeluhallinto](#)
- [Etusivu - Tyosuojelu.fi - Työsuojeluhallinto](#)

Lisää luettavaa:

HEUNI:n ihmiskauppatutkimus 2009–2025

- Ihmiskauppa seksuaalista hyväksikäyttötarkoitusta varten ([2009](#))
- Ehdolla millä hyvänsä –tutkimus työperäisestä ihmiskaupasta ([2011](#))
- Ravintola- ja siivousalatutkimus ja ohjeistus työnantajille ja rekrytointiin ([2013](#) / [2014](#))
- Lumeavioliittojen ja ihmiskaupan väliset linkit ([2016](#))
- Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö yhteisörikoksena ja rakenteellisena ongelmana – Natalia Olluksen väitöskirja ([2016](#))
- Opas yrityksille ja työnantajille riskienhallintaan erityisesti alihankintaketjuissa ([2018](#))
- Tuntematon tulevaisuus – ihmiskaupan uhrien auttamislain toimivuus ([2018](#))
- Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa ([2019](#))
- Työperäisen hyväksikäytön liiketoimintamalli ([2019](#))
- Kontrolli, hyväksikäyttö ja uhrien toimijuus ([2019](#))
- Työkalupakki yrityksille työperäisen ihmiskaupan ja hyväksikäytön ennaltaehkäisemiseksi ([2020](#))
- Työperäisen ihmiskaupan paljastaminen: Tutkintaopas ([2020](#))
- UNODC Issue Paper: Ihmiskaupan ja pakkoavioliiton linkit ([2020](#))

- Ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunta kuudessa maassa ([2021](#))
- Hyväksikäytöstä reiluun työelämään ([2021](#))
- Katsaus työperäisen ihmiskaupan vastaiseen toimintaan ([2022](#))
- Alipalkkausselvitys ([2023](#))
- Harkinta-aikaselvitys([2023](#))
- Hyväksikäytön kirjo ([2023](#))
- Pakkoavioliittoja käsittelevä työpakki ([2024](#)) ja hyvien käytänteiden opas ([2024](#))
- INTEGRATE raportti ([2025](#)) ja tarkastuslista ([2025](#))

Täsmävinkit yrityksille ja julkisille hankkijoille:

- Alihankintaketjun pituuden rajoittaminen
- Henkilöstön koulutus riskeistä ja niiden tunnistamisesta
- Työolojen valvonta ja työntekijöiden haastattelu auditoinneilla + tunnusmerkit
- Tiedonjako työntekijöille oikeuksista, ilmoituskanavista ja auttavista tahoista erikielisesti ja eri kanavissa
- Employer Pays Principle (EPP) keskustelun käynnistäminen Suomessa ja toteuttaminen
- [Julkisten hankintojen opas](#) & [Navigoi - työkalupakki](#)

Minä ja maailma

7. Minä ja maailma

22.1.2026 Sastamala

Kouluttaja: Anu-Rohima Mylläri

Julkaisun seitsemäs artikkeli on tiivistelmä Minä ja maailma –koulutuksen sisällöistä. Artikkelissa pohditaan oman sijainnin tunnistamista yhteiskunnassa ja sitä, miten voi ymmärtää paremmin omaa ajatteluaan.

On tärkeää tunnistaa omat näkökulmat ja siihen liittyvät sokeat pisteet. Näet, miten toinen näkee maailman sekä opit katsomaan itseäsi ja muita uudesta kulmasta. Tällöin voit huomata miten oma ajattelusi ohjaa päätöksiäsi! Kun ymmärrät, miten ajattelet, ymmärrät myös toisia.

Jos mietit lapsuutesi unelma-ammattia, voit miettiä miten olet itse kokenut sen mitä sinusta voi tulla. Lapsuuden unelma-ammattiin vaikuttavat ihanteet ja mielenmaisena, mutta myös median tuottama kuvasto. Miten kuvasto vaikuttaa siihen, mitä ajattelemme ihmisistä? Sukupuoli ja se, miten yhteiskunnassa siihen suhtaudutaan vaikuttavat myös, sillä yhä tänä päivänä sukupuolistereotyytiat ohjaavat valintoja. Kyse ei kuitenkaan ole ns. luonnollisesta jakaumasta, vaan esimerkiksi samat ammatit ovat voineet olla eri aikoina hyväksytympiä tietyille sukupuolelle. Yhteiskunnassa tuotetaan eroja myös esimerkiksi iän kautta.

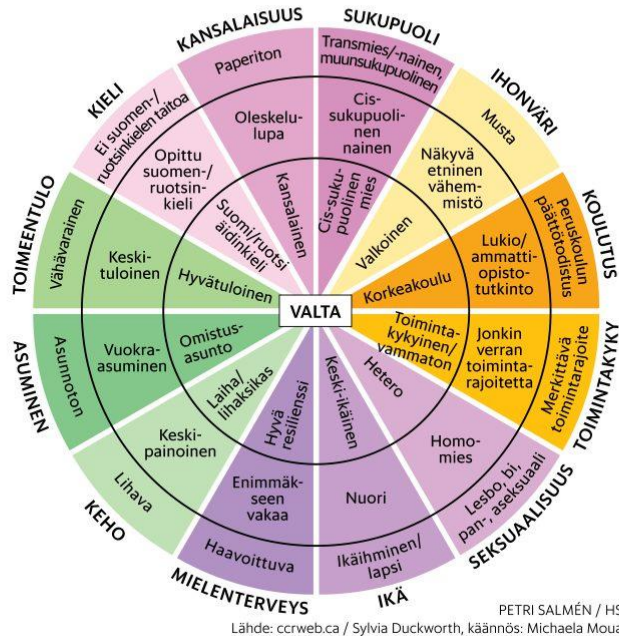
Erilaiset käsitteet voivat latautua. Siksi onkin hyvä miettiä, millaisia mielikuvia tulee automaattisesti. Maahanmuuton ja kotoutumisen käsitteet ovat esimerkkejä käsitteistä, jotka ovat latautuneita. Poliitiikka ja lainsäädäntö vaikuttavat viranomaiskieleen, asiakastyöhön ja ilmapiiriin. Uudet termit on mietitty siitä näkökulmasta, että edistävätkö ne yhdenvertaisuutta: esimerkiksi maahanmuuttanut maahanmuuttajatermin sijaan, koska maahanmuuttanut on prosessi, jolla on loppu, muuttaja on jatkuvassa prosessissa. Ihminen ei koko ajan muuta.

Termit luovat mielikuvia. Moninaiset perheet, pakolaisuus... Esimerkiksi mielikuvat pakolaisuudesta ovat muuttuneet Ukrainan sodan jälkeen.

Omaa paikkaa voidaan tarkastella etuoikeuskehän avulla.

Etuoikeuskehä

Mitkä tekijät lisäävät tai kaventavat mahdollisuuksiasi?

[Kuva: Petri Salmén/HS, ccrweb.ca / Sylvia Duckworth, käänös: Michaela Moua]

Missä kohtaa olet useimmiten? Valta tuntuu huomaamattomalta, missä on valtaa? Miten näkyy arjessa, onko vaikka helppo asioida viranomaisten kanssa? Milloin voit olla varma, että sinua ymmärretään kielellisesti ja kulttuurisesti? Kenen kehoa tai ulkonäköä tai olemusta ei kyseenalaisteta? Millä alueilla sinun kokemukseni poikkeaa selvästi toisen arjesta? Miten kehä haastaa omaa oikeudenmukaisuuskäsitystäsi? Kenen tarinat jäävät helposti kuulematta ja miksi? Mitä etuoikeuksia oma roolisi ammatissa tuo kehällä? Miten oma ammatti vaikuttaa siihen ketä kuunnellaan ja ketä ei? Milloin tulkitset käytöksen haastavaksi, vaikka kysymys voi olla rakenteellisesta epätasa-arvosta? Kyse ei ole ihmisestä, vaan siitä, että on ollut pitkä matka päästä siihen.

Kehällä ei myöskään olla staattisesti paikallaan, vaan sillä usein liikutaan läpi elämän. Missä kohdissa kehää olet liikkunut elämäsi aikana? Onko joku tekijä, joka on vienyt kauemmaksi tai lähemmäksi keskustaa? Mikä on auttanut tai hidastanut? Kysymys ei ole siitä, että tyhjästä synnyttään täysin keskelle, vaan muut ihmiset ja yhteiskunta vaikuttavat. Tilanteet myös elävät, esimerkiksi toiseen maahan muutto voi vaikuttaa. Miten voit käyttää omaa tilaasi niin, että se avaa tilaa myös muille? Mitä tarkoittaa oikeudenmukaisuus silloin kun lähtökohdat eivät ole samat? Mikä kuvassa tuntuu epämukavalta ja miksi? Pyritäänkö kohti keskustaa? Mitä olen huomannut, mitä on jäänyt huomaamatta?

Osaamisperusteisen maahanmuuton tulevaisuuskuvia

8. Osaamisperusteisen maahanmuuton tulevaisuuskuvia

7.5.2026 Webinaari

Kouluttaja: Tuomas Männistö, maahanmuuttoasiantuntija, Sisä-Suomen elinvoimakeskus

Artikkelin kahdeksas artikkeli käsittelee osaamisperusteisen maahanmuuton tulevaisuuskuvia. Artikkelissa käydään läpi maahanmuuttoteorioita, tulevan ennakoimisen tärkeyttä, tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä sitä, miltä tulevaisuuden toimintaympäristö voi näyttää ja mikä on pitovoiman merkitys.

Aluksi

Tulevaisuuteen liittyvien asioiden ennakointi on tärkeää, mutta ei täysin mahdollista.

”Tulevaisuuteen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista, tulevaisuuksien kartoittamista ja toimenpiteiden määrittelyä toivottuun tulevaisuuteen pääsemiseksi. Ennakointi tukee tulevaisuutta koskevaa päätöksentekoa, johon liittyy väistämättä epävarmuutta. Ennakoinnissa ei pyritä ennustamaan täsmällisesti tulevaisuutta.”

[Sitra [Ennakointi - Sitra](#)]

Tulevaisuuskuvat eivät ole helppo kysymys haltuun otettavaksi. Kuitenkin voimme tehdä jotain ennakointia ja kartoittaa toivottuja suuntia. Tässä artikkelissa ennakoidaan tulevaa. Ennakoinnissa emme voi tarkasti ennustaa mitä on tulossa, mutta voimme strukturoiden mieltä tulevaisuuden tuomia vaihtoehtoja.

Artikkeli perustuu muuttoliiketeorian kehikkoon. Alussa puhumme muuttoliiketeoriasta ja siihen liittyvistä taustoista ja vanhojen teorioiden relevanttiudesta. Puhumme myös paikallisista tilastoista ja tarkastelemme menneisyyttä, joka ei kuitenkaan suoraan kerro tulevasta koska maahanmuuttoon liittyvät asiat usein vaihtelevat. Muuttuvat toimintaympäristöt ovat päivän pääteema: mitä muuttoliikkeissä ja toimintaympäristössä tapahtuu. Tarkastelemme tätä sekä laajemmin että paikallisen/alueellisen kehityksen kautta. Pääsemme aiheen rinnalla myös tutustumaan kilpailuun ja kysyntään, vaikka tähän teemaan ei tässä kyseisessä artikkelissa syvennyttä. Ennakoinnin ja ennustamisen

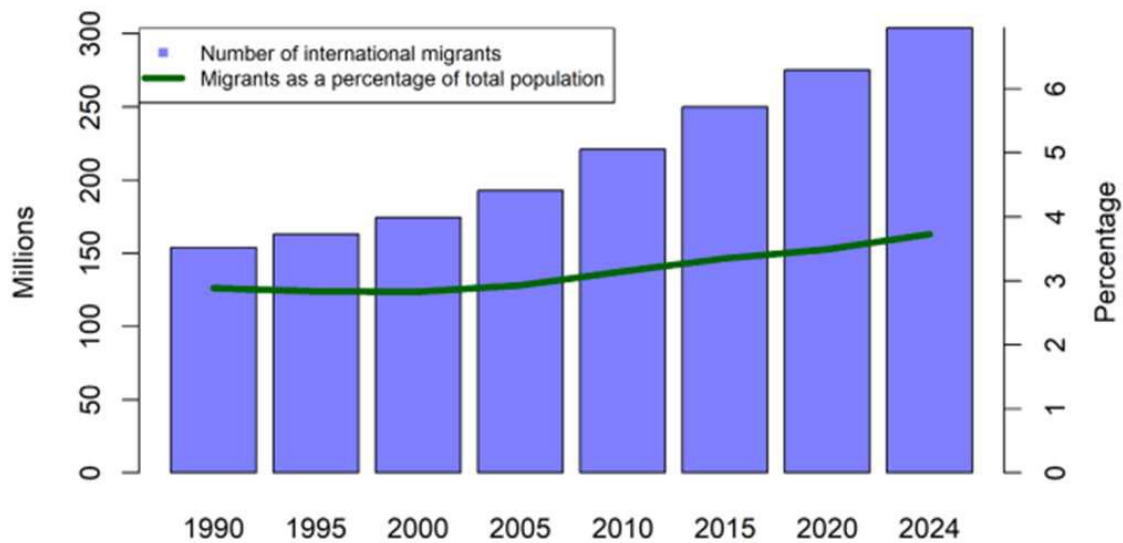
rajapinta ovat myös pohdinnan alla: millaisia hiljaisia signaaleja voi olla havaittavissa ja millaisia sellaisia yllätyksiä voi olla tulossa, jotka voivat tuoda paljonkin maahanmuuttaneita alueelle yhtäkkiä. Lopussa puhumme pitovoimasta, sillä kyse ei ole siitä ketä tänne tulee, vaan siitä ketä tänne jää.

Maahanmuuttoteoria

On sanottu, että maahanmuutto on politisoitu ennen kuin se on tutkittu. Maahanmuutto on aina sisältänyt vinoumia. Hein de Haas on todennut: toiselle maahanmuutto on ongelma ja toiselle ratkaisu, ja mediassa myydyt mielikuvat estävät meitä astumasta toistemme saappaisiin. Maahanmuuttoteorian tausta on kuitenkin vankka ja sitä tukee tämän hetken tutkimus.

Kun tarkastelemme maahanmuuttoa globaalista näkökulmasta törmäämme usein ajatukseen siitä, että maahanmuutto olisi räjähtänyt käsiin. Tämä on kuitenkin myytti. Maahanmuuton suhteellinen osuus väestöstä on pysynyt samana vuosikymmeniä. Mutta koska maailman väkimäärä on lisääntynyt, on tämän vuoksi maahanmuuttajienkin määrä lisääntynyt. Osaamisesta pitää silti tarvittaessa pystyä kilpailemaan. Maahanmuuttajien määrät ovat isoja, satoja miljoonia yhteismäärinä, mutta valtaosa muutosta kohdistuu Euroopan isoihin maihin, eli ei Suomeen. Globaalisti muutosta isoin osa tulee Pohjois-Amerikkaan ja Lähi-Itään. Isoissa väestökeskittymissä on paljon työperäistä maahanmuuttoa. Nämä ovat maita, joilla on joko lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet houkutella osaajia kuin pienellä Suomessa.

Number of international migrants worldwide and as a share of the global population, 1990-2024

[kuva:

https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2025_intlmigstock_2024_key_facts_and_figures_advance-unedited.pdf

Everett S. Lee on luonut maahanmuuttoteoriaa veto- ja työntövoimatekijöistä. Perinteisen mallin mukaan lähtöalueen työntävät tekijät ja kohdealueen vetävät tekijät sekä muuton esteet ja kustannukset luovat olosuhteet maahanmuutolle. Perinteisen ajatuksen mukaan siis usein ajatellaan, että muutetaan rikkaisiin maihin. Työntötekijät voivat olla poliittisia, kuten sota. Todellisuudessa maahanmuutto ei kuitenkaan näyttäydy suoraviivaisesti näin. Muuton esteet ja kustannukset, logistiikka, valtioiden rajat, tieto uudesta kotimaasta ovat aiemmin olleet rajoitetumpia. Tämä teoria on vanha malli, mutta silti yhä myös relevantti. Keskeinen kritiikki sitä kohtaan liittyy siihen, että köyhyys työntävänä tekijänä korostuu tässä teoriassa. Kuitenkin todellisuudessa köyhimmistä maista ei tule muuttoa juurikaan.

De Haasin yksinkertainen, mutta tuorempi, selittää auki harhakuvitelmaa siitä, että köyhistä maista tultaisiin rikkaisiin maihin. Puhutaan maahanmuuttokyvyydestä ja maahanmuuttohalukkuudesta. Jos valtio on vain vähän kehittynyt, ei valtiosta löydy maahanmuuttokyvyyttä tai -halukkuutta. Kun valtion kehitysaste nousee, nousee myös halukkuus ja kyvykkyys. Kun taas saavutetaan tietty kypsyyssaso muuttohalukkuus alkaa laskemaan. Tämä näkyy: esimerkiksi Itä-Euroopasta ei enää tule niin paljon ihmisiä, sillä siellä on saavutettu tietty kypsyyssaso. Tämän vuoksi, jos tarvitsemme Itä-Euroopasta osaajia, heitä pitää tosissaan houkutella nyt kun

maturiteetti on saavutettu. On myös muita maita, joissa hidastumista on jo havaittu. Tästä näkökulmasta katsottuna kiinnostavia tulevaisuuden lähtömaita globaalille muutolle 5–10 vuoden perspektiivillä ovat Etelä-Aasian maat (Bangladesh, Intia, Pakistan, Sri Lanka, Nepal), Nigeria, Ghana, Etiopia, Kenia, Filippiinit, Vietnam, Indonesia, Kolumbia, Peru, Brasilia, Egypti, Marokko, Tunisia sekä mahdollisesti Keski-Aasia. Ennakoinnin näkökulmasta De Haasin malli antaa jo melko hyvän kehikon tarkastella sitä, mistä muuttajia voisi tulevaisuudessa tulla.

Köyhyyttä ei voi korostaa lähtötekijänä, mutta talous on merkittävä vetovoimatekijä, sillä muutto tapahtuu sinne missä on työpaikkoja. Kun taloudella menee hyvin, maahanmuutto kasvaa. Tästä päästään kilpailuun: kilpailukykyinen talous houkuttelee muuttoa, eli muutto ei itsestään suuntaudu Suomeen. Suomen talous heijastuu maahanmuuttoon. Viimeisen kahden vuoden aikana on Suomen maahanmuutto vähentynyt, ainoa kasvattava tekijä olivat kansainväliset opiskelijat. Syynä tähän on se, että koulutusjärjestelmä reagoi hitaasti ja suhtautuu tulevaan eikä akuuttiin hetkeen. Aivan tuoreimmista tilastoista on maahanmuutossa nähtävillä nousua, joka voi ehkä indikoida talouden kääntymistä parempaan.

Kun tarkastelemme näitä kahta teoriaa, ne selittävät jo paljon vaikuttavia taustoja ja lähtöasetelmia.

Maahanmuuton suhteelliset volyymit eivät siis globaalissa mittakaavassa ole merkittävästi kasvaneet. Valtaosa muutosta tulee työ- tai talousperusteisesti kehittyvistä maista. Eli lähtömaat ovat pääosin kehittyviä, eivät köyhiä.

Pari merkittävää ja Pirkanmaan näkökulmasta myös merkityksellistä teoriaa tai käsitettä ovat relatiivisen etäisyyden ja diasporan käsitteet. Relatiivinen etäisyys tarkoittaa sitä, että jokin paikka on suhteellisesti lähempänä kuin toinen. Tämä läheisyys voi olla esimerkiksi kulttuurista tai poliittista. Relatiivisen etäisyyden kautta tarkastellessa on esimerkiksi Australia suhteellisesti lähempänä Suomea kuin esimerkiksi Egypti. Relatiivinen etäisyys on näytellyt suomalaisessa poismuutossa merkittävää roolia. Suomesta on muutettu paljon esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan ja Ruotsiin, jotka ovat relatiivisesti lähellä. Relatiivisen etäisyyden käsite näkyy Suomessa myös sillä tavalla, että tänne on kerääntynyt tiettyjä Itä-Euroopan kansalaisuuksia, koska yhteiskunta ja rakenteet ovat samankaltaisia ja suhde tänne ei ole niin kaukainen kuin jonnekin muualle. Vaikka relatiivisen läheisyyden merkitys on vähentynyt teknologian myötä, on sillä silti merkitystä nyt ja tulevaisuudessa.

Diasporan käsitteellä tarkoitetaan sitä, että joku muuttaneiden ryhmä kasvaa isommaksi ja muodostaa isomman populaation. Esimerkiksi filippiiniläisten diaspora tarkoittaa

Suomessa asuvia filippiiniläisiä, mikä on Läntisellä Pirkanmaallakin olemassa. Jos diaspora on kookas, se vaikuttaa siihen, miten etäällä jokin maa vaikuttaa olevan. Jos jossain maassa asuu tuhat suomalaista, muutto voi vaikuttaa olevan lähemmäksi kuin mitä se on maantieteellisesti. Diasporalla voi olla suurikin merkitys.

Paikallisia tilastoja Läntiseltä Pirkanmaalta

Kun ennakkointia lähdetään tekemään, vaikka kyseessä ei ole ennustus on hyvä, että joitain tilastoja on pohjalla. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että tilastot eivät ole ongelmattomia. Tilastoja tulkitsemalla ei voi ennakoida esimerkiksi konflikteja. Ne ovatkin tausta-aineistoja, jotka eivät suoraan kerro tulevasta.

Seuraavaksi tutustumme eri Läntisen Pirkanmaan kuntiin ja niiden tilastoihin.

Hämeenkyrö. Maahanmuutto on Hämeenkyrössä suhteellisen vähäistä, jopa yllättävän vähäistä. Jonkin verran korostuu se, että kansainvälistä suojelua saavia on ollut jonkin verran ja he ovat muuttaneet Hämeenkyröstä Tampereelle. Yksi kysymys, jota voidaan tarkastella, on se, miksei heistä olla pystytty pitämään kiinni.

Ikaalisten kohdalla ukrainalaisten iso määrä 2022 muutti kokonaan tilanteen, aiemmin maahanmuuttaneiden osuus oli 2,5 %, mikä on nyt liki kaksinkertaistunut. Viro ja Venäjä myös näkyvät tilastoissa. Palvelualojen vetovoima näkyy Ikaalisissa, mikä näkyy myös työlupatilastoissa. Viime ja tänä vuonna Pirkanmaalle myönnettyissä uusintaluvuissa korostui ravintola-catering ala ja todennäköisesti myös osittain selittää Ikaalisten kasvua.

Kihniössä on vieraskielisten osuus pieni ja maahanmuutto vähäistä, vaikka se on myös Kihniössä kasvanut. Pienissä kunnissa ovat nopeat muutokset mahdollisia.

Parkanossa maahanmuutto on hieman suurempaa ja Itä-Eurooppalaisten määrä on kasvanut tasaisesti jo ennen sotaa. Venäläisten lukumäärä kansalaisuuksien puolella on ollut aiemmin isompi, mikä kertoo, että osa on saanut Suomen kansalaisuuden, jolloin tilastot näyttävät erilaisilta.

Vieraskielisyys ei tilastona kerro kaikkea, vaan kyse voi olla esimerkiksi maahanmuuttaneiden lapsista, joille on merkitty äidinkieleksi muu kuin Suomen kieli. Vieraskieliset tilastot eivät siis suoraan kerro maahanmuuttaneiden määrää.

Punkalaitumella on aiemmin ollut kiintiöpakolaisia, mutta lähes kaikki ovat muuttaneet pois kunnasta. Myanmarilaisia maahanmuuttaneita on alueella jäljellä ja onkin kiinnostavaa pohtia, miten juuri he ovat jääneet Punkalaitumelle.

Yhteenvetona muutto Läntisen Pirkanmaan alueelle ollut pääosin työperäistä. Ukraina korostuu tilastoissa, mutta Itä-Eurooppalainen vaikutus ollut näkyvää jo ennen Ukrainan sotaa.

Sastamala on Läntisen Pirkanmaan monimuotoisin kunta ja kieliä puhutaan kunnassa monipuolisesti. Kansainvälinen suojelutausta näkyy kunnassa, minkä lisäksi jopa kenties yksittäisten yritysten rekrytoinnin kohdemaat voivat heijastua tilastoihin. Filippiiniläisten määrä on myös kasvanut. Ukrainalaisten määrä on Sastamalassa isoin Läntisellä Pirkanmaalle, venäläisten ja virolaisten määrät ovat myös suuria ja määrät ovat myös pysyneet vakaina. Muualta maasta virolaisetkin ovat joko palanneet paljon kotimaahan tai muuttaneet muualle, mutta Läntisellä Pirkanmaalla määrät ovat pysyneet melko tasaisina. Selkein kasvutrendi näkyy filippiiniläisissä. Kansainvälisyystaustaiset ihmiset muuttavat melko pitkälti pois alueelta. Sastamalassa ollut rekrytointikampanjoita, jolloin tilastoista nähdään, että alueelle muutetaan ja sitten muutetaan taas pois.

Kansainvälisellä suojelulla ja rekrytointiprojekteilla voidaan synnyttää pieniä yhteisöjä, mutta pitovoima ei aina onnistu. Työperäisessä muutossa taas on onnistuttu paremmin pitovoimassa.

Työlupatilastoja

Kun työlupatilastoissa tarkastellaan vuoden 2026 ensimmäistä kvartaalia, nähdään, että lupia myönnetään tällä hetkellä suhteellisen vähän. Hakemuksia on tullut alkuvuoden 2026 aikana 204, joista on tehty 77 myönteistä päätöstä. Kaikkiin alueen kuntiin on tullut hakemuksia ja myönteisiä päätöksiä. Ensimmäisiä lupia on myönnetty 18, joista 10 kausityöhön ja 8 työntekijän oleskelulupaa. Jatkolupia on myönnetty 50 ja lisäksi on tehty 4 EU-rekisteröintiä ja 5 kausityötodistusta.

Jos joku ala korostuu työluvista, on se koneistus, suurtalous ja ravintolat. Näissäkin kyse on pienistä määristä. Tämä ei ole poikkeava tilanne, vaan tilanne näyttäytyy koko maassa näin. Varsinaissuomi ja Kymen alue ovat olleet ainoita alueita, joissa työlupia on myönnetty enemmän. Muuten muuallakin maassa on vain vähän myönnettyjä uusia lupia ja painotus on jatkolupien myöntämisessä.

Toimintaympäristön muutos

Maahanmuuttoon vaikuttaa lukuisat eri tekijät. Muutos voi olla toisaalta nopeaa toisaalta hidasta. Muutokset tapahtuvatkin kaikki jonkinlaisissa toimintaympäristöissä.

PESTE-analyysissä tarkastellaan viittä eri osa-alueita: poliittista, ekonomista, sosiaalista teknologista ja ekologista. Kun tutkitaan maahanmuuton näkökulmasta PESTE-työkalun avulla Suomen näkökulmaa, nousee sieltä esille erilaisia asioita. Analyysin avulla voidaankin katsoa, millaisessa ympäristössä maahanmuuttoa ennakoidaan ja mikä maahanmuuton toimintaympäristö on. Yleinen ajatus onkin, että tilanne voi näyttää aaltoilevalta ja osittain epästabiililta.

PESTE	
P Poliittinen	Konservatismi on arkea ja nähtävillä on äärioikeiston nousu. Kansainväliseen suojeluun perustuvaa muuttoa on vaikeutettu. Hallitut kumppanuudet ja sirkulaarisuus on painotettuna, mikä näkyy esimerkiksi 3/6 kuukauden työttömyyssäännössä. Painopiste on työperäisessä muutossa hyväksytyistä maista. Keskustelu pisteytysmallista kertoo siirtymisestä sirkulaariseen malliin, jossa pysyvä asuinpaikka perustuu pisteytykseen.
E Ekonominen	Suomi on hyvinvointivaltio, joka houkuttelee vauraudella mutta ei kilpaile palkoissa. Elämänlaatu on korkea ja erityisesti maaseudulla asuminen on edullista. Huippuosaaajien houkuttelu tulee olemaan haastavampaa, onnellisuuden ja pehmeiden arvojen korostaminen näkyy markkinoinnissa. Maaseudun näkökulmasta väestökehitys uhkaa eriyttää taloudellista kehitystä: jos yksi yritys kaatuu, on sillä kriittinen merkitys. Maahanmuuton kohdentuminen, pitää olla työpaikkoja, jos halutaan lisää muuttoa. Ennakointi on tärkeää: voisiko kunnat ottaa demografisen muutoksen hallinnan enemmän omille harteilleen, että ehdittäisiin olla suunnitelmallisia eikä vain reaktiivisia?
S Sosiaalinen	Suomi on vaikea maa kotoutua. Kieli on haasteellinen mutta tärkeä. Diasporat meillä kehittyviä, englannilla pärjää myös maaseudulla ja teknologia mahdollistaa yhteyden myös etänä. Diasporat houkuttelevat samoista maista ihmisiä. Monimuotoiset yhteisöt muuttavat kulttuuria, mutta herää huoli, että jos muutto on sirkulaarista, niin mihin kiinnitytään ja kotoudutaan ja onko siihen edes halua, vai tuleeko eriytyneitä yhteisöjä. Voisiko maaseutu tarjota yhteisöllisyyden kautta tiiviimpää osallisuutta?
T Teknologinen	Tekoäly voi korvata osan käsityöstä, toisaalta teknologiset erot eri maiden ja alueiden välillä voivat olla suuria. Osaamiserot voivat kasvaa, mikä vaikeuttaa

	osaajien löytämistä. Teknologia vähentää fyysisen paikan merkitystä. Teknologia tuo haasteita, mutta myös mahdollistaa asioita.
E Eettinen ja ekologinen	Ilmastopakolaisuus lisääntyy. Ulkomaalaiset ovat ostaneet esimerkiksi pohjoisesta enemmän asuntoja, koska halutaan rauhaa ja viileää ilmastoa. Tämä on yksi mahdollisuus myös Läntisellä Pirkanmaalla. Vihreän siirtymän työpaikat tulevat lisääntymään. Kuitenkin pidemmän aikavälin vaikutus on vielä epävarma.

Laajemmalla tasolla korostetaan, että tässä lähestymistavassa on monia näkökulmia.

PESTE-analyysin voimin voidaan tarkastella myös paikallisesti erilaisia toimintaympäristöjä.

Millaista suomea rakennamme?

Hanna-Kaisa Aalto on sanonut "antisipaatio tarkoittaa, että toimimme sen mukaan, mitä tulevaisuudesta uskomme ja odotamme. Se on aktiivinen prosessi, jossa tulevaisuuden ymmärrys ja siitä johdetut oletukset ohjaavat nykyhetken käyttäytymistämme ja valintojamme." [2025, [Antisipaatio - TOPI](#)]. Antisipaatio tarkoittaa siis sitä, että toimimme sen mukaan, millaista tulevaisuutta odotamme ja millaisen sen uskomme olevan. Toimimme siis aktiivisesti tulevaisuuden muokkaajina ja luojina. Jos ajattelemme suurta linjaa, on se näkemyseroja kärjistävä. Asenneilmapiiri on muutoksessa, maahanmuuttaneita ryhmitellään hyviin ja huonoihin, on eriyttävää lainsäädäntöä. Kun tähän lisätään kiristynyt julkinen talous ja demografiset haasteet niin olemme haastavassa tilanteessa. Huolenaihe on se, onko meillä tuloksena kärjistynyt luottamuspora ja taantuva sekä sisäänpäin kääntynyt suomi.

Voidaanko tarjota vaihtoehto paikallisesti? Esimerkiksi alueen yhteinen strategia, jonka tavoitteena on lisätä alueen väestöä niin, että tavoitteen toteuttamiseksi osoitetaan resursseja. Pakolaistaustaiset asiakkaat pysyvät marginaalissa, mutta alueelle saapuneita opiskelijoita tavoitellaan "ulos keskustaungista" yhdessä elinkeinoelämän kanssa. Työllisyysalue on julkisen vallan ikkuna työelämän rajapinnalle, joten sillä on keskeinen rooli. Sisäänkoulutusmallit, kestävätkä sellaiset, ovat yksi tapa tuoda työperäisiä muuttajia. Pirkanmaalla tehdään jo paljon tilauskoulutusta. Sitä voitaisiin tehdä paremmassa työelämäyhteistyössä, räätälöidä koulutusta ja ajatella, että pitkät työsuhteet tarjoavat kokonaisille perheille asettautumismahdollisuuksia. Firmoilta

voidaan tuottaa tukimateriaaleja, joissa tuotaisiin esille paikallisia vahvuuksia. Kunnat voivat myös harkita asukasmarkkinointia. 60-luvulta asti on ajateltu, että väestö muuttaa kaupunkeihin ja pohdittu, miten heidät saadaan takaisin. Olisiko joskus hyvä kääntää katse ulkomaille? Pitovoimatekijänä olisi myös yhdistykset ja paikalliset yhteisöt saatava avaamaan ovensa. Tästä tavoitteesta ei kuitenkaan välttämättä olla kaukana. Meillä on jo paljon. Tärkeää on luoda strategia, päättää että halutaan toimia ja omata aito halu toimia niin kuin on päätetty.

Hiljaiset signaalit

Trendit eivät määritä tulevaisuutta. Hiljaiset signaalit voivat kuitenkin kertoa tulevasta. Mennyt ei ole tae tulevasta, vaan pohdimme millaiset asiat voivat olla mahdollisia. Opiskelijamäärä on kasvanut viime vuosina paljon, löytyykö opiskelijoille työpaikkoja maakuntakeskusten ulkopuolelta? Opiskelijoiden houkuttelevuus on kannattavaa, sillä he ovat suuri muuttovalmiiden ihmisten potentiaali ja mukana voi olla myös perheitä. Tosin viime aikoina opiskelijamäärät myös notkahtaneet, eli tässä voi piillä myös riski, jos joskus opiskelijoiden määrä romahtaa. Tilauskoulutusten toteuttamispaikkakunnat on tärkeä kysymys. Jos on tarvetta osaajille, olisi järkevä vaihtoehto toteuttaa koulutus paikallisesti. Tilapäisen suojelun päätyminen on vielä avoinna, emmekä tiedä, mitä sitten tapahtuu. Mihin johtaa? Tätä on myös vaikea ennustaa. On mahdollista, että hallituksen tuomat maahanmuuton kiristykset aiheuttavat vasta-aallon. Vapautetaanko tai perutaanko päätöksiä? Muutetaanko lainsäädäntöä sallivampaan suuntaan? Kuinka pitkä varjo tehdyillä päätöksillä on meidän houkuttelevuuteemme?

Tulevaisuudessa emme myöskään tiedä, kuinka pitkään geopoliittinen epävarmuus jatkuu. Emme myöskään tiedä, tuleeko uusia kriisejä ja kuinka pitkiä ne olisivat. Ympäristö ja ilmastopakolaisuus ovat myös epävarmoja. Emme voi vielä ennustaa miten tämä kehittyy. Myös 2015 vuoden kaltaiset suuret pakolaismäärät ovat mahdollisia, mutta emme voi tietää miten ja milloin.

Entä pysyvätkö työpaikat siellä missä ne ovat, keskitetäänkö palveluita? Vievätkö keskitykset joskus tänne muuttaneet toisille paikkakunnille?

Pysyvyys ja poismuutto

Pirkanmaa saa merkittävää muuttovoittoa vain suomenkielisistä muuttajista. Jopa Tampereelta, joka on vetovoimainen kaupunki, muuttaa pois enemmän

maahanmuuttaneita kuin sinne muutetaan. Vieraskielisten muuttoalttius pääkaupunkiseudulle on huomattavasti suomenkielisiä suurempaa. Muuton syynä on useimmin työ sekä työntö- että vetovoimatekijänä. Kuntakohtaiset tilastot osoittavat, että erityisesti pakolaistaustaiset katoavat alueelta, mutta myös Itä-Eurooppalaisten osuus on laskeva. Diasporan vaikutus näkyy: Lähi-Idästä ja Afrikasta tulleet keskittyvät vahvasti Uudellemaalle. Tämä selittyy sillä, että Uudellamaalla on paikallinen yhteisö. MDI-indeksi antaa suuntaa eri kuntien vetopitovoimasta.

Miten pitovoimaa voidaan lisätä?

Pitovoima on kokemuksellinen ja subjektiivinen asia. Tämä näkökulma unohdetaan keskustelussa. Miten pitovoima konstruoituu maahanmuuttaneen mielessä ja eri maista tulevien mielissä? Eri maista tulevat voivat antaa eri tekijöille erilaisia painoarvoja. Jos haluamme, että ihmiset jäävät, meidän pitää sanoittaa se, miksi me itse asumme siellä missä asumme ja miettiä, pätevätkö samat syyt myös alueelle muuttaviin ja miten he tosiasiallisesti voivat päästä osaksi tätä. Täytyy siis löytää oven avaajat yhteisöihin. Timo Aro on puhunut, että kiinnittäviä asioita on tyytyväisyys, viihtyvyys, kokemuksellisuus, kiinnittyminen sekä maine ja mielikuvat [Timo Aro 2026]. Rasmus Aron mukaan pitäviä tekijöitä ovat perhe, ystävät, kaupunki itsessään, elämänlaatu ja työ [Rasmus Aro 2026].

Lopuksi

Alueen maahanmuuton tulevaisuus ei ole "volyympeliä" vaan pysyvyys ratkaisee. Pysyvyys johtaa myös diasporiin, joilla on mahdollisuus kasvaa.

Liitteet:

Liitteet:

1. Arvioinnin tukimateriaali arvosanalle 8

Arvioinnin kohde
Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen

Vuorovaikutustaitojen kehittäminen

Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä

Opitaan tunnistamaan omia vahvuuksia viestijänä (suullinen, kirjallinen esim. Wilma-viesti). Harjoitellaan vertaispalautteen antamista ja vastaanottamista turvallisessa ympäristössä.

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
------------------------------------	--

1. Kerro, mitä voit tehdä toisin osataksesi paremmin toimia ryhmässä.

T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havainnoita teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa

Opitaan arvioimaan tekstien luotettavuutta sekä erottamaan fakta ja fiktio. Harjoitellaan lähdekritiikkiä. Havainnoidaan tekstin eri osien merkitystä. Opitaan ymmärtämään sidoskeinoja,

ajan ilmaisuja ja syy-seuraussuhteita. Harjoitellaan kaunokirjallisuuden tulkintaa yleisimpien käsitteiden avulla painottamalla etenkin niiden luomia merkityksiä.

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
------------------	--------------------------------------

Tekstien erittely ja tulkinta	
-------------------------------	--

	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
--	---

2. Mitkä ovat kirjallisuuden kolme pääalajaa?

3. Esittele lukemastasi kirjasta päähenkilöt, aihe ja miljöö.

T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana
Harjoitellaan monimediaisten tekstien tekemisen vaiheita yksin ja yhdessä: ideointia, tekstin rakenteen suunnittelua, tekstin muokkaamista ja viimeistelyä. Opetellaan hyödyntämään teksteistä saatua palautetta.

Arvioinnin kohde	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

4. Miten mielestäsi onnistuit esseiden kirjoittamisessa. Mitä voisit tehdä seuraavalla kerralla paremmin?

2. Kielitietoisuuden tunnin suunnittelu

KIELITIETOISEN TUNNIN SUUNNITTELU

Oppiaine ja aihe	
Opetettava ryhmä	
Opettaja/t	
Muu henkilökunta	

OPPIMISYMPÄRISTÖ

<p>Miten oppimisympäristö tukee oppitunnin kielen ymmärtämistä ja oppilaan osaamien kielten käyttämistä oppimiseen?</p> <p>Millaista havainnollistavaa materiaalia opettaja käyttää?</p> <p>Miten tilankäyttö ja oppilaiden sijoittuminen luokkaan tukee ymmärtämistä ja vuorovaikutusta?</p> <p>Millainen roolijako opettajilla on?</p>	
--	--